

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
Донецький національний університет імені Василя Стуса
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ТЕКСТ І ДИСКУРС: КОГНІТИВНО-КОМУНІКАТИВНІ ПЕРСПЕКТИВИ

**МАТЕРІАЛИ ІХ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

19-20 ЛЮТОГО 2026 РОКУ

ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ

м. Кам'янець-Подільський
2026

УДК 81/82(063)
ББК 81+82я431
Т30

Рекомендувала вчена рада Кам'янець-Подільського
національного університету імені Івана Огієнка,
протокол № 3 від 25 лютого 2026 р.

Редакційна колегія:

- О. Г. Шаповал**, кандидат філологічних наук, доцент
(відповідальний редактор);
О. С. Воробйова, кандидат філологічних наук, доцент;
О. В. Галайбіда, кандидат філологічних наук, доцент;
О. О. Залужна, кандидат філологічних наук, доцент;
О. В. Кеба, доктор філологічних наук, професор;
А. А. Марчишина, доктор філологічних наук, професор;
Н. М. Сліпачук, кандидат філологічних наук;
А. О. Хоптяр, кандидат філологічних наук, доцент.

Т30 Текст і дискурс: когнітивно-комунікативні перспективи: матеріали ІХ Всеукраїнської наукової інтернет-конференції. 19-20 лютого 2026 року [Електронний ресурс] / [редкол. О. Г. Шаповал (відп. ред.) та ін.]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2026. 108 с.

У збірнику представлені тези ІХ Всеукраїнської наукової інтернет-конференції «Текст і дискурс: когнітивно-комунікативні перспективи» (19-20 лютого 2026 р.), що актуалізують напрями дослідження проблем тексту та дискурсу в межах лінгвістики, перекладознавства, літературознавства та методики викладання іноземних мов.

УДК 81/82(063)
ББК 81+82я431

Електронна версія збірника доступна за покликанням:

URL: <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/10002>

Матеріали зверстано з електронних носіїв, наданих авторами публікацій. Відповідальність за зміст статей і матеріалів, допущені помилки та неточності несуть автори публікацій.

e-mail: dyskurs@kpnu.edu.ua

© К-ПНУ імені Івана Огієнка, 2026

ЗМІСТ

Бабій Ірина Функціонування авторських неологізмів-прислівників у художньому дискурсі Валерія Шевчука	6
Беркещук Інна Фразеологізми у творчості Дарини Гнатко: когнітивний вимір ...	8
Бугайчук Олена Співвідношення понять «дискурс» і «текст» у сучасній лінгвофілософській парадигмі	10
Виноградов Андрій «Пісня Соломона» Тоні Моррісон: символіка назви роману	13
Галайбіда Оксана Developing Metacognitive Skills in Foreign Language Acquisition of Undergraduate Students	15
Голубішко Ірина Польський Ренесанс. Я. Кохановський	17
Дарманська Ірина, Кикилик Аліна Цінності прав людини в мовно-літературній освіті: теоретико-методичні засади інтегративної моделі навчання.....	20
Дворницька Наталія Особливості перекладу тексту Біблії	23
Дейкун Олексій, Дейкун Петро Використання моделі висунення під час перекладу англійськомовних конструкцій українською в новинному дискурсі	26
Желізняк Марія Хронотоп роману Кадзуо Ішігуро «Залишок дня»	28
Залужна Ольга, Оленяк Мар'яна Translating the Untranslatable: Modern Challenges of Discourse Translation	30
Кеба Олександр Discourse of Political Power in Hilari Mantel's <i>Wolf Hall</i>	32
Коваленко Наталія Текстографія як джерело діалектологічних досліджень	35
Козак Софія Роль фонових знань у розумінні дискурсу	37

Крук Аліна Cognitive-Communicative Strategies in Teaching English for Specific Purposes	39
Луценко Роман Методологія дослідження політичного тексту в контексті відеожанру.....	41
Малишівська Ірина, Малишівська Анастасія Rethinking the Classics on Screen.....	43
Матковська Марія Functional Aspect of Stereotypes of Interethnic Communication...	45
Маховська Світлана Концепт "ДИМ" в українському фольклорному дискурсі: когнітивний аспект	47
Мельник Ірина Способи протидії провокації у процесі спілкування	51
Никипорець Світлана Cognitive-communicative strategies of prompt engineering in contemporary human-machine interaction discourse	53
Окрема Маріанна, Воробйова Оксана Проблеми та стратегії перекладу у сфері веб-розробки.....	55
Свідер Ірина Strategies for Rendering Humour in Films	57
Скирда Алла From "GIFTED" to "HIGH ATTAINERS": Terminological Shifts in UK Educational Policy Discourse.....	60
Скризьник Сергій Емоційно-когнітивна рівновага як лінгвокогнітивний індекс якості синхронного перекладу.....	62
Сліпачук Наталія Прагматичні функції дискурсивних маркерів в оповіданні В.С. Моєма "The Verger"	64
Слюзко Валентина Художній текст як соціально-терапевтична комунікація.....	66
Соловійова Тетяна Комунікативні стратегії як індикатори модифікації сучасного міжнародного політичного дискурсу	68
Стахнюк Наталія Pragmatyczne funkcje grzeczności i dystansu językowego w komunikacji polskiej.....	71

Степанова Ірина, Никипорець Світлана Lacunae in Technical Translation: a Cognitive Approach to Non-Equivalent Vocabulary	73
Тереховська Олена Планета «Арракіс» як попередження про неминучість екологічної небезпеки в романі Ф. Герберта «Дюна».....	75
Трембовецький Павло Постколоніальний дискурс у романі Майкла Ондатже «Котячий Стіл».....	80
Фаріон Андрій Дискурс тіла і їжі в романі Мо Яня «Країна вина».....	82
Федькова Інга Автентичний професійний дискурс як основа для створення тестових завдань з англійської мови	84
Філінюк Валентина Вербалізація концепту MORE в індивідуально-авторській картині світу Юрія Яновського	86
Фрасинюк Наталія Лінгвопрагматичні характеристики стратегій позитивної оцінки в англо-американському неформальному спілкуванні ...	88
Фрасинюк Наталія, Черноморець Снежана Мовна реалізація компліменту в англomовному художньому тексті	91
Чорний Роман Наративна структура роману С. Рущді «Флорентійська чарівниця»	94
Шаповал Ольга Англomовна літературна казка як феномен постмодерністського дискурсу (на матеріалі казки Ніла Геймана «Кораліна»)	96
Шаповал Ольга, Мрачковська Агата Міф про Деметру та Персефону в романі Алекса Майклідіса «Діви»	98
Щекань Юлія Конструювання ідентичності в художньому дискурсі роману Мони Авад "Зайчик": когнітивний аспект	100
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	103

ФУНКЦІОНУВАННЯ АВТОРСЬКИХ НЕОЛОГІЗМІВ- ПРИСЛІВНИКІВ У ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ ВАЛЕРІЯ ШЕВЧУКА

На сучасному етапі розвитку лінгвостилістики актуальним залишається дослідження індивідуально-авторської номінації письменників. Вивченню неологізмів присвячено праці таких відомих науковців, як: Н. Сологуб, Г. Вокальчук, Ж. Колоїз, А. Нелюба, О. Стишов, С. Єрмоленко, А. Ставицька, Н. Адах та ін. Крім загальномовних, традиційно виділяють індивідуально-авторські неологізми, які «покликані в оригінальній формі віддзеркалити своєрідність світобачення і світосприйняття поета, вони є специфічними знаками авторського стилю» [1, с. 32]. За допомогою них митці формують власну мовну картину світу, виражають оцінку, влучно характеризують описуваний предмет, явище. До своєї художньої оповіді активно залучав новотвори сучасний український письменник Валерій Шевчук. Його неологічний словник становлять іменникові, прикметникові, прислівникові та дієслівні неолексеми. Предметом нашого аналізу будуть прислівникові індивідуально-авторські неологізми, які, варто зазначити, загалом найменше досліджені науковцями, оскільки зазвичай вони становлять невелику групу в авторському масиві новотворів. Матеріалом для аналізу послужить роман Валерія Шевчука «Три листки за вікном», за який митець удостоєний Державної премії України ім. Тараса Шевченка.

Мета статті – проаналізувати семантику та функціонування прислівникових індивідуально-авторських неологізмів у художньому дискурсі Валерія Шевчука. Для реалізації зазначеної мети необхідно розв'язати такі завдання: виявити авторські прислівники-новотвори в романі «Три листки за вікном»; звернути їх увагу на лексикографічних джерелах української мови; укласти картотеку прислівникових авторських неологізмів; схарактеризувати їх семантику та творення; простежити функціонування виявлених неолексем в художньому дискурсі письменника.

В українській граматиці прислівники традиційно поділяють на обставинні та означальні. У проаналізованому романі невелику групу складають обставинні прислівники-новотвори, які належать до семантичного розряду часу: *нівеіки* («Але ніколи, *нівеіки* не зможу я, діду, прийти до тебе навіть тінню – ми розминулись у цьому світі» [2, с. 239]), місця: *навдокруг, позверх, неподалець*,

набоки («Все навдокруг загусло й завмерло, зупинився час» [2, с. 19]; «Неподалець задзвенів ланцюг: хтось брав воду чи собака бігав по дворі» [2, с. 214]).

У романі «Три листки за вікном» зафіксовано значно більшу групу атрибутивних (означальних) прислівників-новотворів, які характеризують:

– психо-емоційний, інтелектуальний стан особи: *загадково-мудро, солодко-щемно, іронічно-примружено, нетямковито, нетямкувато, безглуздо-завчено, однотонно-заспокійливо, глибокорозумно, добророзумно, щиродушно, печально-безнадійно* («По щоках мені котилися сльози, а рот *безглуздо-завчено* всміхався» [2, с. 128]; «Інспектор дивився на Боргена *іронічно-примружено*» [2, с. 466]; «Стало на серці *незатишино-голо*» [2, с. 433]);

– звуковий вияв: *дзенькітливо, гаркітливо* («Тимофіїв же голос ... линув вище й вище і знову заливався чисто й *дзенькітливо*» [2, с. 321]);

– спосіб здійснення дії: *по-безглуздому* («...я ж, як і ввечері, сидів у вікні, наче бевзь, і лупав *по-безглуздому* очима» [2, с. 90]);

– властивості, ознаки: *якнайзагарніше, лапідарно-точно, одновимірно* («Висловлювався *лапідарно-точно* і відчував од того задоволення» [2, с. 393]);

– міри: *помаленечку* («Ішов до виходу *помаленечку*, ніби мав хтозна-скільки часу» [2, с. 487]).

Виявлені атрибутивні прислівники-новотвори зазвичай утворені суфіксальним способом за допомогою суфікса -о від прикметникових твірних основ: безтінно ← безтінний + -о; глибокорозумно ← глибокорозумний + -о. Такі прислівники можуть бути і простими, і складними, однак превають складні неолексеми: *безглуздо-завчено, однотонно-заспокійливо, глибокорозумно, добророзумно, щиродушно, печально-безнадійно*.

У романі «Три листки за вікном» атрибутивні прислівники-новотвори часто містять емоційно-експресивні навантаження, характеризують психологічний стан персонажів. Так, відчуття радості, спокою героїв роману передається в реченнях: «Дід сидів, *загадково-мудро* осміхнений, і, здавалося, не слухав мене» [2, с. 24]; «Вперше подумав я про отчий дім і про рідних своїх, і мені від таких думок стало *солодко-щемно*» [2, с. 143]. У реченнях: «Петро розтулив рота і *нетямкувато* дивився на співбесідника» [2, с. 243]; «вона заплеснула двері перед моїм носом, і я тільки *нетямковито, нетямкувато* закліпав очима» [2, с. 599]) прислівники *нетямковито, нетямкувато* виражають подив, незрозумілість персонажів. Рідше прислівники-новотвори виконують ситуаційну роль, зазначають спосіб, обставини, за яких відбуваються певні дії, процеси, явища.

Отже, здійснений аналіз прислівникових індивідуально-авторських неологізмів у романі «Три листки за вікном» Валерія Шевчука виявив широкі семантико-естетичні можливості цих неолексем в художньому мовленні, а також засвідчив самотність ідіостилю письменника.

Список використаних джерел

1. Вокальчук Г.М. Словотворчість українських поетів ХХ століття: монографія. Острого: Національний університет «Острозька академія», 2008. 536 с.
2. Шевчук В. Три листки за вікном: роман. Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2011. 702 с.

Інна Беркещук

*(Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка)*

МОВНЕ ВИРАЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ У НОМІНАЦІЯХ ОСІБ ЗА РОДОМ ДІЯЛЬНОСТІ

Мова як універсальний засіб фіксації та передавання культурного досвіду відображає особливості світогляду, ціннісних орієнтирів і соціальної організації народу. У системі лексики української мови важливе місце посідають назви осіб за родом діяльності, які не лише номінують професійну чи господарську належність, а й репрезентують історично сформовану модель суспільних відносин, виробничих традицій та трудової етики українців. Через такі номінації вербалізуються уявлення про працю як визначальну складову національного характеру, соціальну стратифікацію, престижність окремих занять і морально-оцінні параметри діяльності.

Пізнавальна діяльність людини в давні часи не була спрямована на створення наукових абстракцій, людина обмежувалася пізнаннями безпосереднього оточення, усвідомленням повсякденного існування та не дуже складної діяльності. З огляду на обставини – як об'єктивні, так і суб'єктивні – ця група лексики на різних етапах історії може або пришвидшувати, або ж уповільнювати свій розвиток – ніби чекаючи слушного часу, сприятливіших умов для формування стрункої, розгалуженої мережі всіх потрібних назв, на які існує соціальний запит [1, с. 41].

Сучасні когнітивні словотвірні тенденції, простежувані в аналізованій групі лексики, виявляють особливості руху мовної норми сучасної української мови перш за все у творенні слів, що свідчить про загальну тенденцію пошуку нових форм словесного вираження і необхідність забезпечення іменування нових назв професій.

Мета дослідження – проаналізувати особливості назв особи-виготовлювача, які охоплюють різні сфери культурного й мистецького життя, – побуту, одягу та прикрас, кінематографії, архітектури, дизайну, прикладного та декоративно-ужиткового мистецтва, народних ремесел і промислу та ін.

До складу аналізованої групи входить 202 лексеми. Серед них виділяються такі підгрупи:

– особа, яка виготовляє одяг чи його частини (*чоботяр*), особа, яка виготовляє зброю (*зброяр*), особа, яка виготовляє предмети побуту (*гончар*), особа, яка виготовляє продукти харчової промисловості (*пивовар*), особа, яка виготовляє музичні інструменти (*фортепіанник*), особа, яка виготовляє будівельні матеріали (*цементник*), особа, яка виготовляє медичну продукцію (*фармацевт*), особа, яка виготовляє продукти текстильної промисловості (*текстильник*), особа, яка виготовляє продукти автобудівельної галузі (*ресорник*), особа, яка виготовляє продукти паперової промисловості (*папірник*), особа, яка виготовляє технічні вироби (*трансформаторник*), особа, яка виготовляє деталі водного транспорту (*човняр*), особа, яка виготовляє вироби з дерева (*столяр*), особа, яка виготовляє іграшки (*іграшкар*), особа, яка виготовляє прикраси чи предмети для оздоблення (*ювелір*), особа, яка виготовляє копії чи шаблони чого-небудь (*пантографіст*), особа, яка виготовляє скульптурні вироби (*ліпник*), особа, яка виготовляє вироби з металу (*прокатник*), особа, яка виготовляє продукти хімічної промисловості (*лаковар*), особа, яка виготовляє деталі якого-небудь предмета (*загинальник*).

Із 202 назв особи-виготовлювача 186 лексем є похідними (*сопільник, чоботяр, ниткар, лялькар, фасонник, щіткар* та ін.) (*Вдягнувшись у все нове, Віктор біг з кравецької майстерні до чоботярів* (Ю. Збанацький). (*В тісних, брудних і вогких комірках працювали від раннього досвітку дрібні ремісники: шевці, кравці, щіткарі й інші* (І. Я Франко)) і лише кілька – непохідні (*ювелір, кондитер* та ін.) (*Панича одвезли у школу, а мене віддали у столяри* (О.П. Стороженко). (*Одного разу, нажавшись, Галя сказала вдома: – Мені дуже подобається виготовляти тістечка, торти. Хочу бути кондитером!* (Вечірній Київ)).

Більшість назв осіб належать до чоловічого роду. Проте натрапляємо серед найменувань особи-виготовлювача і кілька іменників жіночого роду: *модистка, мереживниця, ткаля*.

Отже, проведений аналіз засвідчує, що назви осіб за родом діяльності в українській мові є не лише засобом номінації професійної чи соціальної належності, а й важливим репрезентантом національної ментальності. У цих лексичних одиницях акумульовано історичний досвід українського народу, особливості його господарської діяльності, соціальної організації та ціннісних орієнтирів. Через систему таких номінацій відображається традиційна повага до праці, зв'язок

із землею, ремісничими й виробничими практиками, а також морально-етичні оцінки різних видів діяльності.

Список використаних джерел

1. Азарова Л.Є. Структурна та фонетична будова складних одиниць у концепції 'золотої пропорції': монографія. Вінниця, 2001. 284 с.
2. Недбайло Л.І. Утворення іменників жіночого роду – назв осіб за професією. *Питання мовної культури*. 1970. № 4. С. 26–33. URL: <http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine4-5.pdf>

Олена Бугайчук

(Волинський національний університет імені Лесі Українки)

СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ДИСКУРС» І «ТЕКСТ» У СУЧАСНІЙ ЛІНГВОФІЛОСОФСЬКІЙ ПАРАДИГМІ

Сучасна лінгвістика та філософія вимагають чіткого розмежування та розуміння взаємодії дискурсу і тексту як соціокультурних феноменів. Дискурс тут виступає не лише як акт комунікації, а як епістема – система знань, що структурує суспільну ідеологію та владні відносини. Текст є матеріалізацією цього дискурсу, чия форма і наповнення зумовлені ширшими дискурсивними практиками.

Дослідження методів дискурс-аналізу є критичним для розкриття взаємозв'язків між текстами, соціальними змінами та процесами пізнання. Отже, аналіз того, як динаміка дискурсу трансформує структуру тексту, а текст, своєю чергою, впливає на дискурс, є необхідним для осягнення складної лінгвосоціальної реальності [1, с. 77].

Сучасна гуманітаристика характеризується глибоким інтересом до понять «дискурс» і «текст». Поява дискурс-аналізу, соціолінгвістики та культурних студій радикально змінила методологію їх вивчення.

Фундаментальний внесок у розуміння дискурсу як соціальної конструкції зробили М. Фуко, П. Бурдьє та Т. Адорно [6]. Вони довели, що дискурс – це не просто мовне явище, а система, що формує знання та ідеології. Зокрема, Фуко акцентував на нерозривному зв'язку дискурсу та влади, де мова виступає інструментом соціального контролю. Натомість текст розглядається як конкретне, фіксоване втілення дискурсу в певному контексті.

Розвиток методів дискурс-аналізу (Ю. Хабермас, В. Беніамін) дозволив досліджувати, як через мову конструється соціальна реальність. Праці Н. Ферклафа та Т. ван Дейка вивели ці дослідження на рівень аналізу політичних та медійних комунікацій.

Важливим аспектом є поняття «епістемі» (за Фуко) – системи знань певної епохи, що визначає структуру текстів.

Сучасні тенденції, представлені іменами Дж. Батлер та Р. Барта, вказують на те, що дискурс і текст активно конструюють ідентичності (гендерні, культурні). Останнім часом вагому роль відіграє корпусний аналіз, що дозволяє досліджувати великі масиви текстів для виявлення закономірностей соціокультурних змін. Основним завданням сучасних досліджень є проаналізувати взаємозв'язок та відмінності між дискурсом і текстом як механізмами організації знання та ідеології, а також визначити роль дискурс-аналізу в дослідженні процесів соціокультурної трансформації.

Дискурс є центральним поняттям комунікативно-когнітивної парадигми, проте єдиного канонічного визначення не існує через його міждисциплінарність. Перше лінгвістичне визначення запропонував З. Харріс (1952), розуміючи дискурс суто структуралістськи – як послідовність речень, пов'язаних між собою [8, с. 30]. Корінна трансформація відбулася під час «постструктуралістського повороту», що спирався на теорію мовних ігор Л. Вітгенштейна; теорію комунікативної дії Ю. Хабермаса; теорію мовленнєвих актів Дж. Остіна та Дж. Серла; жанрову теорію М. Бахтіна [2, с. 6-10].

В німецькій традиції (К. Ерліх, Дж. Ребайн) дискурс часто ототожнюють з усними формами мовлення (функціональна прагматика) [3, с. 203]. Водночас у філософському аспекті (П. Зіма, Г. Фінк-Ейтель) дискурс виступає як «мовне наповнення» епістемі [10, с. 39; 5, с. 57].

У науці склалися три основні підходи до співвідношення цих понять: 1) ототожнення: Характерне для англо- та франкомовного середовища, де *discourse* і *text* часто вживаються як синоніми; 2) розмежування за формою: Дискурс – це усне спілкування (діалог, розмова), текст – письмовий продукт; 3) розмежування за рівнем абстракції: Дискурс – це віртуальний корпус текстів на певну тему («інтертекстуальна розмова»), а текст – одиничний фрагмент цього дискурсу.

Стефан Хабшайд зазначає, що тексти існують у «текстових мережах». Суспільство через дискурси виробляє знання, які мають матеріальні наслідки та консолідує владні відносини. Розуміння суспільства можливе лише через аналіз дискурсів, що базуються на конкретних текстах [7, с. 71]. Для уникнення термінологічної плутанини слід розрізнити чотири підходи (за С. Хабшайдом): 1) Лінгвістичний: Дискурс як одиниця вище рівня речення (синонім аналізу тексту); 2) Прагматичний: Дискурс як усна взаємодія в реальному часі (включаючи жести, міміку, інтонацію); 3) Філософський: Дискурс як раціональна аргументація щодо спірних тем (ідеал Хабермаса); 4) Соціокультурний (фукоянський): Дискурс як історично зумовлена система висловлювань, що формують суспільні знання та владу.

У сучасному «суспільстві знань» дискурс-аналіз спирається на конструктивістську парадигму: мова не просто відображає світ, вона його створює. Н. Фейрклоу виділяє два типи влади: 1) влада в дискурсі: безпосередній контроль у ситуаціях спілкування (наприклад, у суді чи школі); 2) влада за дискурсом: приховані ідеології та конвенції, що формують ієрархії поза усвідомленням учасників [4, с. 36-56].

Згідно з Торстеном Зандером, тексти – це «конденсовані дискурси». Жодна комунікативна мета не може бути досягнута через текст, якщо вона не закладена в ширшому дискурсі [9, с. 231]. Французька школа (Д. Менгено) додає, що ми завжди маємо справу з текстами певних жанрів, які є формою реалізації дискурсу.

Отже, дискурс і текст є об'єктними конструкціями, що відображають різні грані мовної реальності. Дискурс – це динамічний процес, соціокультурна мережа та епістеміологічне поле. Текст – це стабільний продукт, конкретна реалізація дискурсивних практик.

Сьогодні аналіз дискурсу виходить за межі лінгвістики, стаючи інструментом критичного аналізу суспільства. Він дозволяє зрозуміти, як знання трансформується у владу і як текстові структури відображають глибинні соціокультурні зміни. Взаємодія цих понять є ключем до розуміння того, як мова формує соціальну реальність у координатах «знання – влада – комунікація».

Список використаних джерел

1. Бугайчук О.В. Дискурс і текст: взаємозв'язок та відмінності. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. Кропивницький: Видавничий дім «Гельветика», 2025. Вип. 1 (212). С. 76-83.
2. Piroshnikov, A. Expressivität des deutschen politischen Diskurses. Mittel, Faktoren, Gesetzmäßigkeiten (*Sprache – Politik – Gesellschaft, Bd. 13*). Hempen Verlag, Bremen, 2014. 277 S.
3. Ehrlich, K. Diskurs und Konversation. Einleitung. *Sprachwissenschaft: ein Reader*; Hrsg. von L. Hoffmann. – 2., verbesserte Aufl. Berlin; New York: de Gruyter, 2000. S. 203-210.
4. Fairclough, N. *Language and power*. 2. Auflage. Harlow: Longman, 2001. 226 p.
5. Fink-Eitel, H. Foucault zur Einführung. Hamburg: Junius. 2.Aufl. 1992. 146 S.
6. Foucault, M. *L'Archéologie du savoir*, Paris: Gallimard. [dt. Archäologie des Wissens, Ulrich Köppen (transl.), Frankfurt am Main: Suhrkamp 1973]. 254 S.
7. Habscheid, S. *Text und Diskurs*. Paderborn: Wilhelm Fink GmbH & Co. Verlags-KG, 2009. 122 S.
8. Harris, Zellig S. *Discourse Analysis*. In: *Language* 28, 1952. S. 1-30.
9. Sander, T. *Redesequenzen. Untersuchungen zur Grammatik von Diskursen und Texten*. Paderborn, Germany: mentis Verlag, 2002. 323 S.
10. Zima, P.V. *Diskurs und Macht. Einführung in die herrschaftskritische Erzähltheorie*. UTB Stuttgart, 2022. 314 S.

**«ПІСНЯ СОЛОМОНА» ТОНІ МОРРИСОН:
СИМВОЛІКА НАЗВИ РОМАНУ**

Роман «Пісня Соломона» є одним із найвизначніших творів Тоні Моррісон. Як стверджував Г. Блум у 2009-му році, у передмові до збірки критичних матеріалів щодо роману, цей твір на той момент був її найвизначнішим шедевром [3].

Назва роману від самого початку, з моменту творчого задуму, мала для авторки, особливий, автобіографічний сенс, адже її дідусь носив ім'я John Solomon Willis, й осердя романної історії було запозичено з родинної історії, на що вказують біографи письменниці [5]. Крім того, у назві твору асоціативно присутнє відсилання до легендарного царя Соломона та відповідного біблійного дискурсу, хоча, на думку дослідників, твір, попри потужний біблійний інтертекст, більшою мірою апелює до афро-американської міфології [4].

Пісня, яка дала назву твору, неодноразово виникає в тексті твору. Спочатку її співає Пілат, тітка головного героя Доєра (в оригінальному тексті – Milkman [2]). В її версії вона, радше, є сентиментальною історією про зрадливість коханого: «O Sugarman done fly away...» [2, р. 6] («Миленького нема, / Миленький мій відлетів...» [1, с. 11]). Доєр особливо не задумується на текстом пісні й уважає її пустим розважанням.

Потрапивши на Південь і поступово знайомлячись із різними людьми, які були дотичними до його роду, він розшифрував текст пісні. І це стало для нього справжнім власної ідентичності. Доєр проходить складний шлях від відчуження щодо свого расового середовища до відкриття нерозривного зв'язку особистісної сутності з первнями свого народу. У містечку Шалімар (Вірджинія) Доєр чує ту саму мелодію, що наспівувала Пілам, але з іншим текстом: «Jake the only son of Solomon / Come booba yalle, come booba tambee / Solomon done fly, Solomon done gone / Solomon cut across the sky, Solomon gone home ...» [2, р. 147]. У свідомості героя відбувається вибух. Він розуміє, що пісня зовсім не про «солодкого чоловіка» (Sugarman), а про Соломона, його прадіда. «Політ» Соломона перстає бути чисто поетичною метафорою, перетворюючись на родинну легенду про пращура-африканця, який полетів на батьківщину, позбувшись рабства.

Мотив «польоту» наповнює роман складною символікою. Будучи одним із центральних міфів афроамериканської культури, політ виражав ідею трансцендентності, втечі від рабства та гніту.

Водночас цей мотив у романі має амбівалентне значення, оскільки вказує на травму, акт покидання. Як Соломон, який свого часу покинув дружину і дітей, так і Дояр своїм польотом у прірву, покидає рідних. Але перед цим відбулося повне усвідомлення своєї самоті і своєї невід'ємної приналежності до народу.

Пісня в романі стає також індикатором стосунків Дояра з жіночими представницями своєї родини. На прикладі головного героя Моррісон критично аналізує, як патріархальні структури деформують ідентичність – не лише жіночу, але й чоловічу. На початку роману маскуліність Дояра в буквальному сенсі є паразитичною, адже він уже в майже підлітковому віці живився материним молоком. Дояр емоційно спустошує всіх жінок навколо себе: сестер Ліну і Корінтіанс, яких задушлива «поважність» батькового дому перетворила на інфантильних, позбавлених волі привидів, зневажає закохану в нього Агар. Натомість із рідною тіткою Пілат у Дояра складаються складні стосунки. Пілат є альтернативним центром роману. Вона як жінка ніби перебуває поза патріархатом. Не маючи пупа (що є символом розриву з «нормальною» лінією спадковості), вона самодостатня, живе за власними законами і є носієм справжньої родової пам'яті (носить своє написане ім'я в сережці). Пілат стає для Дояра провідником, по суті, матір'ю, якої він ніколи не мав.

Шлях головного на героя на південь у пошуках міфічного золота перетворюється на шлях-пізнання свого походження й ідентичності. Розгадуючи смисл пісні, яку раніше співала Пілат, а тепер він чує у виконанні південців, дає йому усвідомлення історії Соломона і свого власного життя. Результатом його шляху-квесту є усвідомлення болю Агар, повага до сестер, прийняття мудрості Пілат.

Дояр повертається на Північ і основним його бажанням є зустріти Пілат і розказати їй про той смисл її пісні, який відкрився йому. В її варіанті пісня про «миленького» лише натякала на минуле і прадавню колективну пам'ять, в ній не було ніяких імен і жодної історичної конкретики. Водночас Пілат позасвідомо відчувала її архетипність, а відтак виступала хранителькою духу пісні. Дояр відкриває їй глибинний родовий сенс цієї пісні. Дояр привозить Пілат на ту саму скелю, звідки полетів Соломон, щоб вона могла поховати кістки, звільнившись від докорів сумління за свою провину. Коли Пілат, вбита Гітарою, помирає у нього на руках, вона передає йому естафету пам'яті. У цей момент Дояр розуміє повну символіку пісні. Вона не лише про тріумф (політ Соломона), але й про ціну цього польоту (покинута Райна, травмована Пілат, вбита Агар). Він розуміє, що «полетіти» не означає просто втекти, як Соломон. «Полетіти» – це «віддати себе повітрю», тобто повністю прийняти свою ідентичність, свій біль, свою історію та відповідальність за інших.

Таким чином, пісня Соломона, що дає назву роману Моррісон, є його центральним змістовим символом. Вона концентрує в собі багатопланову проблематику етнічної, родової й особистісної ідентичності.

Список використаних джерел

1. Моррісон Т. Пісня Соломона. Київ: Юніверс, 2006. 376 с.
2. Morrison Toni. *Song of Solomon*. New York: Vintage, 2004. 368 p.
3. Toni Morrison's *Song of Solomon*. Edited and with an introduction by Harold Bloom. (Bloom's Modern Critical Interpretations). New York: Infobase Publishing, 2009. VIII, 216 p.
4. Pocock Judy. 'Through a Glass Darkly': Typology in Toni Morrison's *Song of Solomon*. *Canadian Review of American Studies*. 35, no. 3 (2005): 281-298.
5. Samuels Wilfred D., Hudson-Weems Clenora. Toni Morrison. Boston: Twayne, 1990. XIV + 160 p.

Оксана Галайбіда

*(Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка)*

DEVELOPING METACOGNITIVE SKILLS IN FOREIGN LANGUAGE ACQUISITION OF UNDERGRADUATE STUDENTS

Metacognition is usually understood as learners' awareness and understanding of their own cognitive processes, enabling learners to monitor and regulate these processes in pursuit of a learning goal [5, p. 661].

The effect of metacognitive skills on foreign language acquisition was studied by H. Puchta, Kashmi Mondal, Kaixuan Wang, Lawrence Jun Zhang, Maria Cooper and other scholars. Metacognition is essential in mastering a foreign language. Recent theoretical reviews emphasize the psychological interplay between metacognition, motivation, and self-efficacy within language learning environments and how designed instructional approaches can harness metacognitive skills to address diverse student interests and capabilities [2].

Metacognition refers to learners' awareness and control of their cognitive processes. These are the skills of planning, monitoring, and evaluating learning strategies. **Planning** is setting goals and selecting strategies, **monitoring** presupposes self-observation during tasks, and in **evaluation** students assess outcomes and adjust strategies. These processes enable learners to become self-regulated and proactive in managing complex language learning tasks, such as, for instance, writing and listening comprehension.

A recent meta-analysis of studies on metacognitive strategy training reveals that training learners in planning, monitoring, and evaluating strategies consistently improves language acquisition outcomes [1].

Learners with developed metacognitive strategies consistently align with better learning outcomes. They set clear goals before doing tasks; monitor comprehension and performance during reading, listening, and writing; reflect on performance outcomes and adjust their strategies, use collaborative interaction to support self-evaluation and planning, ready to hear and reflect on peer feedback.

A. Palincsar emphasized that metacognitive instruction, aiming to affect learners' interactions with learning, should go beyond their knowledge of strategies. More significant is the learners' ability to select the best strategies that fit the learning goals, monitor their effectiveness, and align with their capabilities and limitations. The learners also need to possess the capacity to monitor and regulate their cognition and strategy use and evaluate the effectiveness of the strategies selected and adjust them for future learning tasks or situations [3].

Metacognitive skills are not innate; they can be taught and measured. Metacognitive instruction fosters *self-regulated learning*, enabling learners to make strategic decisions and adapt learning behaviors across contexts.

Language educators should integrate metacognitive strategy instruction into curricula by:

- teaching metacognitive frameworks explicitly (e.g., planning, monitoring, evaluating);
- designing tasks that require reflection and self-assessment;
- providing feedback that encourages learners to analyze their own strategies;
- using collaborative tasks to reinforce strategy discussion and self-regulation.

These practices contribute to more resilient, independent learners capable of performing complex language learning tasks.

According to British methodologist H. Puchta, the three main strategies students should master are (a) regularly review information from each class – but not immediately after the lesson; rather, a day or so later; (b) when preparing for a test, space their learning rather than cram it, and keep this timing in mind when they plan their retrieval practice; and (c) use practice testing or quizzing themselves or each other on the content, as that has been shown to cognitively engage students much more deeply. It is important to stress too that when it comes to practice testing – one of the most powerful retrieval strategies – students should do the same practice tests repeatedly. The researchers also conclude that the type of self testing or practice testing plays an important role: tasks that simply

require recognition or filling in gaps have been shown to be less effective than practice tests that require more generative responses (e.g. recall, or short answers) [4, p. 22]. Besides it is important to consider self- and peer assessment and feedback, self-regulated learning, and collaborative activities.

So, metacognitive skills have positive effects on reading, writing, vocabulary learning, and general proficiency of University students. They have been linked to improved performance of language acquisition and increased learner autonomy.

References

1. Feng Teng M., Jun Zhang L. Validating a new method for assessing young foreign language learners' metacognitive knowledge. *Research methods in Applied linguistics*. 2024. Volume 3, Issue 2. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.rmal.2024.100121>
2. Mondal K. Metacognition and Language Learning: A Psychological Exploration of Learners Awareness and its Role in Language Acquisition. *i-manager's Journal on Educational Psychology*, 2025. 18(4), P. 86-97. DOI: <https://doi.org/10.26634/jpsy.18.4.21541>
3. Palincsar A.S. Metacognitive Strategy Instruction. *Exceptional Children*, 1986. № 53. P. 118-124.
4. Puchta H. Cognitive control functions in language learning. Part of the Cambridge Papers in ELT series. Cambridge: Cambridge University Press, 2020.
5. Wang K., Jun Zhang L., Cooper M. Metacognitive Instruction for Improving the Effectiveness of Collaborative Writing for EFL Learners' Writing Development. *The Asia-Pacific Education Researcher*. 2025. Issue 34. P. 661-673. DOI: <https://doi.org/10.1007/s40299-024-00886-7>

Ірина Голубішко

*(Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка)*

ПОЛЬСЬКИЙ РЕНЕСАНС. ЯН КОХАНОВСЬКИЙ

Літературний процес в європейських державах розвивався за однією схемою. Література Польщі, відстаючи від загальноєвропейської, у XVI-XVII ст. нарешті почала розвиватися у річищі Ренесансу. Серед основних представників польськомовної літератури цього періоду (латиномовна література все ще мала велику вагу) слід згадати Марціна Бельського, Станіслава Орехівського, Анджея Моджевського, Пйотра Скаргу, Міколая Рея, Яна Кохановського та інших.

Якщо говорити про творчість Кохановського, спадок поета став невід'ємною частиною культури польського народу. В одній із пісень він звертався до своїх сучасників:

*Чи хтось є, що минущі зневажив би справи
І зі мною для доброї людської слави
Без вагання віддав би здоров'я і сили,
Щоб по смерті ми хоч імена залишили?* [2].

Доба Ренесансу – це перш за все розквіт лірики. Те, що зробили для цього розквіту, наприклад, Петрарка в італійській літературі чи Ронсар у французькій, своєрідно зробив Кохановський у польській. Сповнені ліризму, але водночас рафіновані й філософські «Пісні» (*«Пісні»*) Кохановського, часом дуже близькі до біблійних псалмів. Бог у Кохановського пронизує матеріальний світ, і вдячне творіння не знаходить належно повних слів для виразу розчуленості й подяки. Поет є автором низки поем і трагедій, в основному давньогрецької тематики.

Крім ліричних творів, Кохановський займається перекладами частин Біблії. Цікавість викликає його переспів «Пластиря Давіда». «Псалтир» – одна з найбільш знаних старозавітніх книг. Він являє собою збірник 150 релігійних гимнів, що склалися протягом кількох сторіч – з XI/X до V ст. до н.е. Упорядником Псалтиря традиція вважає царя Давида (бл. 1035 р. – 965 до н. е.). Для християн Псалтир став головною книгою молитви, взірцем для гимнографічної творчості пізніших часів. Для поетів він є джерелом натхнення і свідченням таланту стародавніх близькосхідних митців [1]. Збірка являє собою поетичний парафраз Псалтиря, пристосований до польських звичаїв і обставин. Кохановський послугувався різними тогочасними перекладами й переказами оригіналу [1].

У переспівах псалмів відчувається вплив ренесансного гуманізму: старозавітній Бог у ньому не суворий суддя, а милосердний друг людини. Бог для нього – вічний Пан, безсмертний Бог. Кохановський не акцентує на цих елементах, але час від часу вносить певні стилістичні зміни, переробляючи нейтральні образи на оригінальні авторські. Наприклад, переспів Кохановським псалма 50 (51).

*Помилуй мене, Боже, з великої милості Своєї,
і через велике Своє милосердя очисти беззаконня мое.
Особливо обмий мене від мого беззаконня і очисти мене від мого гріха.*

*Бо я знаю своє беззаконня, і мій гріх постійно переді мною.
Проти Тебе єдиного я згрішив і вчинив негідне перед Тобою, щоби
Ти виявився праведним у Своїх словах, і переміг, коли судитимешся.*

*Я ж народився в беззаконнях, – у гріхах моя мати мене зачала.
Ти ж, однак, полюбив правду й об'явив мені приховані й таємничі
глибини Своєї мудрості.*

(пер. Рафаїла Турконяка) [1].

Я. Кохановський був глибоко віруючою людиною. Але його ставлення до Бога похитнулося, коли померла його півторарічна донька Урсула. Результатом страждань поета стала збірка **«Трени»** (1580 р.) (у Давній Греції це слово означало *плачі*). Вона складається з 19 сумних творів, де скорбота по дитині затьмарює все і стає головною темою.

У Тренах поет хоче знайти себе. Він вважає, що саме він, а не Урсула, повинен був померти, з його точки зору так має бути, батьки мають помирати першими. Він намагається погодитися з тим, що сталося. Хоче прийняти смерть дочки.

Криза, викликана смертю доньки, поставила під сумнів властивий гуманізові оптимістичний погляд на світ. Але вона не змінила загальних засад гуманістичної релігійності Кохановського. У XIX Трени уві сні приходять до поета його матір на руках з Урсулою, яка виглядає як жива. Матір сердиться на поета за те, що він не вірить у життя після смерті і радить йому дивитися в майбутнє. Цей твір дає надію на те, що батько ще зустрінеться зі своєю дочкою: «Як, у якій послідовності поставали трени – невідомо. Можливо, автор надав їм певної циклічності вже по написанні. Композиція збірки демонструє історію філософської кризи, викликаной пережитим ударом. Трени насичені апострофами, коли слідом за загальними розміркуваннями йде звертання до якоїсь конкретної особи з-поміж слухачів чи до уявного образу, та риторичними питаннями. Дяя них властивий піднесений і патетичний стиль» [1].

У 1584 році, вже після смерті поета друком виходить збірка **«Фрашки»** (італ. *fraszka* – дрібниці, дурощі), хоча створювалась вона у молоді роки поета.

Фрашки Кохановського мають прикмети епіграми, але відрізняються жартівливістю й грайливим тоном, бо, на думку автора, нічого міцного немає на світі.

Серед фрашок трапляються антиклерикальні, але разом із тим об'єктом висміювання стають і протестанти. Загалом Кохановський, лишаючись вірним Католицької Церкви, виявляє прагнення уникнути участі в релігійних дискусіях, зайняти гуманістичну позицію понад суперечками. В одній із фрашок він ганить папського нунція за спонукування короля застосувати суворі заходи проти поширення протестантизму.

На думку літературознавців, Ян Кохановський фактично самотужки підніс польську літературу на ренесансний рівень. Тут польська літературна мова набула свободи та вишуканості, й цей поет і через півтисячоліття, зрозумілий дяя сучасного читача.

Список використаних джерел

1. Ісіченко І. Творчість Яна Кохановського. URL: <https://surl.li/kwwomy>
2. Кохановський Ян. Трени й інші вірші. URL: <https://pocketbook.ua/treni-j-inshi-virshi>

**Ірина Дарманська,
Аліна Кикилик**

(Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія)

ЦІННОСТІ ПРАВ ЛЮДИНИ В МОВНО-ЛІТЕРАТУРНІЙ ОСВІТІ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ІНТЕГРАТИВНОЇ МОДЕЛІ НАВЧАННЯ

Сучасний освітній простір України функціонує в умовах глибоких суспільних трансформацій, зумовлених процесами демократизації, європейської інтеграції та воєнними викликами. У цих умовах особливої ваги набуває утвердження цінностей прав людини як основи громадянської зрілості, соціальної відповідальності та національної гідності. Освіта постає не лише інструментом передачі знань, а й провідним механізмом формування аксіологічних орієнтирів особистості.

Відповідно до положень Закону України «Про освіту» [2], одним із ключових завдань освіти є виховання поваги до прав і свобод людини, утвердження принципів демократії та верховенства права. Узгодження національної освітньої політики з міжнародними стандартами, задекларованими в документах Організації Об'єднаних Націй та Рада Європи, актуалізує необхідність інтеграції освіти з прав людини в усі освітні галузі, зокрема мовно-літературну.

Мовно-літературна освіта має значний потенціал у формуванні цінностей прав людини, оскільки працює з текстом як носієм культурних смислів, морально-етичних орієнтирів і суспільних дискурсів. Художній твір, публіцистичний чи медіатекст відкриває можливості для осмислення понять гідності, свободи, справедливості, толерантності, права на ідентичність і самовираження. Через інтерпретацію тексту, аналіз мовних явищ, виявлення маніпулятивних стратегій і мови ворожнечі формується критичне мислення та правосвідомість учнів.

Важливим завданням мовно-літературної освітньої галузі є формування національної ідентичності українського учнівства. Саме через вивчення української мови та літератур – як української, так і зарубіжних – формується розуміння власної національної належності, посилюється зв'язок з національним контекстом [4, с. 2].

Водночас проблема інтеграції цінностей прав людини в мовно-літературну освіту потребує системного теоретико-методичного осмислення. Незважаючи на наявність досліджень у галузі аксіології освіти, громадянського виховання та методики навчання української мови й літератури, питання створення цілісної інтегративної моделі формування цінностей прав людини в межах цієї освітньої галузі залишається недостатньо розробленим.

Мета статті – обґрунтувати теоретико-методичні засади інтеграції цінностей прав людини в мовно-літературну освіту та окреслити основні компоненти відповідної моделі навчання. Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань: визначити потенціал мовно-літературної освіти у формуванні правової культури учнів; окреслити принципи та методичні підходи до інтеграції ідей прав людини в зміст уроків української мови та літератури.

Права людини є фундаментальною правовою цінністю, яка визначає межі впливу держави на особу та закладає основи демократичного устрою. Їх універсальність і значення в системі загальноправових цінностей сприяють формуванню глобального правопорядку, побудованого на засадах гідності, свободи, рівності та справедливості. Водночас реалізація прав людини потребує врахування культурної специфіки, що дозволяє адаптувати міжнародні стандарти до локальних контекстів без втрати їхньої суті. Розвиток концепції прав людини в умовах сучасних викликів вимагає перегляду механізмів їх забезпечення й захисту. Ці виклики обумовлюють необхідність постійного вдосконалення національних і міжнародних інституцій для забезпечення ефективної реалізації прав. Український досвід у цьому контексті демонструє можливість дотримання прав людини навіть за умов надзвичайних ситуацій, що підкреслює їх значення як інтегративної цінності, здатної об'єднувати моральні, правові та політичні аспекти суспільного життя [3, с. 13].

Методичне впровадження цінностей прав людини вимагає інтегративного підходу, що поєднує: аксіологічний компонент (формування системи цінностей і ставлень); компетентнісний компонент (розвиток умінь аналізувати тексти крізь призму прав людини); текстоцентричний компонент (розгляд тексту як носія культурних і правових смислів); дискурсивний компонент (аналіз мовних стратегій, зокрема мови ворожнечі, маніпуляцій, пропагандистських нарративів).

У процесі вивчення української мови увага зосереджується на мовних засобах вираження дискримінації чи толерантності, дослідженні комунікативних стратегій, формуванні етичної мовленнєвої поведінки. Аналіз лексики, стилістичних маркерів, синтаксичних конструкцій дозволяє учням усвідомити зв'язок між мовою та реалізацією прав людини в суспільстві.

На уроках української літератури ключовим є інтерпретаційний аспект. Художній текст розглядається як простір осмислення проблем гідності, свободи, права на вибір, відповідальності за власні дії. Методично доцільними є: проблемно-пошукові бесіди; дискусії та дебати; аналіз конфлікту персонажів крізь призму прав людини; написання есе на теми свободи, рівності, людської гідності; порівняльний аналіз літературного й медіатексту.

Художній та публіцистичний текст виступає ефективним інструментом осмислення проблем свободи, гідності та соціальної справедливості. Через аналіз текстів учні формують критичне мислення, етичну мовленнєву поведінку та усвідомлення власних прав і обов'язків.

Особливого значення набуває робота з текстами, що відображають сучасні суспільні виклики, зокрема досвід війни, вимушеної міграції, порушення прав людини. У таких випадках учитель виконує не лише інформаційну, а й фасилітативну функцію, допомагаючи учням осмислити складні моральні й правові питання.

Рівень сформованості цінностей прав людини доцільно визначати за такими критеріями: когнітивний (знання основних прав і свобод, розуміння їх змісту); ціннісно-мотиваційний (позитивне ставлення до принципів гідності та рівності); поведінковий (готовність дотримуватися прав людини в комунікативній практиці).

Таким чином, інтеграція цінностей прав людини в мовно-літературну освіту має спиратися на чіткі правові засади та продуманій методичній інструментарій. Реалізація інтегративної моделі сприяє формуванню правової культури, критичного мислення та відповідального громадянства учнів, що відповідає сучасним потребам українського суспільства.

Цінності прав людини є ключовим компонентом сучасної мовно-літературної освіти, спрямованої на формування громадянсько зрілої, відповідальної та компетентної особистості. Освітній процес має поєднувати передачу знань про права і свободи з розвитком стійкого ціннісного ставлення до гідності, свободи, рівності та толерантності.

Аналіз нормативно-правової бази засвідчив, що інтеграція прав людини в навчальний процес відповідає положенням Закон України «Про освіту» та міжнародним стандартам Загальна декларація прав людини, що забезпечує легітимність та необхідність реалізації освіти з прав людини в межах мовно-літературної галузі.

Запропонована інтегративна модель навчання, що поєднує аксіологічний, компетентнісний, текстоцентричний та дискурсивний підходи, забезпечує системне формування цінностей прав людини та їх практичну реалізацію в освітньому процесі.

Результативність формування цінностей прав людини можна оцінювати через когнітивний, ціннісно-мотиваційний та поведінковий компоненти, що свідчить про комплексний розвиток правової культури учнів і готовність до відповідальної громадянської поведінки.

Таким чином, інтеграція цінностей прав людини в мовно-літературну освіту є стратегічним напрямом розвитку сучасної школи, сприяє формуванню морально та правово свідомої особистості і відповідає сучасним освітнім та суспільним викликам.

Список використаних джерел

1. Загальна декларація прав людини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 13.02.2026).
2. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 12.02.2026).
3. Корнієнко М. Права людини як правова цінність: сучасний концепт. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2024. №4. С. 9–13.
4. Концептуальні засади мовно-літературної освітньої галузі (українська мова, українська та зарубіжні літератури). URL: <https://surl.li/qfzvww>
5. Українське законодавство про права людини. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/119/2021#Text> (дата звернення: 15.02.2026).

Наталія Деорніцька

(Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка)

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕКСТУ БІБЛІЇ

Очевидно, що сучасний дискурс, враховуючи соціокультурну традицію, несе вагомий компонент прадавньої культури, вірувань, понять, язичницької міфології, обрядів, ритуалів тощо. Створені у стародавні часи сакральні (священні) тексти й досі справляють потужний вплив на мільйони людей у всьому світі.

Сакральне (від лат. *sacrum* – священне, присвячене богам) протилежне профанному, тобто, мирському й повсякденному. Усі найдавніші писемні пам'ятки, що постають з лона великих цивілізацій Середземномор'я і Сходу, були проникнуті високим, космічним, божественним сенсом. Надзвичайне значення у процесі самоусвідомлення людства відігравали такі сакральні тексти, як Книга Тота, Веди, Авеста тощо. Тим чи іншим чином вони визначали характер і спрямованість людського життя впродовж тисячоліть.

Слід зазначити колосальний вплив на нашу сучасну культуру, мораль (навіть атеїстів) саме тексту Біблії, яка займає особливе місце в низці священних текстів людства, презентуючи себе інтертекстом сучасної культури. Саме біблійний текст вводить в світосприйняття поняття, що формує ментальність суспільства. Свіість, віра, свобода, правда, істина, Бог, господь тощо... Створення, диференціація цих понять пов'язана складним чином з різними перекладами тексту Святого письма.

Аналіз процесу становлення, мовної еволюції текстів найпоширеніших релігій дозволяє констатувати цікаві спостереження. Зокрема, тексти буддизму, однієї з найдавніших релігій світу, писалися такими прадавніми мовами, як санскрит, палі чи магадхі. Означені мови, незважаючи на деякі діалектні відмінності, є мовами єдиної лінгвосистеми, сім'ї, що, незважаючи на колосальну територію поширення, виявляє спільність соціальних та мовних процесів, семантико-концептуальних, когнітивних рис, міфів, понять тощо.

Вчення Корану сформульовано, незважаючи на велику територію поширення, мовою, ідентичною сучасній мові арабів, з тими лише змінами, що властиві самій мові, а також викликані постійними етнічними й культурними змінами та контактами. Всі зміни та трансформації в тексті проходять в межах єдиної мовної та етнічної реальності.

Що стосується текстів християнства, то тут виникає дещо парадоксальна ситуація. Зародження християнства в аспектах віросприйняття та мовного втілення проходить в лоні іудаїзму і локалізоване в текстах, створених в Палестині. В основі цих вірувань лежить Одкровення про урочистий союз чи Ветхий Завіт з божеством Яхве (п'ять книг Мойсея: Буття, Вихід, Левіт, Числа, Второзаконня). Новим договором чи новим союзом пізніше став Новий Завіт. Парадокс в тому, що, на відміну від ісламу та буддизму, ці тексти дійшли не в первинній мові території, де зароджувалось це віровчення, зокрема на арамейській чи івриті, а на грецькій, якою були перекладені іудеями, що емігрували з Палестини, розсіявшись по величезній території Римської імперії.

Але процес на цьому не завершився, а отримав своє продовження в перекладах латиною та старослов'янською мовою.

Особливість перекладу полягає в тому, що велика кількість термінів, понять, філософських концептів прийшли в християнський світ не як елементи мови іудеїв, а саме як результат цих перекладів. Ці мовні одиниці увійшли в світосприйняття віруючих і лягли в основу культури, літератури, мистецтва, іноді демонструючи ментальні відмінності, що пізніше проявляться в католицькій та православній саме завдяки особливостям перекладу грецькою, латиною та старослов'янською мовами.

Найбільш активні терміни, поняття християнства, зароджені в лоні іудаїзму, функціонують як результат перекладу. Зокрема, власне ім'я *Христос* (д.-гр. *Χριστός*, – від *χρίω* «мажу, змащую» – «помазаник») – буквальный переклад слова *месія* (іуд. титул *Māšīaḥ*, *מָשִׁיחַ*; арам. *mesiha* «помазаник») на давньогрецьку. В сучасний дискурс увійшло через церковнослов'янську мову, отримавши особливий семантико-стилістичний статус.

Слово «апостол» – прямий переклад з терміну (івр. *sheliaḥ* – «особа, що має певні повноваження») давньгрецькою – «ἀπόστολος» («посланець», «посол»). Лексема створена від дієслова «ἀποστέλλω» (*apostellō*), що створено шляхом приєднання префіксу ἀπο- (*apo-*, «від-») до кореня στέλλω (*stellō* – «споряджаю, поставляю»). Тобто спочатку цей термін мав більш конкретне значення «споряджений, відправлений у певній справі». В сучасний дискурс слово потрапило через церковнослов'янський переклад, отримавши більш високий стилістичний статус.

Слово «євангеліє» – результат прямого перекладу давньгрецькою – «εὐαγγέλιον» (*euangélion*), що буквально означає «добро, радісна звістка чи новина». Термін складається з двох дериваційних елементів: *εὖ* (*eu*) – «добрий, благий» та *ἄγγελλω* (*angéllō*) – «оголошувати, повідомляти». В античності це означало винагороду віснику або новину про перемогу. Лексема була трансформована в процесі перекладу латиною в *evangelium* і запозичена у церковнослов'янську мову як *євангеліє*. В англійській мові еквівалентом є лексема *gospel*, що походить від давньоанглійського *gōdspel* (*good* + *spell/news* – «добра новина»).

Дослідження свідчать, що подібні семантико-стилістичних трансформації в процесі перекладів відбулися з великою кількістю інших термінів, понять, філософських концептів Святого Письма. Аналіз означеного явища має велике наукове значення як в лінгвістичному, так і в історико-філософському аспектах.

Список використаних джерел

1. Абрамович С.Д. Біблія як форманта філологічної культури: монографія. Чернівці: Рута, 2002. 230 с.
2. Богачевська І. Християнська наративна традиція: методологія філософсько-релігієзнавчого аналізу. Київ: Світ знань, 2005. 368 с.
3. Штейнберг О.М. Єврейський і халдейський етимологічний словник до книг Старого заповіту. Вільна, 1878. 292 с.
4. Berneker E. Slavisches etymologisches Wörterbuch. Heidelberg: Winter, 1908. 760 s.
5. Gärdenfors P. Conceptual Spaces as a Basis for Cognitive Semantics. *Philosophy and Cognitive Science*. 1996. P. 159–180. URL: https://dai.fmph.uniba.sk/courses/CSCTR/materials/CSCTR_06sup_gar_d_conc_sp_1996.pdf

Олексій Дейкун

(Київський національний університет ім. Т. Шевченка)

Петро Дейкун

(Ніжинський фаховий коледж НУБіП України)

ВИКОРИСТАННЯ МОДЕЛІ ВИСУНЕННЯ ПІД ЧАС ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ КОНСТРУКЦІЙ УКРАЇНСЬКОЮ В НОВИННОМУ ДИСКУРСІ

Широковживані в текстах повідомлень новинного дискурсу **морфосинтаксичні конструкції** розуміємо як єдність форми й функції [1], або ж форми та значення [2], які вкорінені в ментальному лексиконі й пам'яті людей [1; 2; 3]. У аспекті парадигматики виокремлюють три різновиди конструкцій: *цільні* (зазвичай незмінні в оригіналі й перекладі, один компонент), *лексикалізовані* (охоплюють головний і залежний компоненти), *граматикалізовані* (позначають узагальнені відношення між референтами кількома словами різних класів) [1; 2; 3]. Наприклад, у парі заголовків BBC News можемо виокремити цільні структури *Trump* – *Trump* і граматицизовані транзитивні *abandons carrot* – *відкинув пряник*, пор.: *Rosenberg: Trump abandons carrot and wields stick over Putin in Ukraine talks* – **Трам** *нареши* відкинув пряник і *vзв*яв *батіг* у *стосунках з Путіним*. *Аналіз кореспондента BBC* (23 жовт. 2025).

Мета розвідки – висвітлити вживання моделі висунення під час перекладу англійських морфосинтаксичних конструкцій українською мовою. За матеріал дослідження правлять 22 заголовки текстів новин з англійськомовного інтернет-видання BBC News (<https://www.bbc.com/news>), а також їхній український переклад на BBC News Україна (<https://www.bbc.com/ukrainian>) за 2022-2025 рр.

Позаяк морфосинтаксичні конструкції перебувають на ментальному рівні, то для їх перекладу залучаємо **когнітивні перекладацькі моделі** – усталені ментальні шаблони. Водночас **модель висунення** передбачає переміщення на початок перекладеного заголовка цільної, лексикалізованої або граматицизованої конструкції, яку заучають з власне назви повідомлення оригіналу або переносять із його тексту.

Висунення цільної конструкції, яка представлена онімом, на початок перекладеного заголовка має на меті привернути увагу українських читачів до зазвичай відомого референта, як-от президента США, і часто відбувається внаслідок зміни перспективи, пор.: *Suspect in fatal stabbing of Ukrainian refugee charged with federal crime* – **Трам** *вимагає смертної кари* для *нападника*. *Вбивство українки розбухало США* (09 вер. 2025); а також, пор.:

Security tightens as Donald Trump plays golf at Turnberry – Трамп у Шотландії: £180 000 державних коштів на гольф, протести і безпекові виклики (26 лип. 2025).

Натомість **висунення граматикалізованої конструкції**, зокрема суб'єктно-предикативної, на початок витлумаченого заголовка слугує для наголошення вже на діях референта, які можуть бути причиною інцидентів, пор.: *At least 20 dead after air force jet crashes into Bangladesh school – Військовий літак врізається у школу в Бангладеш: 19 загиблих та понад 160 поранених* (21 лип. 2025); а також, пор.: *Tourist pouring beer down elephant's trunk in Kenya sparks anger – Турист напоїв пивом слона та спричинив скандал на всю країну* (29 серп. 2025).

Висунення лексикалізованої конструкції, яка охоплює залежний і змінний складники, на початок відтвореного заголовка може відбуватися для акцентування на тих фактах, які найбільш цікаві й релевантні для українських читачів, пор.: *Ukraine war: Russian retreat exposes military weaknesses* (16 вер. 2022) – **Які слабкі місця в армії РФ розкрив відступ на Харківщині** (17 вер. 2022). У розглянутих вище заголовках лексикалізовану конструкцію оригіналу *military weaknesses* відтворено українською аналогічною структурою *слабкі місця* та висунено на початок нашого заголовка для акцентування на вразливостях окупаційної армії росії. Іще одним прикладом висунення відповідника лексикалізованої конструкції оригіналу в перекладі слугують заголовки про зимове зростання цін на енергоносії в ЄС, де ужито конструкції *awful winters – наступні 5-10 зим*, пор.: *EU faces awful winters without gas cap – minister – Наступні 5-10 зим можуть стати "жахливими для ЄС"* (BBC 29 Aug 2022). Крім того, у вищевказаних заголовках апелюють *winters* конкретизовано за допомогою нумеративів 5-10.

Отже, за моделі висунення на початок перекладеного українського заголовка можуть переміщувати цільні, лексикалізовані або ж граматикалізовані конструкції на позначення референтів, їхніх дій або релевантних для читачів подій.

Список використаних джерел

1. Croft W. Morphosyntax: Constructions of the World's Languages. Cambridge: Cambridge University Press, 2022. 340 p.
2. Hoffmann T. Construction Grammar. Cambridge: Cambridge University Press, 2022.
3. Namaziandost E., Shafiee S., Rasooyar H. Paradigmatic Relations and Syntagmatic Relations: Are They Useful in Learning Grammatical Structures? *Journal of Applied Linguistics and Language Research*. 2018. Vol. 5, No. 5. P. 20–34.

ХРОНОТОП РОМАНУ КАДЗУО ІШІГУРО «ЗАЛИШОК ДНЯ»

Серед наукових праць, у яких досліджено хронотоп роману Кадзуо Ішігуро «Залишок дня», виділяється монографія Брайан Шеффера «Understanding Kazuo Ishiguro» [2], у якій вводиться поняття хронотопу спогадів. Синтія Вонг [3] розглядала простір твору як простір втраченого раю. Вітчизняні науковці досліджували наративну структуру і поетику роману, проте не акцентували увагу на опрацюванні безпосередньо єдності часу і простору роману.

Час. У романі «Залишок дня» події розпочинаються влітку 1956 року. Головний герой роману Стівенс вирушає у коротку шестиденну подорож Англією. Протягом мандрівки його поглинають спогади про міжвоєнний період 1920-1930-х років, епоху розквіту Дарлінгтон-Голлу та політичні інтриги перед Другою Світовою війною. Поєднання теперішнього і минулого розкриває внутрішню приховану драму дворецького, який закорінений у минуле з невисловленими почуттями і втраченими можливостями.

Часова структура роману складна, адже теперішнє і минуле не чергуються, а існують паралельно. Накладання цих часових планів є ключем до розуміння трагедії героя. Стівенс 1956 року – це людина, яка прожила епоху великих дворецьких і подорожує Англією у новий час. Кожна зупинка повертає його свідомість у золоту епоху Дарлінгтон-Голла. Завдяки цьому читач бачить події 1920-1930-х років крізь призму виправдань героя. Часові плани накладаються так, що читач бачить одночасно історичну помилку (минуле) і спроби її заперечити (теперішнє).

Переpletення часів дозволяє порівняти дві різні Британії. 1920-30-ті це епоха ієрархії, суворого етикету, віри в те, що долею світу керують джентльмени в затишних кабінетах. 1956 рік – це світ, який змінився. Старі маєтки занепадають, їх купують американці (як містер Фаррадей), які цінують не церемонії, а доброчесність та демократичність. У такий спосіб Кадзуо Ішігуро показує, як намагання бути ідеальним дворецьким у 1956 році виглядає комічно.

Завдяки накладанню теперішнього і минулого можна проінтерпретувати вчинки персонажів з висоти досвіду. Наприклад, у 1930-х Стівенс пишався тим, що ігнорував власні почуття (це було тріумфом його професіоналізму). А у 1956 році ці ж самі події починають виглядати як низка непоправних втрат. Час, що ми-

нув, діє як проявник на фотопапері: те, що раніше здавалося «величчю», тепер виявляється «порожнечою».

Отже, сюжет роману – це не подорож Стівенса, а рух його спогадів. Події 1956 року (поломка авто, розмови з людьми) зламують його захисні бар'єри. Наприклад, розмова з мешканцями села про політику змушує його пригадати епізод 1930-х, коли гості лорда Дарлінгтона використовували його як приклад неосвіченості.

Простір. Події у творі відбуваються у трьох просторах, а саме у маєтку Дарлінгтон-Голл (ієрархічному світі дворецького), в автомобільній подорожі Англією та у пам'яті героя (його думках, переживаннях).

Простір у романі «Залишок дня» можна описати з точки зору відкритого і закритого. Наприклад, Дарлінгтон-Голл описаний як застиглий ієрархічний світ. Для Стівенса це зона комфорту, де панують суворі правила та велич. На противагу цьому закритому простору Кадзуо Ішігуро описує зовсім інший, відкритий простір – села і міста Англії. Під час подорожі дворецький стикається з реальним світом, де його статус вже не має такого значення. Це простір свободи, яка його лякає.

Хронотоп у романі «Залишок дня» моделюється через сюжетно-композиційні прийоми, пейзажі, інтер'єри, історичні деталі та тропи. Час рухається через простір і створює атмосферу твору, виступаючи одним із чинників стильової своєрідності твору.

Основними сюжетно-композиційними засобами роману є ретроспекція та ретардація. Ретроспекція розриває лінійну хронологію «Залишку дня», створюючи основу для всієї структури твору. Наприклад, спогади Стівенса про смерть батька під час конференції 1923 року. Поки батько помирав, герой продовжував роботу бездоганного дворецького. Завдяки ретроспекції Кадзуо Ішігуро розкриває емоційний тип героя, його розуміння гідності, поняття професійного обов'язку, який стоїть вище за особисту трагедію.

Варто зазначити, що дискурс Стівенса теж має ознаки уповільнення. Наприклад, у найсуперечливіші моменти роману, такі як реакція на смерть батька, звільнення служниць-єврейок, візит німецьких урядовців. Коли герой описує ці події, він вдається до довгих речень з великою кількістю застережень «мені здається», «якщо поглянути з іншого боку», «я лише виконував наказ» [1]. Це створює ефект заговорювання проблеми, адже Стівенс нагромаджує слова, за якими намагається замаскувати власну моральну травму.

У романі є велика кількість вставних епізодів, які теж уповільнюють розповідь. Наприклад роздуми про видатних дворецьких та описи англійського пейзажу. Ці історії сповільнюють рух героя до каяття, створюють емоційний буфер, щоб відтягнути моменти щирості.

Хронотопічним засобом також є метафора, яка закладена у назву твору. Для звичайної людини залишок дня, вечір – це час,

коли робота завершена і можна насолодитися спокоєм. Для Стівенса це метафора старості та завершеності епохи. Він розуміє, що «день» його активного служіння минув і попереду лише «залишок». На пірсі раптово вмикають вогні, створюється зовнішня ілюзія свята, а герой розуміє, що освітлений вогнями залишок дня позбавлений сенсу. Проте Стівенс не чинить бунту, він вирішує краще впорядкувати свій «залишок дня» і зберегти гідність, коли все інше (ідеали, кохання, вплив) уже втрачено. Денне світло вимагало від нього бездоганної маски дворецького, а вечірні сутінки дозволили правді просочитися назовні, адже тільки в «залишку дня» Стівенс нарешті отримав можливість переоцінити своє життя.

Отже, хронотоп роману побудований на паралельному існуванні фізичного простору подорожі та ретроспективного світу пам'яті. Ключовими засобами формування часу і простору у творі є ретардація, ретроспекція та змінний ритм мовлення героя.

Список використаних джерел

1. Ішігуро К. Залишок дня: роман / пер. з англ. Г. Лелів. Львів: Видавництво Старого Лева, 2024. 240 с.
2. Shaffer B.W. Understanding Kazuo Ishiguro. Columbia: University of South Carolina Press, 1998. 166 p.
3. Wong C.F. Kazuo Ishiguro. Plymouth: Northcote House, 2005. 112 p.

***Olha Zaluzhna,
Mariana Oleniak***

(Taras Shevchenko National University of Kyiv)

TRANSLATING THE UNTRANSLATABLE: MORDERN CHALLENGES OF DISCOURSE TRANSLATION

1. Introductory notes. Linguistic discourse analysis emerges from a scholarly gap to bridge formal linguistics with sociolinguistics, philosophy, and anthropology examining the language through descriptive approach within social and communicative contexts [1, p. 431]. Discourse analysis allows to go beyond analyzing isolated sentences into studying the structural, functional, and contextual rules of connected speech (both oral and written).

Over the past few decades, scholars working in the realm of translation studies have performed numerous investigations, integrating achievements of linguistic discourse analysis into translation practices [2]. Nevertheless, the main question to be answered remains pending, i.e. *Do the translators tackle the text or discourse?*

2. The research background. To answer the above question first and foremost it is crucial to define the two essential terms, i.e.

'discourse' and 'translation'. The present paper stands on the ground that 'discourse goes far beyond the limits of the functional-stylistic approach to the text analysis and should closely consider the so-called 'context' (cultural, historical, social, etc.)' [6, p. 179]. This leads to the surmise that the discourse functional paradigm is predetermined by plethora of objectively existing factors though being subjectively shaped.

In its turn, one of the most widespread, yet to certain extent simplified, definitions suggests that translation is the process of replacing textual material in one language (i.e. source language, SL) by equivalent textual material in another language (target language, TL) [3, p. 3].

On the other hand, lying in the domain of an interdisciplinary research, translation studies must consider not only its essential elements but their applications as well, i.e. stylistic peculiarities and language ethics, achievements of cultural studies, applied linguistics, sociolinguistics, psycholinguistics, logic, etc. [4, p. 181–183].

What is more, modern approaches to translation as a human activity, e.g. G. Toury's Target Text-Oriented definition, declare that translation deals with any target-language utterance (presented or regarded as such) within the target culture [5, p. 23], thus bringing translation process far beyond the boundaries of the verbal elements of the text.

3. Results and discussion. The above brief outline of theoretical background makes it quite clear that despite viewing the text as the main and the only object of their research, linguistic discourse analysis and translation studies approach it from different perspectives, understanding quantitative and qualitative characteristics of its components somewhat differently.

Linguistic discourse domain, centred around the verbal component but not confined to it, is shaped by an array of non-verbal elements, characteristic of certain cultural or / and social context(s) of communication. Whereas the most important question translation studies still must answer is *How much of discourse non-verbal components (if any) can be fully decoded from the SL and further efficiently encoded into the TL?* Presently, the answer seems to be quite vague and not finite, as the majority of translation studies rightfully view the text as their main and only object, concentrating predominantly on defining the best possible lingual equivalents to encode the SL verbal elements into TL ones. Thus, with the linguistic discourse entity not being the object and objective of the text translation process, 'translating' for instance legal discourse seems a highly challenging task to attempt (see for example <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2020.13-3.11>).

Nonetheless, currently it has become impossible to deny that modern translation activities cannot but rely on the results of the

text linguistic discourse analysis when aiming at efficient decoding / encoding of the text.

4. Conclusion. The research makes it possible to arrive at a conclusion that linguistic discourse and translation studies share the object of their research (i.e. the text), however dealing with it from different perspectives and applying their own methods and instruments for its processing. Discourse, going much further beyond the text verbal component, can offer its findings to provide for efficient decoding / encoding of the translated text, however 'translating' the discourse entity appears to be the task close to impossible so far.

List of literature

1. Cook G. Discourse Analysis. *The Routledge Handbook of Applied Linguistics* [Simpson J., ed.]. 2nd ed. London-N.Y.: Routledge, 2023. P. 431–444. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781003082644>
2. Discourse Analysis in Translation Studies [Munday J., Zhang M., eds.]. *Benjamins Current Topics*. 2017. Vol. 94. 151 p. DOI: <https://doi.org/10.1075/bct.94>
3. Pym A. Exploring Translation Theories. 3rd ed. London / N.Y.: Routledge, 2023. 256 p. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781003383130>
4. The Routledge Companion to Translation Studies. Munday J. (ed.). London / New York: Routledge, 2009. 285 p. DOI: <https://doi.org/10.7202/1017094ar>
5. Toury G. Descriptive Translation Studies and Beyond. Amsterdam-Philadelphia: John Benjamins, 1995. 320 p. DOI: <https://doi.org/10.1075/btl.4>
6. Zaluzhna O. Literary Fairytale: Outlining the Boundaries of the Genre Discourse. *Proceedings of the 4th International Online Conference 'Corpora and Discourse'*. (26 November, 2024). National Technical University of Ukraine 'Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute', 2024. P. 179–180. URL: https://www.researchgate.net/publication/386362701_Literary_Fairytale_Outlining_the_Boundaries_of_the_Genre_Discourse

Oleksandr Keba

(Kamianets-Podilskyi Ivan Ohiienko National University)

DISCOURSE OF POLITICAL POWER IN HILARI MANTEL'S *WOLF HALL*

The trilogy *Wolf Hall* by Hilari Mantel is a strong complicated work about very important period in English history – Reign of King Henry VIII – and investigation in fiction format the regularities of politics and power.

Mantel radically changes the perspective on the figure of Thomas Cromwell, transforming him from a dry official into a complex,

vulnerable, but extremely pragmatic hero. While traditional historical fiction focuses on the 'Great Man' theory, Mantel arguably focuses on the inevitable mechanics of the state, where the protagonist Thomas Cromwell is merely a transient reflection of a much larger political machine. Mantel crafts a narrative that challenges the conventional portrayals of historical figures, offering a profound and empathetic exploration of resilience that resonates with the contemporary world [2, p. 2649].

Mantel uses a specific narrative voice. Her third-person narrator is not omniscient. Instead, the narrative is tightly tethered to the protagonist's consciousness, creating a sense of deep interiority. Besides the author writes in the Present Tense Form. It creates an effect of immediacy and approaching the depicted objects. Narrative technique is based on the subjective "he". Instead of Cromwell's name, the author often uses simply "he," immersing us in his mind. It's so called deep interiority [1, p. 62, 65]. The reader is so close to protagonist's inner world, that one tends to justify his actions, even when they are brutal.

The third-person limited perspective creates a subjective but "grounded" world. Unlike traditional historical fiction, Mantel's style is highly unconventional. She provides meticulous descriptions of everyday life. The novel pays a lot of attention to interior details, tapestries, candlelight. These sensory details help to understand the era. This limited perspective changes our view of the "villains" of history, like Thomas More. It makes us biased in favor of Cromwell. We see other characters through the lens of the protagonist.

One of the main means of creating "objectivity" within subjectivity is meticulous materiality. Narrator focuses on the weight, texture, and cost of things. By describing the specific weave of a tapestry or the exact way a ledger is balanced, she creates a world that feels "solid" and objective, regardless of Cromwell's feelings.

Dialogues in the novel serve as evidence. While the descriptions are filtered through Cromwell, the dialogue often stands alone. When another characters speak, their words act as an "objective" counterpoint to Cromwell's internal monologue.

The stark contrast between Cromwell's domestic life and his official capacity is very revealing in this regard. While he is a tender and empathetic patriarch at home, his role in the political sphere is ambivalent. This is best seen in his relationship with Thomas More; Cromwell feels a degree of intellectual empathy for him, yet he is the one who must systematically dismantle More's life. The situation with Thomas More is the perfect example of cognitive dissonance. Cromwell admires More's mind, but he serves a King who demands More's head. Mantel shows that Cromwell isn't a "villain" because he wants to kill More, but because he is a pragmatist who believes the stability of the state is more important than one man's conscience.

So he views the death of More not as a personal choice, but as a political necessity.

Mantel represents the existential dread that permeates the Tudor court. In situation of permanent pressure, under the sword of Damocles Cromwell's actions are a form of self-preservation, but he is trapped in a vicious cycle where serving a capricious and changeable tyrant only makes the servant more vulnerable.

The text includes a lot of foreshadowing, when the author drops hints about the character's future tragic end. Cromwell realizes that King's favor is transient and the King's ruthlessness, which he currently directs at others, will inevitably be turned toward him.

Mantel often shows Cromwell looking at his past – his violent father, his humble beginnings – to explain why he is so determined to survive. He thinks he can outsmart the system because he is more "efficient" than the aristocrats. At the same time retrospective views on Cromwell's past casts a shadow over his future.

It's important to highlight that Cromwell isn't driven by hubris. Rather, he is a man who lacks a choice. Having aligned himself with such a volatile Master, he is obligated to serve him to the end. In this sense, Cromwell is a victim of his own efficiency; his fall is not a result of pride, but an inevitable consequence of the system he helped build. Cromwell is not just a man, but a component in a political machine that functions according to cold, predictable laws. In this view, power is a cycle that consumes those who feed it. He isn't just a victim of a person (the King), but a victim of the structural regularities of politics where one is only as powerful as the "light" they reflect.

Cromwell's arrangement of Henry VIII's marriage to Anne of Cleves proved disastrous for him, leading to his imprisonment and execution. That's a tragic irony: the "compulsion" is often a flaw or a chain of events – perhaps overconfidence or a desperate attempt to regain favor – that makes them engineer their own end, even if they don't realize it.

By focusing on the regularities of politics rather than just "bad luck," reader is able to identify the core of Mantel's project. Her trilogy is less an individual biography and more an anatomy of power. The author isn't just telling a story about the past; she is analyzing the mechanics of power that remain relevant today. In essence, it's the story of a powerful man whose own schemes, or the consequences of his actions, lead to his inevitable collapse, a common narrative in historical dramas and literature.

References

1. Brosch Renate. Reading Minds – Wolf Hall's Revision of the Poetics of Subjectivity. *Hilary Mantel: contemporary critical perspectives* / edited by Eileen Pollard and Ginette Carpenter. London ; New York: Bloomsbury Academic, 2018. P. 57-72.

2. Yogeshkumara M.V. The Art of Survival: Exploring Resilience in Hilary Mantel's Wolf Hall. *International Research Journal on Advanced Engineering and Management*. 2025. Vol. 03. Issue 08. P. 2649-2654. DOI: <https://doi.org/10.47392/IRJAEM.2025.0417>

Наталія Коваленко

*(Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка)*

ТЕКСТОГРАФІЯ ЯК ДЖЕРЕЛО ДІАЛЕКТОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Українські говірки – одна з форм існування української національної мови і водночас – основа постання літературного стандарту. Для сучасних діалектологічних досліджень цінними є матеріали, зібрані за спеціальними програмами-питальниками, але вони не завжди можуть повно й системно відтворити особливості окремої говірки.

Визначено, що тексти зв'язного усного мовлення уможливають найповніший аналіз діалектів на всіх мовних рівнях, а також пізнання мисленнєвих процесів людини, її світосприйняття, розуміння законів життя. У тексті можна спостерігати специфіку функціонування, частоту вживання мовних одиниць, їх передбачувану й непередбачувану сполучуваність, системні явища.

У галузі діалектної граматики маємо чимало описових досліджень, у яких визначено діалектні риси частин мови порівняно з літературним стандартом (І.Г. Верхратський, І.А. Панькевич, А.П. Могила, К.Ф. Герман, Г.Ф. Шило, В.С. Ващенко, К.Д. Глуховцева, М.І. Зубрицька, А.В. Рябець, М.С. Делюсто та ін. У лінгвогеографічних працях («Атлас української мови» [1], атласи Т.В. Назарової [141], К.Ф. Германа [2] подано просторову варіативність граматичних явищ на визначеному для картографування обширі побутування української мови.

У працях з діалектної морфології особливу увагу звертали на описи говіркових форм, відмінних від літературної норми, тому не завжди вони дають можливість цілісно вивчити граматичну систему (чи будь-яку іншу) окремої говірки чи говору. Окрім того, не завжди повними та достовірними є, на нашу думку, матеріали анкет, за якими в другій половині ХХ ст. записували дані мешканці населених пунктів.

Зазначимо, що описи окремих граматичних рис говірок чи їх груп за матеріалами питальників не дають можливості глибоко і системно пізнати їхню структуру, лише з опертям на зв'язні тексти-розповіді різної тематики можна виявити й ґрунтовно дослідити

ти мовні картини окремих говірок, говорів, зрештою загальноукраїнської мови. Так само важливим є дослідження ідіостилю окремого носія говірки, що тепер набуває все більшого зацікавлення науковців.

П.Ю. Гриценко зазначає, що «питання морфології говірок на-самперед зосереджено на вияві відмінностей засобів вираження граматичних значень» [2, с. 237], тобто переважав такий підхід в описі мовних явищ, коли через ілюстративний матеріал демонстрували диференційні риси говірок у порівнянні з українською літературною мовою. «Методологічно ідея системності сьогодні є вихідною й основоположною. ... за останні півстоліття відбувся перехід від фрагментарності, протиставлення літературна мова / діалект до системності у фіксації, описі й аналізі діалектних явищ» [4, с. 96]. Отже, одним із важливих напрямів української діалектології є текстографія.

Евристичні можливості діалектних свідчень спонукало нас до записування матеріалу та створення збірника текстів усного територіального мовлення [5; 6], який репрезентує мовлення носіїв подільських і суміжних говірок. Сьогодні вкрай необхідними є нові діалектні матеріали, зокрема і морфологічного рівня, для аналізу в аспекті сучасних уявлень про мову, досягнень славістики та ін.

Важливими завданнями в дослідженні говірок Поділля є: 1) доповнення текстотеки мовлення носіїв українських говірок; 2) апробація моделі-матриці опису морфологічної системи говірок; 3) виявлення у діалектних текстах усіх граматичних форм і на цій підставі створення опису подільських говірок; 4) визначення чинників, що впливають на граматичну систему говірки; 5) обґрунтування методики дослідження граматики говірок на основі записаних текстів.

Отже, сьогодні діалектологія потребує перегляду засад дослідження, переходу до вивчення структури говірок в опорі на свідчення діалектних текстів. Ареальні дослідження спрямовані на системне вивчення всіх структурних рівнів мови, але актуальним у вивченні подільського говору є граматичний, який описано фрагментарно.

Список використаних джерел

1. Атлас української мови: [в 3 т.]. Київ: Наукова думка, 1984, 1988, 2001.
2. Герман К.Ф. Атлас українських говірок Північної Буковини: Словозміна, службові слова. Чернівці: ПРУТ, 1998. Т. 2. 215 с.
3. Гриценко П.Ю. Діалектологія. *Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні НАН України – 75, 1930-2005: матеріали до історії*. Київ, 2005. С. 216–242.
4. Кобиринка Г., Рябець Л. Українська діалектологія: витоки та перспективи. *Українська мова*. 2018. № 4. С. 92–100.

5. Коваленко Н.Д. Західноподільські та суміжні говірки. Тексти: у 2-х т. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня "Рута"», 2020. Т. 1. 536 с. Т. 2. 512 с.
6. Коваленко Н.Д., Коваленко Б.О. Волинські говірки Хмельниччини. Збірник діалектних текстів. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня "Рута"», 2019. 344 с.
7. Назарова Т.В. Лінгвістичний атлас Нижньої Прип'яті. Київ: Наукова думка, 1985. 136 с. (107 карт).

Софія Козак

(Волинський національний університет імені Лесі Українки)

РОЛЬ ФОНОВИХ ЗНАНЬ У РОЗУМІННІ ДИСКУРСУ

Початок ХХІ століття ознаменувався новим етапом розвитку суспільства та трансформацією наукових парадигм. Ці зміни охопили різні сфери наукового знання, зокрема й філологію, у межах якої активно розвивається дискурсна лінгвістика як один із провідних напрямів сучасних досліджень.

Дискурсна лінгвістика досліджує дискурс комунікативних актів, наявність у цих актах когезійних зв'язків на різних мовних рівнях, а також зв'язків мовних структур з категоріями екстралінгвістичного характеру (соціальних, психологічних, ментальних, культурологічних тощо) [1, с. 147].

Важливим і невід'ємним складником когнітивного механізму сприйняття дискурсу є фонові знання, адже вони забезпечують інтеграцію мовної інформації з позамовним досвідом реципієнта. Дискурс постає не як сукупність ізольованих мовних одиниць, а як складне комунікативне явище, зміст якого формується в процесі взаємодії тексту, контексту та знань адресата. Саме фонові знання дозволяють інтерпретувати висловлювання з урахуванням ситуації спілкування, соціальних ролей учасників комунікації, їхніх намірів та очікувань.

У процесі сприйняття дискурсу реципієнт спирається на різні типи фонових знань, зокрема енциклопедичні, культурні, історичні, професійні та ситуативні. Вони виконують інтерпретаційну функцію, допомагаючи встановлювати логічні та смислові зв'язки між елементами дискурсу, а також компенсаторну функцію, заповнюючи інформаційні прогалини, зумовлені імпліцитністю мовлення. Значна частина дискурсивного змісту не вербалізується безпосередньо, а відтак може бути зрозумілою лише за умови наявності відповідного фонового знання.

Рівень і характер фонових знань безпосередньо впливають на глибину та точність інтерпретації дискурсу. За їхньої недостатності або невідповідності комунікативній ситуації виникає ри-

зик спотворення змісту, хибного тлумачення прагматичних намірів мовця чи втрати значущих смислових відтінків. Тож, при сприйнятті, інтерпретації та й загалом при вивченні мовних явищ важливо враховувати взаємодію комунікативної, когнітивної та антропоцентричної парадигм [2, с. 257], особливо в міжкультурному та міждисциплінарному дискурсі, де різниця концептуальних картин світу учасників комунікації може стати джерелом комунікативних бар'єрів.

Процес розуміння та інтерпретації дискурсу має динамічний характер, оскільки фонові знання не є статичною системою. У ході сприйняття мовного матеріалу реципієнт постійно співвідносить нову інформацію з уже наявними знаннями, уточнює або переглядає власні когнітивні установки та гіпотези щодо змісту повідомлення. У такий спосіб розуміння дискурсу формується поступово, в результаті безперервної когнітивної взаємодії між мовною формою висловлювання та системою фонових знань.

У прагматичному вимірі фонові знання відіграють ключову роль у розпізнаванні комунікативного наміру мовця. Вони дозволяють адресатові інтерпретувати висловлювання з урахуванням ситуації спілкування, статусних відносин між учасниками комунікації та очікуваних моделей поведінки. Без відповідного фонового знання прагматичний потенціал дискурсу може залишитися нереалізованим або бути витлумачений неправильно. Це пояснюється тим, що чим об'ємнішим знанням володіє реципієнт, тим краще він розумітиме текст відповідної тематики. Менш прозорим у силу недостатньої кількості емпіричних досліджень на сьогоднішній день є питання про те, як відбувається активізація цих знань через мовні компоненти дискурсу, щоб процес розуміння відбувався швидко та без особливих зусиль.

Розуміння будь-якого тексту визначається не тільки рівнем індивідуальних знань реципієнта, а й загальним рівнем знань учасників комунікації – автора й адресата, набутими до конкретного акту спілкування в силу спільності їхнього культурного фону, освіти тощо, а також спільними знаннями та знаннями, набутими як автором, так і адресатом у ході конкретного акту спілкування [4; 5; 3]. Спільне з автором знання набувається читачем у процесі сприйняття й інтерпретації тексту, коли він засвоює текстову дійсність. Процес набуття спільного з автором знання супроводжується включенням загального знання читача про світ, заснованого на різних видах людського досвіду: лінгвального, соціального, емоційного, культурного. Іншими словами, в процесі сприйняття й інтерпретації художнього тексту читач, який має уявлення про світ та його об'єкти, звертається до загальних знань про світ, особистих спогадів, свого емоційного досвіду й інтерпретує текст, порівнюючи ситуації об'єктивної дійсності з ситуаціями художньої дійсності.

Отже, фонові знання є необхідною когнітивною передумовою повноцінного сприйняття дискурсу, що забезпечує його смислову, прагматичну та культурну інтерпретацію. Вони формують спільний простір розуміння між мовцем і реципієнтом, сприяють ефективному обміну думок та мінімізують ризик комунікативних збоїв. Усвідомлення ролі фонових знань у сприйнятті та розумінні дискурсу є важливим для досліджень у галузі когнітивної науки, лінгвістики, перекладознавства та міжкультурної комунікації.

Список використаних джерел

1. Козак С.В. Фреймові стратегії літературно-художнього дискурсу. *Проблеми семантики слова, речення та тексту*. Київ: Вид. центр КНАУ, 2003. Вип. 9. С. 147–154.
2. Козак С.В. Релевантність теорії фреймів у сучасній лінгвістиці. *Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки*. Луцьк, 2007. № 3. С. 257–260.
3. Козак С.В. Фреймовий підхід у сприйнятті та розумінні тексту. *Мова, література та культура в сучасному гуманітарному часопросторі: матеріали II наук.-практ. конф.* (м. Івано-Франківськ, 19-20 квіт. 2024 р.). Одеса: Молодий вчений, 2024. С. 32–35.
4. Grimm S. Is Understanding a Species of Knowledge? *British Journal for the Philosophy of Science*. 2006. № 57. Pp. 515–535.
5. Unger P. An Analysis of Factual Knowledge. *Journal of Philosophy*. 1968. № 65. Pp. 157–170.

Alina Kruk

(Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University)

COGNITIVE-COMMUNICATIVE STRATEGIES IN TEACHING ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES

The cognitive component develops skills in comprehending, systematizing, and memorizing professional vocabulary, while the communicative aspect cultivates the practical application of language in professional contexts. Their integration boosts motivation, critical thinking, and connects language knowledge with future professional activity. Contemporary scholars such as G. Bassham [2], Bell Hooks [4], T. Buzan [3], W. Irwin [2], H. Nardone [2], L. Prokopiv [1], J.M. Wallace [2] and others have explored elements of this approach, yet academic discourse still lacks a systematic generalization of these strategies in ESP teaching – opening promising directions for further research.

Special emphasis is placed on the use of methods such as working with authentic texts, role-playing, discussions, and presentations that simulate real communicative situations in various professional fields. Mind mapping also proves to be an effective tool, particularly

when planning essays on professionally oriented topics. As Tony Buzan notes, the Mind Maps “are meant to replace the voluminous linear notes that most students write before actually writing their essays” [3, p. 180]. The application of the cognitive-communicative approach enables students not only to acquire professional vocabulary but also to apply it in intercultural and interdisciplinary contexts.

Since cognitive strategies help students comprehend, organize, and retain new information, employing diagrams, tables, and associative maps is an effective way to master terminology. Equally productive is the modeling of dialogues within the learning process. The combination of cognitive and communicative approaches enables students not only to retain terms and apply them in professional contexts but also to develop critical thinking. As Bell Hooks aptly observes, “the heartbeat of critical thinking is the longing to know – to understand how life works” [4, p. 7].

The teacher should organize learning tasks in such a way that students can analyze professional texts, practice language clichés and specialized vocabulary, and develop critical thinking through discussions. In this context, the application of critical thinking is particularly relevant, as it encompasses the processes of analysis, synthesis, and the reasoned evaluation of the reliability and value of information. Gregory Bassham points out that “critical thinking can help you critically evaluate what you are learning in class” [2, p. 9].

Project-based technologies also hold significant value in teaching professionally oriented English, since the organization of educational projects provides additional advantages. As Liubov Prokopiv notes, the ability to organize students’ project activities is an indicator of a teacher’s high qualification, their capacity to employ developmental teaching technologies [1, p. 136].

Cognitive-communicative strategies in ESP teaching accelerate students’ acquisition of specialized vocabulary, foster critical thinking, and build confidence in professional communication. By combining comprehension and information structuring with authentic language use, these strategies enhance motivation and ensure integration of language skills into future professional activities.

Literature

1. Прокопів Л.М. Інноваційні освітні технології: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ, 2020. 172 с.
2. Bassham G. Critical thinking. A student’s introduction / Gregory Bassham, William Irwin, Henry Nardone, James M. Wallace. N.Y.: McGraw-Hill, 2011. 490 p.
3. Buzan T. The Buzan study skills handbook. The short cut to success in your studies with mind mapping, speed reading and winning memory techniques. Essex, Harlow: Pearson Education, 2006. 191 p.
4. Hooks Bell. Teaching critical thinking. Practical Wisdom. N.Y., London: Routledge, Taylor and Francis Group, 2010. 191 p.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТИЧНОГО ТЕКСТУ В КОНТЕКСТІ ВІДЕОЖАНРУ

У фокусі сучасної політичної лінгвістики перебувають форми політичних текстів, ідеологічні складники текстів, мета конкретного повідомлення та його причинно-наслідкові зв'язки. Політична мова як ресурс відкрита для всіх членів мовної спільноти, пов'язана зі специфічним використанням національної мови як засобу переконання і контролю, це мова, що використовується з маніпулятивною метою. Так, у британському політичному дискурсі лексеми *freedom*, *security*, *British values* часто функціонують як ідеологічно навантажені маркери, які апелюють до колективної ідентичності та формують бажану інтерпретацію подій. Повідомлення в політичному тексті здатне посилювати вплив на аудиторію, зокрема через повторювані синтаксичні конструкції, риторичні запитання або оцінні метафори (наприклад, *economic recovery*, *migration crisis*). Із цієї причини доцільно аналізувати структурні характеристики, притаманні політичному тексту [2].

Дослідження можна розвивати поетапно: спершу розглядаються лінгвістичні й семантичні зв'язки, потім зв'язки значень, мовленнєві стилі та звороти, які позначають типи зв'язків. Наприклад, уживання каузальних сполучників (*because*, *therefore*) у промовах британських політиків часто створює ілюзію логічної неминучості запропонованих рішень. У нашій розвідці цей метод є ефективним для систематизації типів суспільно-політичних реалій у британських політичних текстах різних відеожанрів та формування стратегій і тактик їх перекладу, зокрема під час передачі реалій типу *the House of Commons*, *Prime Minister's Questions*, *Brexit deal*.

Відповідно до методології критичного дискурс-аналізу, лінгвістичні й візуальні текстові ресурси в британському політичному дискурсі різних відеожанрів слід розглядати як взаємопов'язані індикатори боротьби за встановлення режиму істини. Наприклад, у телевізійних дебатах вербальні твердження політиків часто підкріплюються візуальними образами (жести, міміка, графічні дані на екрані), що посилює їхню переконливість. З огляду на це, аналіз має виявити роль вербальних і візуальних текстів у витісненні одних дискурсів іншими, чий інтерпретації (вербальні чи невербальні) претендують бути єдино істинними, як це спостерігається, наприклад, у протиставленні проєвропейського та євроскептичного дискурсів у період обговорення Brexit.

У сучасному британському політичному дискурсі виокремлено низку відеожанрів.

Інтерв'ю – це діалог між журналістом і співрозмовником, який характеризується чергуванням спонтанності та підготовленості мовлення, комбінацією монологів і діалогів із характерним обмеженням у часі від 1 до 60 хвилин [1, с. 22]. Так, у політичних інтерв'ю на ВВС політики часто використовують заздалегідь підготовлені формули відповідей, уникаючи прямих реакцій на провакативні запитання журналістів.

Дебати – це спеціально організований, чітко структурований публічний обмін думками між двома сторонами з актуальної теми. Дослідники зазначають, що учасники дебатів спрямовують цей різновид публічної дискусії на переконання у своїй правоті третьої сторони, а не один одного. Наприклад, під час передвиборчих телевізійних дебатів у Великій Британії учасники активно застосовують апеляції до емоцій виборців, контрастивні порівняння (*we offer stability – they offer chaos*) та невербальні засоби (інтонація, паузи), спрямовані на формування позитивного образу власної позиції [3].

Варто зазначити, що немає чітко окреслених меж чи композиційно-змістової однорідності в наведених вище різновидах відеожанру. Ідеться радше про жанрову гібридність, що виявляється у вкрапленнях семіотичних елементів одного жанру в структуру іншого. Зокрема, інформаційні відеосюжети можуть містити елементи коментаря або оцінні ремарки журналіста, однак їхня наявність ще не свідчить про аналітичний характер усього жанру. Наприклад, короткі новинні сюжети можуть містити фрагменти інтерв'ю з політиками, не перетворюючись при цьому на повноцінний інтерв'ю-жанр.

Отже, методологічна організація аналізу політичних текстів різних відеожанрів є багатовекторною та спрямованою на розгляд політичного тексту як мультимодальної структури.

Список використаних джерел

1. Дяків Х. Мовленнєвий жанр «відеоінтерв'ю»: комунікативно-прагматична організація. *Folia Philologica*. 2021. № 1. С. 20–28. DOI: <https://doi.org/10.17721/fovia.philologica/2021/1/3>
2. Євсєєв К. Політичний текст як предмет дослідження. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України*. 2012. № 2. С. 55–66.
3. Шнайдер А. Навчання через дебати: різноманіття поглядів: адапт. перекл. з англ. Київ: БФ «Вчителі за демократію та партнерство», 2009.

**Ірина Малишівська,
Анастасія Малишівська**

*(Карпатський національний університет
імені Василя Стефаника)*

RETHINKING THE CLASSICS ON SCREEN

In critical discourse analysis, Norman Fairclough treats discourse as meaning-making embedded in social relations [2]. Such an approach matters for adaptation because film and television do more than retell a plot of the original story. They participate in public discourses about gender, desire, morality, danger, love and other crucial notions both reflecting and reshaping how these ideas are understood. Linda Hutcheon treats adaptation as intersemiotic translation, which is a creative shift from one sign system to another (for example, from verbal to visual). Following Roman Jakobson, she stresses that this is not literal translation but interpretive “transcoding” across media [1, 3].

We want to focus on two classic novels which are considered masterpieces of English literature. These are *Dracula* by Bram Stoker published in 1897 and *Wuthering Heights* the only novel by Emily Bronte published in 1847. In the first case we have a combination of Gothic horror and a documentary-like form (letters, diaries, reports), which makes the vampire feel both mythical and disturbingly “recorded.” In the second case we see how passion, obsession, cruelty, and social injury are shown as forces that outlive the lovers and damage the next generation.

The number of adaptations should be treated not just as a trivia fact but as a kind of cultural evidence. Because when a story is adapted again and again, it can be assumed that it has more to say to new generations of viewers.

With *Dracula*, the scale is extraordinary. An EBSCO Research Starters overview notes that the *Dracula* figure has appeared in at least 200 films [4]. That level of repetition suggests a myth flexible enough to absorb different historical pressures. Among which the most obvious are fears of contagion, fascination with taboo desire, anxieties about outsiders, and even the appeal of charismatic evil. Each era selects its own *Dracula*.

Across screen history, we can say that *Dracula* shifts from pure threat to dark allure. In early classics the vampire is staged as an invasive, uncanny danger.

Later versions often show *Dracula* as more charming and romantic, not just frightening. For example, BBC’s *Dracula* (2020) highlights his sexual appeal in several scenes, while NBC/Sky Living’s *Dracula* (2013) presents him as a confident, social figure whose feelings and love story shape the plot.

This change is also shaped by storytelling technique. In Blake Snyder's "Save the Cat" approach, writers often give a main character an early sympathetic moment so viewers start to like them even if they do bad things. When adaptations do this with *Dracula*, the story can feel less like pure horror and more like tragedy or romance, and the boundary between predator and victim becomes less clear.

Emily Brontë's *Wuthering Heights* has also generated a large number of screen versions and retellings [5]. Such pattern is telling because the same "classic" returns, but the angle changes depending on what a given moment wants from a love story.

Adaptations of *Wuthering Heights* frequently narrow the novel into "an intense love story," foregrounding atmosphere (the moors, storm-light, music) and the first-generation romance. Yet Brontë's book also shows how obsession and humiliation might become a system and how violence reproduces itself socially and within families. When adaptations reduce that structure, they can shift the ethical message.

This is where contemporary reception becomes crucial. Viewers might encounter the story through the lens of "dark romance," where the destructive male figure is aestheticized as desirable. The danger is not that audiences cannot distinguish fiction from life, but that adaptation choices can recode harm as passion and cruelty becomes depth. In that form, the relationship risks being read as aspirational rather than cautionary.

Seen through discourse theory, adaptations are not mere shadows of "real" literature but cultural acts that shape meanings in public view. *Dracula* and *Wuthering Heights* keep returning because their central conflicts stay recognizable, yet each era adjusts them to its own values and tastes. *Dracula*'s shift from frightening to seductive shows how modern storytelling can turn Gothic fear into fascination, while Brontë adaptations remind us how easily obsession can be stylized and misread as romance. At the same time, adaptations bring classic novels back into circulation, attract new audiences, and often send viewers to the source texts with fresh questions.

Список використаних джерел

1. Боднар О.В., Малишівська І.В. Література та кіно: «Never Let Me Go» Кадзуо Ішігуро як приклад інтермедіального перекодування. *Folium*. 2023. № 1. С. 18–25. DOI: <https://doi.org/10.32782/folium/2023.1.3>
2. Fairclough N. *Critical discourse analysis: the critical study of language*. 2nd ed. London; New York: Routledge, 2010. 608 p.
3. Hutcheon L. *A Theory of Adaptation*. London & New York: Routledge, 2006. 232 p.
4. Manos J.K. *Dracula* (film) [Електронний ресурс]. *EBSCO Research Starters*. 2022. URL: <https://www.ebsco.com/research-starters/film/dracula-film> (дата звернення: 16.02.2026).

- Sanchez C. Emerald Fennell Made a Wuthering Heights for the ChatGPT Generation [Електронний ресурс]. *Harper's Bazaar*. 13.02.2026. URL: <https://www.harpersbazaar.com/culture/film-tv/a70334060/wuthering-heights-movie-review/> (дата звернення: 16.02.2026).

Mariya Matkowska

(Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University)

FUNCTIONAL ASPECT OF STEREOTYPES OF INTERETHNIC COMMUNICATION

At the current stage of development of cognitive linguistics, a wide range of linguistic problems are the subject of special attention of researchers, among which one of the leading places is occupied by those that directly relate to the description of the linguistic picture of the world. The content of the concept of 'linguistic picture of the world' is that the system of language, in particular its lexicon, reflects how a person sees the world that surrounds him and his place in it. The language expresses the diversity of historical and social conditions in which the development and transformation of the world took place. The features of the functioning of language do not imply that they were created by the language itself. They only record the features of objectively existing forms of human communication and activity. The linguistic picture of the world reflects the linguistic embodiment of the objective world itself together with man as a part of it [2, p. 103]. The linguistic picture is not actually linguistic in the sense that it only expresses the cognitive activity of various groups of people. This activity is determined by historical, geographical, cultural and other factors. It only reflects the means of representation (conceptualization) of this world by a language community [1, p. 69; 2, p. 234; 3, p. 117].

The subjects of the linguistic picture of the world are speakers of a certain language. The national language does not create a subjective picture of the world for its speakers, but affects its specificity in symbolic reflection. Language directs the ability to specifically see and understand the world. The linguistic sign is characterized by a two-sided orientation: into the world of reality surrounding a person and into the world of his consciousness. The sign combines the ideal, the material, the mental and the physical ones. The sign is immersed in elementary linguistic matter, which expresses human consciousness and is a physical phenomenon that can be observed, described, divided and generalized [3, p. 214].

Any type of worldview acts as a special way of knowing the world. Each of them is the result of human cognitive activity. Accordingly,

each type of worldview has its own cognitive features. If we compare the linguistic and scientific worldviews, it turns out that both are 'systems of analysis of the surrounding world' [4, p. 190]. In the linguistic worldview, this system has been created by the average speaker for centuries, and in the scientific worldview, it is the result of the efforts of scientists. Compared with the scientific worldview, the subjective (human) factor is more important in the formation of the linguistic worldview than the objective one. In addition, the linguistic worldview always has a national specificity, that is, it is characterized by idioethnicity. The process of stereotyping as a cognitive operation involves the establishment of cause-and-effect relationships between perceived objects and their characteristics. The emergence and functioning of ethnic stereotypes is largely connected with a certain type of causal interpretation of the behavior of representatives of different ethnic groups [2, p. 113]. Stereotypes, acting as a coincident, generalized idea of the phenomenon that is the subject of discussion, contribute to the establishment of mutual understanding between the interlocutors. Attributing a person to a particular social community, a particular type, within the framework of his everyday consciousness, the recipient also attributes a certain worldview to this person. Examples of such invariants of the image of the world can be the ethnocultural and professional image of the world [4, p. 115].

Stereotypes of interethnic communication occupy a prominent place in the communicative and cognitive activity of the individual. Ethnic stereotypes acquire such status due to their objective content, emotional and evaluative nature, and due to the special property of reflecting a certain attitude to objects. Stereotypes are constructs characterized by the stability of the attitudes of those who implement them, which include three components: cognitive (knowledge about the object of communication); evaluative (attitude towards the object of communication); behavioral (readiness to act in a certain way).

Stereotypes have certain functions, including cognitive, which is understood as a generalization in the organization of information. For example, the focus of attention in the perception of a 'foreign' people may be the appearance and physical characteristics of its representatives. Stereotypes convey a vision of the world or a linguistic myth about reality, which is created by a certain people in the process of its development [2, p. 246]. In interethnic communication, stereotypes act as 'standard judgments about social groups or about their individual representatives' [4, p. 177].

The social function of a stereotype is to regulate behavior, processes of perception and communication, which makes it possible to determine the features of a stereotype in a functional aspect – assessment of the object and readiness to act under certain conditions based on previous experience. The following example from Thomas Stoppard's trilogy "The Shore of Utopia" exemplifies this type of

stereotypical perception: *Servant's manner – as if he's on equal terms, he makes conversation* [5, p. 154].

Thus, stereotypes of consciousness facilitate, simplify communication, ensuring mutual understanding. However, during the interaction of people of different ages, genders, nationalities, religions, cultural levels, and social statuses, they become psychological barriers in interpersonal communication, disrupting mutual understanding.

References

1. Brown P., Levinson S. *Politeness: Some Universals in Language Usage*. Cambridge: Cambridge University Press, 1987. 345 p.
2. Fauconnier G. and Turner M. *The Way We Think: Conceptual Blending and the Mind's Hidden Complexities*. New York: Basic Books, 2002. 382 p.
3. Leech G.N. *Principles of Pragmatics*. London: Longman, 1983. 249 p.
4. Smith F. and Miller G.A. *The Genesis of Language*. Cambridge, Mass.: MIT Press, 2008. 401 p.
5. Stoppard T. *The Coast of Utopia. A Trilogy: Voyage, Shipwreck, Salvage*. New York: Grove Press, 2007. 347 p.

Світлана Маховська

(Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія)

КОНЦЕПТ "ДІМ" В УКРАЇНСЬКОМУ ФОЛЬКЛОРНОМУ ДИСКУРСІ: КОГНІТИВНИЙ АСПЕКТ

У сучасній лінгвістиці дослідження концептів як ментальних утворень дозволяє реконструювати національну картину світу. Одним із центральних вузлів української етнокультурної мережі є концепт "дім", який у фольклорному дискурсі виходить за межі суто архітектурного об'єкта. У когнітивному аспекті він постає як багатомірна модель світу, що втілює ідею впорядкованості, безпеки та родової спадкоємності. Актуальність обраної теми зумовлена необхідністю аналізу того, як через систему сталих фольклорних образів вербалізуються глибинні когнітивні установки українців щодо свого місця в просторі та соціумі.

Сформований ще в дохристиянській культурі та об'єктивований у мові давньоукраїнських пам'яток, концепт "дім" здобув широку вербальну репрезентацію в українській творчості, його соціокультурна важливість, особливості функціонування, інформаційний обсяг та реалізація в текстах різних епох стали предметом аналізу лінгвістів, літературознавців, філософів (І. Дзюба, М. Ільницький, А. Мойсієнко та ін.).

Як матеріальний об'єкт дім посідає особливе місце у світобудові: це освоєний людиною, одухотворений, організований (упо-

рядкований), гармонійний, самодостатній локус; фіксований внутрішній простір, який протиставляється простору зовнішньому; символ достатку, сімейного благополуччя.

Слово «дім» вербалізує нейтральний узагальнений центр концепту, а «хата» водночас позначає і сільське житло, і культурний етносимвол. Відзначимо, що модель концепту «житло» є двоядерною не лише в українській картині світу. І. Шевченко та І. Давиденко довели, що такою є й англійська модель house / home, де перше ядро позначає зовнішню оболонку, а друге – її вміст [9, с. 166].

Дім як житло охоплює й такі поняття, як «вічний дім», домовина, «соснова хата», «хата без вікон і дверей», «чотири дошки» тощо. До концепту «дім» належить і казкова «хатинка в лісі», «хата на курячих лапах/ногах», «хата на одній нозі». Отож два ядра українського концепту здиференційовані за іншими ознаками – «житло взагалі» та «сільське житло», у чому виявляється історична специфічність української ментальності [1, с. 18].

Хата для українця – не просто місце проживання, а центр його Всесвіту, початок і кінець життєвого простору, його alter ego. Найтісніше український концепт «хата» пов'язаний із просторовими асоціаціями концептів «родина», «батьківщина», «життя», «особистість», звідси його архетиповість.

Архетип «дім» («хата») як важливий соціодуховний феномен українства ілюструє специфіку антропоцентричного буття нашого народу, його спосіб світосприйняття, зорієнтований на здоровий персоналізм, сприйняття кожної людини як самоцінної, і сьогодні залишається фактором консолідації суспільства та національної ідентифікації, відтворюється, зберігається і передається нащадкам у традиціях народу

Дім – своєрідна точка відліку, той пункт, з якого виходять і куди повертаються. Міф про вічне повернення передбачає і дім (народження, життя, смерть), і дорогу (життя, смерть), і повернення (життя, смерть – «вічний дім»). Фундаментальність дому як певного фіксованого і зрозумілого обмеженого простору протиставляється невідомості необмеженого, відкритого простору: дорога від рідного порогу йде за обрій, у світ (часто-густо: у світ за очі, у світи).

Паремійні зразки засвідчують онтологічний рівень «дому». Найпоширенішим компонентом із значенням дім є незалежність, свобода. Це єдине місце, де людина володіє повнотою суб'єктності, а поза домом (у чужій хаті) людина втрачає захист, стає вразливою («у чужій хаті і тріска б'є») *«Добре тому, хто в своєму дому»* [4, с. 81], *«Бо вдома і солома їдома»* [4, с. 82], бо *«У чужій хаті худоби не збереш», «Хата чужая – як свекруха лихая»*.

У висловах з тематичним гніздом «дома, дім, домівка» також підноситься цінність житла як основи буття: *«Всюди добре, а дома»*

найліпше», *«Вдома і стіни помагають»*, *«Горе тому, в кого нема порядку в дому»*, *«Дім свій – не ворог: коли не прийдеш, завжди прийме»*, *«За морем тепліше, та вдома миліше»* [6, с. 138].

Свій дім захищає людину, надає їй сил, підтримує моральний дух. Під час або після гостини повертаються додому, бо *«В гостях добре, а дома краще»* [7, с. 186]; *«Краще дома, ніж на празнику»* [5, с. 138]; *«Всюди гаразд, а дома найліпше»* [7, с. 187]; *«Кожна сторона гарна, але вдома найкраще»* [3, с. 337]. Якість життя для українця визначається не багатством раціону, а локалізацією процесу споживання: *«Краще мамалига вдома, ніж плов на чужині»* [2, с. 339]. Приймаючи гостей, для того, аби вони почувалися добре, комфортно, традиційно кажуть: *«Будьте як дома»* – приказка позначає вищу міру гостинності, властивої українцям. У фольклорному дискурсі дім є аксіологічним центром Всесвіту («мікрокосмом»). Він протиставляється «дорозі» та «чужині» як хаотичним, непередбачуваним просторам. Концепт реалізує міф про «вічне повернення», де поріг рідної хати є початком і кінцем життєвого шляху людини, забезпечуючи тяглість поколінь та національну консолідацію.

У низці паремійних зразків відображене світобачення українців, згідно з яким дім постає оберегом лише для доброго господаря, працюючої господині, і, навпаки, втрачає свою значущість та функціональність у ледаря чи п'яниці: *«Без догляду дім – сарай»* [2, с. 81]; *«Порядком дім стоїть, недбалістю і хлів розвалиться»* [2, с. 104]. Народ зауважував: для того, щоб збудувати хату й утримувати її в належному стані, треба багато працювати й докласти неабияких зусиль: *«Коли хата без замка, то й свиня по ній ходить»* [2, с. 94], а *«Хто хоч раз обійшов навколо хати, розумніший від того, хто мудрує на печі»* [2, с. 356].

Народна мудрість деталізує: дім – це не лише будівля, не лише чотири стіни й стріха зверху, а в першу чергу – це люди, які живуть в ньому, тому *«Ворота тримаються на стовпах, а дім – на подружжі»* [2, с. 84]; *«Без хазяїна двір плаче, а без хазяйки – хата»* [6, с. 78].

Паремійна презентація «дому» засвідчує його семантичну багатогранність: це оформлений обмежений матеріальний і безмежний духовний простір, тобто будівля, приміщення, в якому живуть рідні, свої, упорядкований центр-оберіг, своєрідний мікрокосм, поза яким – чужий, незнайомий світ, невідомий (а тому ворожий) соціум.

У народній свідомості дім – це не статична споруда, а динамічна система, яка функціонує лише за умови синергії між простором і людиною. Фольклорний вимір дому як оберегу кодифікується як безпечне місце проживання свого роду, батьківщина і Батьківщина (оберіг від чужого, повсякчасний прихисток), місце щастя-долі, внутрішньої гармонії (оберіг від

зла, нещастя), місце правди (оберіг від брехні, зради), «чисте» місце (оберіг від безчестя, наруги), місце чистоти, порядку, краси (оберіг від хвороб, антисанітарії, хаосу; місце сили (захист від природних катаклізмів та соціальних негараздів (голоду, холоду, поневірянь)). Той, хто порушує загальнолюдські моральні та космічні приписи – позбувається оберегової сили хати, а той, хто дбає про дім (порядок, санітарію, стан, устрій, лад) – дбає і про себе, і про тих, хто в домі.

Таким чином, концепт «дім» в українському фольклорі виходить далеко за межі житлово-побутової сфери. Це складна когнітивна категорія, що втілює ідею впорядкованого буття, безпеки та етнічної ідентичності, залишаючись актуальним маркером «свого» простору навіть у сучасних соціокультурних умовах.

Список використаних джерел

1. Дмитренко М. Концептосфера українського фольклору: дім, дорога, доля. *Актуальна фольклористика: Академічний дискурс і навчально-освітній процес*: монографія. Київ: Вид-во «Сталь». 2019. С. 10–52.
2. Міщенко Н., Міщенко М. Слово батьків з усіх віків. Київ: Богдана, 1998. 1136 с.
3. Мойсеїв І. Рідна хата – категорія української духовності. *Сучасність*. 1993. № 7. С. 151–163.
4. Народ скаже – як зав'яже. Українські народні прислів'я, приказки, загадки. Київ: Веселка, 1973. 228 с.
5. Прислів'я та приказки: Природа. Господарська діяльність людини / упоряд. М.М. Пазяк. Київ: Наук. думка, 1989. 480 с.
6. Скарбниця сивого Дністра / упоряд., передмова С.В. Маховської. Хмельницький: ХГПА, 2014. 104 с.
7. Удовиченко Г.М. Фразеологічний словник української мови: у 2-х т. Київ: Вища школа, 1984. Т. 1. 303 с.; Т. 2. 384 с.
8. Українські приказки, прислів'я і таке інше / зб. О. Марковича и других / упоряд. М. Номис. Санкт-Петербург, 1864. VII, 804, XVII с.
9. Шевченко І.С., Давиденко І.В. Дублетний концепт Дім – House / Home в англійській мовній картині світу. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Серія Філологічні науки: Мовознавство*. Волинь, 2012. № 23. С. 165–169.

СПОСОБИ ПРОТИДІЇ ПРОВОКАЦІЇ У ПРОЦЕСІ СПІАКУВАННЯ

Комунікація є невід'ємною складовою соціального життя людини, проте не завжди спілкування відбувається у конструктивному та доброзичливому форматі. Одним із деструктивних явищ є провокація – навмисне викликання емоційної реакції з метою впливу на поведінку, рішення або репутацію співрозмовника. У процесі спілкування провокація може використовуватися як інструмент маніпуляції, психологічного тиску чи дискредитації, тому важливо розуміти механізми її дії та володіти ефективними способами протидії.

Більшість словників тлумачать провокацію (від лат. *provocatio* – виклик) як “навмисні дії проти окремих осіб, організацій, держав тощо з метою викликати передбачувану реакцію у відповідь і підбурити їх на згубні для них вчинки або рішення”, а провокатора як “таємного агента, що діє шляхом провокацій; підбурювача, який діє зі зрадницькою метою; особу, яка що-небудь провокує” [2, с. 590]. Зауважимо, що провокація є некооперативним способом мовленнєвого впливу на партнера по комунікації, що завдає йому шкоди та негативних наслідків. Людину (яка може усвідомлювати або не усвідомлювати це) “змушують”, іноді проти її волі та бажання, повідомити певну інформацію. Репліка адресанта-провокатора може спонукати адресата сказати більше запланованого. Провокація – це комунікативна стратегія, спрямована на виведення співрозмовника з емоційної рівноваги. Вона може проявлятися через образи, сарказм, знецінення, підрив авторитету, публічне приниження або навмисне перекручування фактів. Головна мета провокатора – спровокувати імпульсивну реакцію, яка послаблює позицію опонента та дає можливість керувати ситуацією.

Психологічний механізм провокації базується на тому, що в стані сильного емоційного напруження людина гірше контролює власні слова та дії, таким чином, протидія провокації передбачає передусім управління власними емоціями та поведінкою. У ситуації провокації особливого значення набуває позиція реципієнта – того, хто сприймає й переживає провокативний вплив. Протидія провокації з позиції реципієнта передбачає не агресивну відповідь чи контратаку, а свідомий контроль власних реакцій, збереження психологічної рівноваги та критичного мислення. Ефективна відповідь на провокацію базується на здатності розпізнати

маніпулятивний намір, уникнути емоційної пастки та обрати конструктивну модель поведінки.

До основних способів протидії провокації можна віднести:

1. *Усвідомлення маніпулятивного наміру.* Якщо людина усвідомлює, що її намагаються вивести з рівноваги, вона отримує можливість обрати реакцію, а не діяти автоматично. Усвідомлення знижує силу впливу та дозволяє зберегти раціональність.

2. *Контроль емоцій та пауза.* Емоційна саморегуляція є ключовим елементом захисту. Коротка пауза перед відповіддю допомагає уникнути імпульсивної реакції. Спокійна відповідь на агресію часто руйнує очікуваний сценарій провокатора.

3. *Переведення розмови в раціональну площину.* Замість відповіді на емоційний випадок доцільно зосередитися на фактах і аргументах. Уточнювальні запитання, прохання конкретизувати твердження або вимога доказів змушують співрозмовника перейти від емоцій до логіки. Такий підхід послаблює маніпулятивний ефект.

4. *Встановлення особистих меж.* Чітке та спокійне окреслення неприпустимих форм поведінки є важливим інструментом протидії.

5. *Ігнорування провокації.* У деяких випадках найефективнішою стратегією є відсутність реакції. Якщо провокатор не отримує бажаної емоційної відповіді, його вплив зменшується. Ігнорування особливо доречно у ситуаціях, де провокація має очевидно демонстративний характер.

6. *Використання техніки «зламаної платівки».* Цей метод полягає у спокійному повторенні своєї позиції без переходу до конфлікту. Послідовність і незмінність аргументації демонструють впевненість та стійкість до тиску.

7. *Завершення комунікації.* Якщо провокація має систематичний характер, доцільно припинити спілкування або мінімізувати контакт. Збереження власного емоційного благополуччя реципієнтом є пріоритетом.

Протидія провокації тісно пов'язана з рівнем комунікативної культури особистості. Розвинені навички саморегуляції, критичного мислення та асертивної поведінки дозволяють не лише захищатися від маніпуляцій, а й будувати конструктивний діалог навіть у конфліктних ситуаціях. Важливо пам'ятати, що головна мета – не «перемогти» співрозмовника, а зберегти гідність і ефективність спілкування. Провокація у процесі спілкування є поширеним інструментом психологічного впливу. Її ефективність залежить від емоційної реакції адресата, тому основою протидії є самоконтроль, раціональність та чітке встановлення особистих меж. Усвідомлене та впевнене реагування дозволяє нейтралізувати маніпулятивний вплив і зберегти конструктивний характер комунікації.

Список використаних джерел

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. 2-ге вид., допов. Київ, 2009. 376 с.
2. Сучасний таумачний словник української мови: 50 000 слів / [за заг. ред. д-ра філол. наук, проф. В.В. Дубічинського]. Харків: ВД «ШКОЛА», 2006. 832 с.

Svitlana Nykyporets

(Vinnytsia National Technical University)

COGNITIVE-COMMUNICATIVE STRATEGIES OF PROMPT ENGINEERING IN CONTEMPORARY HUMAN-MACHINE INTERACTION DISCOURSE

The rapid integration of Large Language Models (LLMs), particularly GPT-4, into professional and educational spheres has precipitated the emergence of a novel mode of communication – natural language human-machine dialogue. In this context, prompt engineering (the skill of formulating queries for AI) transcends the boundaries of a purely technical skill, evolving into a distinct linguistic competence. For an instructor at a technical university's Department of Foreign Languages, investigating this phenomenon is critical, as it bridges the gap between algorithmic thinking and a profound understanding of language semantics and pragmatics.

The discourse of interaction with Generative AI (GenAI) can be defined as hybrid. On the one hand, it mimics human communication (utilizing etiquette formulas, natural syntax); on the other, it remains strictly determined by the model's algorithmic constraints. The effectiveness of such communication depends on the user's adherence to specific pragmatic postulates. While human interaction relies on Grice's Cooperative Principles (maxims of quantity, quality, relation, and manner), these principles undergo transformation in dialogue with AI. For instance, the maxim of "quantity" requires not merely conciseness but exhaustive contextualization, as the model lacks the implicit knowledge of the world inherent in a human interlocutor [1, p. 45].

To navigate these algorithmic limitations and bridge the gap between human intent and machine interpretation, specific discursive mechanisms are required. A linguistic analysis of effective prompts allows for the identification of the following key cognitive-communicative strategies that ensure relevant text generation.

1. Persona adoption strategy. The use of constructions such as *"Act as an expert in academic writing..."* or *"Imagine you are a strict editor..."*. From a cognitive perspective, this activates the correspond-

ing semantic frame, narrowing the model's search space to a specific lexicon and stylistic register. This correlates [2] with the concept of social roles in discourse analysis, yet here the role is explicitly assigned to an artificial agent.

2. Chain-of-thought prompting strategy. The application of meta-communicative markers like *"Let's think step by step"*. Research indicates that such linguistic instructions compel the model to generate intermediate logical inferences, significantly improving accuracy in complex problem-solving [3]. This illustrates how a verbal formula influences the system's "cognitive" information processing.

3. Context constraints strategy. The use of negative constructions (*"do not use passive voice"*) and restrictive parameters (*"in less than 100 words"*). A linguistic paradox is often observed here: LLMs frequently ignore negations due to the specificities of transformer architecture (the "attention" mechanism focuses on keywords, occasionally skipping the particle *not*), rendering positive imperatives (*"use active voice only"*) more effective [4, p. 12].

Particular attention must be paid to the syntax of prompts. Technical discourse is characterized by clear directive speech acts (commands, instructions). However, in the educational process, there is a tendency toward the anthropomorphization of AI by students, who often employ excessive politeness markers (*"Please, could you..."*) even when interacting with code. While this does not affect the output quality, it serves as a significant marker of sociolinguistic adaptation to a new communicative partner.

A crucial aspect involves teaching English for Specific Purposes (ESP) to technical students through the lens of prompt engineering. Students must understand that imprecision in verb choice or ignoring polysemy can lead to system "hallucinations." For example, the word *"code"* may be interpreted as a software script or a cipher, depending on the established context. Consequently, prompt engineering becomes an exercise in definitional precision and logical thought structuring [5].

In conclusion, prompt engineering constitutes a new genre of computer-mediated discourse. Its effectiveness is grounded in the user's ability to explicate implicit context and guide the model's "attention" via natural language means. For linguists and educators, this opens a broad field for research: from query syntax analysis to the development of methodologies for teaching effective AI interaction, which is becoming an integral component of the modern specialist's professional competence.

References

1. White J. et al. A Prompt Pattern Catalog to Enhance Prompt Engineering with ChatGPT. *arXiv preprint arXiv:2302.11382*. 2023. DOI: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2302.11382>

2. Kot S.O., Nykyporets S.S. Activating students' cognitive engagement in technical English learning with AI tools. *Science and education in the third millennium: information technology, education, law, psychology, social security and work, management. International collective monograph*. Volume I. Institute of Public Administration Affairs. Lublin, Polska, 2025. 532 p., Pp. 295-332. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.16942267>
3. Wei J. et al. Chain-of-Thought Prompting Elicits Reasoning in Large Language Models. *Advances in Neural Information Processing Systems*. 2022. Vol. 35. P. 24824-24837. URL: https://proceedings.neurips.cc/paper_files/paper/2022/file/9d5609613524ecf4f15af0f7b31abca4-Paper-Conference.pdf (accessed: 17.01.2026).
4. Zamfirescu-Pereira J.D. et al. Why Johnny Can't Prompt: How Non-AI Experts Try (and Fail) to Design LLM Prompts. *Proceedings of the 2023 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems*. 2023. Article No. 437. P. 1-21. DOI: <https://doi.org/10.1145/3544548.3581388>
5. Liu P. et al. Pre-train, Prompt, and Predict: A Systematic Survey of Prompting Methods in Natural Language Processing. *ACM Computing Surveys*. 2023. Vol. 55, Issue 9. Article No. 195. P. 1-35. DOI: <https://doi.org/10.1145/3560815>
6. OpenAI. GPT-4 System Card. 2023. URL: <https://cdn.openai.com/papers/gpt-4-system-card.pdf> (accessed: 17.01.2026).

**Маріанна Окрема,
Оксана Воробйова**

(Донецький Національний університет імені Василя Стуса)

ПРОБЛЕМИ ТА СТРАТЕГІЇ ПЕРЕКЛАДУ У СФЕРІ ВЕБ-РОЗРОБКИ

Стрімкий розвиток інформаційних технологій і глобалізація цифрового простору зумовлюють необхідність функціонування програмного забезпечення та вебресурсів у багатомовному середовищі. В цих умовах переклад у сфері веб-розробки перетворюється на складний комплексний процес, який поєднує традиційні перекладацькі завдання з технологічними та культурними аспектами адаптації цифрового продукту, створюючи при цьому особливу форму дискурсу. Саме тому сучасні дослідники розглядають переклад програмного забезпечення як складову ширшого процесу локалізації, що охоплює мовні, соціокультурні та технічні компоненти адаптації продукту до вимог конкретного ринку [4, с. 340].

Метою дослідження є визначення основних проблем перекладу у сфері веб-розробки та окреслення ефективних стратегій їх подолання у процесі локалізації цифрових продуктів. У межах дослідження проаналізовано сучасні підходи до перекладу веб-

контенту, особливості передачі термінології інформаційних технологій, а також специфіку перекладу елементів користувацького інтерфейсу. Отримані результати дозволили визначити ключові труднощі перекладу вебресурсів і систематизувати основні перекладацькі стратегії, що застосовуються у практиці локалізації програмного забезпечення.

Однією з ключових проблем перекладу у зазначеній сфері є швидке оновлення термінології інформаційних технологій. Нові поняття, пов'язані з програмуванням, веб-дизайном і цифровими платформами, часто не мають усталених відповідників у національних мовах, що спричиняє варіативність перекладацьких рішень і створює труднощі під час стандартизації термінів. У наукових дослідженнях зазначається, що інтернаціоналізація програмного забезпечення передбачає попереднє визначення мовних і комунікативних елементів, які можуть стати проблемними під час локалізації [1, с. 12].

Важливою специфікою перекладу вебконтенту є залежність тексту від технічної структури програмного середовища. Інтерфейсні повідомлення, кнопки, підказки та системні елементи повинні відповідати визначеним параметрам коду, що часто обмежує довжину та граматичну структуру перекладених одиниць. У зв'язку з цим перекладач має враховувати не лише зміст повідомлення, а й технічні особливості його функціонування в програмному продукті [2, с. 76].

Суттєвим аспектом перекладу у сфері веб-розробки є культурна адаптація цифрового контенту. Формати дат, одиниць вимірювання, валют, адрес, а також рівень формальності комунікації можуть суттєво відрізнитися залежно від мовного середовища користувачів. У процесі локалізації ці елементи мають бути приведені у відповідність до норм і стандартів країни-реципієнта, що забезпечує функціональну адекватність перекладеного продукту та підвищує зручність його використання [2, с. 77].

Ще однією проблемою є забезпечення термінологічної послідовності перекладу в межах масштабних цифрових проєктів, де переклад виконується командою фахівців. Для її вирішення застосовуються глосарії, стилістичні настанови та системи пам'яті перекладів, які забезпечують уніфікацію перекладацьких рішень у межах проєкту [3, с. 347].

Ефективною стратегією перекладу у сфері веб-розробки є інтеграція перекладацьких процесів у цикл створення програмного забезпечення. Такий підхід передбачає взаємодію перекладачів, програмістів і дизайнерів інтерфейсу ще на етапі розробки продукту, що дозволяє враховувати мовні особливості різних локалей на ранніх стадіях проєктування. Використання систем автоматизованого перекладу, пам'яті перекладів і платформ локалізації за-

безпечує узгодженість перекладацьких рішень і скорочує час перекладу великих масивів тексту.

Отже, переклад у сфері веб-розробки є багаторівневим процесом, який потребує поєднання лінгвістичних, технологічних і культурних компетенцій. Подальший розвиток цього напрямку пов'язаний із формуванням стандартизованих термінологічних ресурсів, удосконаленням методів локалізації та інтеграцією перекладацьких технологій у процес створення програмного забезпечення, що забезпечить ефективну міжмовну комунікацію в глобальному цифровому середовищі.

Список використаних джерел

1. Бондаренко О., Бондаренко К. Інтернаціоналізація програмного забезпечення та його локалізація українською. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2024. № 848. С. 1–12. URL: <https://doi.org/10.31861/gph2024.848.12-23>
2. Лукаш Г.П. Проблеми україномовної локалізації комп'ютерних програм. *Інформація та соціум*. 2022. С. 76–78.
3. Ткачук І. Актуальні проблеми сучасного перекладознавства. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2016. Серія філол., № 61. С. 334–336. URL: <https://eprints.ua.edu.ua/5803/>
4. Шурма С., Єрко В. Локалізація як перекладознавча проблема. Фаховий та художній переклад: теорія, методологія, практика, 2015. С. 339–342 URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/11726/>

Ірина Свідер

*(Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка)*

STRATEGIES FOR RENDERING HUMOUR IN FILMS

The word “humour” (from Latin *humor*) means “liquid” or “fluid”. Historically, this term referred to a medical theory held by ancient physicians who believed that human health and personality were governed by the balance of four specific fluids: blood, phlegm, yellow bile and black bile. According to this belief, a person’s well-being depended on these fluids remaining in proper proportions; any imbalance was thought to result in illness or a change in temperament. Thus, the word humour came to denote “a person whose temperament deviate[d] from the norm” [2, p. 5].

Nowadays humour is considered an essential element of human life. A speaker who integrates humour wants to achieve a communicative goal, and that the same person’s use of humour in speech “affects the perception of his overall communicative “image” by the other participants” [1, p. 322-323]. When a speaker uses humour, they

aren't just trying to be funny; they are actively working toward a communicative goal. This can include:

- *Establishing Authority or Credibility*: Paradoxically, well-placed humour can make a speaker seem more confident and “in control” of the social situation.
- *Building Solidarity*: Humour often signals that the speaker and the audience share the same values or “frames” of reference, creating a sense of in-group belonging.
- *Managing “Face”*: By using humour, a speaker can soften a criticism or a difficult request, protecting their own social image while also respecting the “face” of the listener.
- *Emotional Release*: Humour can serve as a “safety valve” to lower tension in high-stress environments, such as during a difficult negotiation or a medical procedure.

Attardo also argues that every time someone integrates humour into their speech, they are updating their communicative “image”. Listeners use these moments to decide if the speaker is friendly, intelligent, relatable, or even superior to them [1, p. 235].

In the context of cinema, humour often relies on a shared “frame” of reference between the creator and the audience. When a film travels across borders, these frames may no longer align, leading to a “loss of humour”. The primary difficulty lies in the dichotomy of form and content: a translator must often choose between staying true to the original words or sacrificing them to save the joke’s effect.

Scholars such as Zabalbeascoa (1996) and Chiaro (2010) categorize film humour into several distinct types, each requiring a different translational approach:

- *Language-based Humour*: Puns, wordplay, and malapropisms that rely on the specific phonetic or semantic qualities of the source language.
- *Culture-specific Humour*: Jokes that reference local celebrities, historical events, or social institutions (e.g., a “Jeopardy!” reference in *The Big Bang Theory*).
- *Universal/International Humour*: Visual comedy or “slapstick” that transcends language barriers and can often be translated literally without loss of impact.

Based on recent studies of popular sitcoms and films, translators generally employ four major models:

<i>Strategy</i>	<i>Description</i>	<i>Purpose</i>
<i>Literal Transfer</i>	Direct translation of the words.	Universal jokes or visual humour.
<i>Adaptation / Domestication</i>	Replacing a source-culture reference with a target-culture equivalent (e.g., swapping a US fast-food joke for a local one).	Culture-specific references.

<i>Strategy</i>	<i>Description</i>	<i>Purpose</i>
<i>Substitution</i>	Creating a completely new joke to fit the visual timing and context.	Puns and word-play.
<i>Omission</i>	Removing the joke entirely when linguistic or technical barriers are insurmountable.	High-speed dialogue or untranslatable slang.

The goal of humour translation is not linguistic accuracy, but functional equivalence. The translator must act as a “cultural mediator” who prioritizes the audience’s laughter over the dictionary’s definition.

According to the specific frameworks of Zabalbeascoa (1996) [4] and Chiaro (2010), translating humour in audiovisual media requires a move away from literal word-for-word accuracy toward functional equivalence, prioritizing the audience’s comic response over the original text.

Chiaro proposes four primary strategies for handling verbally expressed humour (VEH) on screen:

1. *Leave the VEH Unchanged*: The original joke is translated literally without any cultural adaptation. This is common when the humour is universal or physically grounded.

2. *Substitution*: Replacing the source VEH with a different joke or humorous instance in the target language that achieves a similar comic effect.

3. *Replacement with Idiomatic Expression*: Substituting the original joke with an idiom or “punoid” (a play on words that aims for the same effect) in the target culture.

4. *Omission (Ignore the VEH)*: Deleting the humorous element entirely, often due to insurmountable linguistic barriers or technical constraints like subtitle space [3, p. 110-112].

Thus, to preserve the “communicative image” of a character – such as the iconic wit of an action movie hero – translators must move beyond literal word-for-word accuracy. Instead, they must prioritize functional equivalence, often employing strategies like substitution, localization, and discursive creation to ensure the joke resonates with a new audience’s specific cultural frames.

References

1. Attardo S. *Linguistic Theories of Humour*. Berlin: New York: Mouton de Gruyter, 1994. 426 p.
2. Carroll N. *Humour: A Very Short Introduction*. New York: Oxford University Press, 2014. 126 p.
3. Chiaro D. *Translation, Humour and the Media: Translation and Humour*. Volume 2. Continuum, 2010. 288 p.
4. Zabalbeascoa P. Translating jokes for dubbed television: Situation comedies. *The Translator*, 2 (2). 1996. P. 235–257.

**FROM “GIFTED” TO “HIGH ATTAINERS”:
TERMINOLOGICAL SHIFTS IN UK EDUCATIONAL
POLICY DISCOURSE**

Educational policy discourse functions not merely as an administrative instrument but as a powerful semiotic mechanism for constructing social reality. Through lexical selection, categorisation, metaphorisation, and evaluative positioning, policy texts shape how learners, teachers, and educational goals are conceptualised. Within this framework, the representation of high ability in the United Kingdom has undergone a notable terminological transformation: the explicit category “gifted and talented,” widely used in the early 2000s, has gradually been replaced by alternative designations such as “high attainers,” “more able pupils,” and “pupils working at greater depth” [1; 2; 3].

The corpus consists of selected policy papers, statutory guidance, and inspection-related documents issued by the Department for Education [1; 2], alongside evaluative frameworks associated with Ofsted. These texts constitute a representative sample of contemporary UK educational policy discourse. The study is grounded in Critical Discourse Analysis (CDA), particularly in Norman Fairclough’s three-dimensional model, which conceptualises discourse as: a textual practice (linguistic features and organisation), a discursive practice (production and interpretation), a social practice (embedded in power relations and ideology). Within this model, policy documents are not neutral regulatory texts but instruments of governance that institutionalise particular ideological positions. Terminological shifts therefore signal transformations in the socio-political framing of ability. Teun van Dijk’s socio-cognitive approach further informs the analysis by emphasising the role of shared mental models and socially distributed knowledge in discourse processing. Policy discourse contributes to the formation of collective cognitive schemas regarding what counts as “ability,” “excellence,” and “equity.” Framing theory provides an additional explanatory layer. Frames organise experience by foregrounding certain aspects of reality while backgrounding others. The lexical label “gifted” activates a frame centred on natural endowment and exceptionalism. By contrast, “high attainers” activates a frame structured around measurable achievement and performance.

From a cognitive perspective, categorisation is not merely classificatory but evaluative. Labels shape social identities and regulate expectations. Thus, replacing a noun-based identity label (“the gifted”) with a performance descriptor (“high attainers”) restructures how learners are cognitively grouped and socially positioned.

Lakoff and Johnson's conceptual metaphor theory allows for the identification of underlying mappings structuring policy language. The analysis reveals a shift between dominant metaphoric models: *ability is a gift* (innate, bestowed, essential), *ability is performance* (measurable output) [1; 2], *learning is growth/exertion* (dynamic expansion through effort) [2; 3], *ability is capital* (national economic resource). The lexical item "gifted" presupposes a stable attribute inherent to the individual. Grammatically, it functions as an adjective derived from a participle, implicitly encoding passivity (one is "gifted" by an external source). Discursively, this label: essentialises ability, legitimises selective provision, reinforces hierarchical differentiation. The identity-based categorisation constructs a binary opposition: gifted vs. non-gifted. This dichotomy aligns with traditional meritocratic ideology and often correlates with broader socio-economic stratification [3].

Contemporary documents increasingly avoid the term "gifted." Instead, they refer to "high attainers" or "more able pupils" [1; 2]. This shift entails several significant discursive transformations: 1) nominalisation of performance – "*Attainers*" foregrounds measurable achievement rather than inherent potential; 2) gradability and relativity – "more able" introduces comparative logic, situating ability on a continuum; 3) institutional embeddedness – achievement is tied to assessment systems and accountability frameworks.

The reframing aligns with broader shifts toward performative governance in education [1; 2; 3]. Inspection criteria associated with Ofsted prioritise measurable outcomes, progress data, and comparative benchmarks. Excellence becomes inseparable from accountability mechanisms. The cognitive model underpinning this discourse can be summarised as: *education is performance management*. Within this frame, ability is evaluated through quantifiable indicators. The emphasis on "greater depth" and "expected standards" reflects technocratic rationality rather than developmental potential. The abandonment of the "gifted" label may also reflect inclusive rhetoric. The term carries elitist connotations and may be perceived as exclusionary. By contrast, "high attainers" appears descriptively neutral [1; 2]. However, discursive neutralisation does not eliminate hierarchy. Stratification persists through assessment categories, progress measures, and attainment thresholds. The shift thus illustrates what may be termed *egalitarian surface rhetoric with stratified evaluative infrastructure* [3].

The move from identity label ("gifted") to performance descriptor ("high attainer") influences learner self-concept. Identity categories tend to stabilise self-perception, while performance categories are contingent and revisable. This may reduce deterministic interpretations but increase pressure linked to measurable success.

Policy texts function as cognitive regulators by: standardising categories, shaping professional vocabulary, influencing classroom-level discourse [1; 2]. The study demonstrates that terminological shifts in policy discourse are symptomatic of broader changes in educational ideology, governance, and epistemology. Future research may extend this analysis to comparative international contexts or investigate how policy terminology is recontextualised in classroom discourse.

Список використаних джерел

1. Department for Education (DfE). *Education inspection framework for September 2023* / Department for Education, UK Government. London, UK, 2025. 26 p. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/education-inspection-framework/education-inspection-framework-for-september-2023> (дата звернення: 13.02.2026).
2. Cullen S. M. Research to understand successful approaches to supporting the most academically able disadvantaged pupils / Department for Education, UK Government, 2018. 52 p. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5f564f07d3bf7f4d75de7000/Research_to_understand_successful_approaches_to_supporting_the_most_academically_able_disadvantaged_pupils.pdf (дата звернення: 13.02.2026).
3. National Academy for Gifted and Talented Youth (NAGTY). *Gifted and Talented Education Strategy, UK* / archived documents, 2002–2010. URL: <https://publications.parliament.uk/pa/cm200910/cmselect/cmchilsch/337/337i.pdf> (дата звернення: 13.02.2026).

Сергій Скрильник

(Київський національний університет імені Тараса Шевченка)

ЕМОЦІЙНО-КОГНІТИВНА РІВНОВАГА ЯК ЛІНГВОКОГНІТИВНИЙ ІНДЕКС ЯКОСТІ СИНХРОННОГО ПЕРЕКЛАДУ

У синхронному перекладі напруження виникає не лише через дефіцит часу чи інформаційну щільність, а й через постійну присутність емоційних подразників, які супроводжують процес осмислення й мовленнєвого вибору. За цих умов якість перекладу залежить від того, наскільки перекладач здатен утримувати когнітивний контроль, не дозволяючи афективним імпульсам порушувати структурну й прагматичну цілісність висловлення [1, с. 128]. У цьому контексті особливої ваги набуває питання регуляції емоційних впливів, які супроводжують обробку смислу в реальному часі, але не завжди фіксуються традиційними параметрами оцінювання.

Емоційна насиченість вихідного дискурсу – характерна ознака сучасних публічних, інституційних і кризових комунікативних форматів [2, с. 232]. Для синхронного перекладача це означає необхідність одночасно контролювати дві взаємопов'язані площини: з одного боку, забезпечувати точність і структурну впорядкованість перекладу, з іншого – стримувати спонтанні афективні реакції, які можуть дестабілізувати темп, інтонаційну організацію та прагматичний баланс висловлення.

У межах лінгвокогнітивного підходу така здатність розглядається не як індивідуальна риса темпераменту, а як регулятивний когнітивний механізм, інтегрований у процес мовленнєвого планування. Саме для його опису вводиться індекс емоційно-когнітивної рівноваги (ЕКЕ), який відображає співвідношення між емоційним тиском дискурсу та стабільністю когнітивного контролю під час синхронного перекладу [6, с. 390].

ЕКЕ фіксує не сам факт наявності емоційних компонентів у вихідному мовленні, а спосіб їх опрацювання в перекладі: чи зберігається керованість мовлення, чи не зростає кількість дестабілюючих пауз, інтонаційних зламів, імпульсивних самокорекцій і надмірної експлікації. Таким чином, індекс дозволяє описати тонку межу між функціонально виправданою емоційною адаптацією та когнітивним перевантаженням, яке безпосередньо впливає на якість перекладу.

У лінгвокогнітивній перспективі емоційний компонент не розглядається як зовнішній фон перекладацької діяльності. Він входить до структури когнітивної обробки повідомлення, впливаючи на розподіл уваги, темп мовлення та характер мовленнєвого планування. Саме тому емоційна регуляція в синхронному перекладі не зводиться до нейтралізації експресії, а передбачає підтримання робочої рівноваги між смисловою точністю й стабільністю мовленнєвого потоку [4, с. 250].

Індекс емоційно-когнітивної рівноваги (ЕКЕ) вводиться як аналітичний інструмент для фіксації цього балансу. Його завдання полягає не в оцінюванні «емоційності» перекладу, а у виявленні моментів, коли емоційний тиск вихідного дискурсу починає втручатися в когнітивне керування процесом. У перекладацькому продукті це проявляється через зміну ритму, порушення інтонаційної узгодженості, зростання кількості імпульсивних самокорекцій або втрату сегментаційної чіткості.

Операціоналізація ЕКЕ ґрунтується на зіставленні емоційно маркованих фрагментів оригіналу з характеристиками перекладацького виходу в межах окремих епізодів. У фокусі аналізу перебувають не окремі лексичні заміни, а сукупність мовленнєвих ознак, які свідчать про стабільність або дестабілізацію когнітивного контролю. Такий підхід дозволяє фіксувати регулятивні збої ще до появи очевидних помилок змісту.

На відміну від часових або інформаційно-орієнтованих індексів, ЕКЕ відображає інтегративний рівень регуляції, де когнітивні й афективні чинники діють одночасно. У цьому сенсі індекс не конкурує з параметрами типу ear-voice span чи показниками компресії, а доповнює їх, виявляючи приховані причини нестабільності мовлення в емоційно насичених дискурсивних середовищах.

Список використаних джерел

1. Barrett L.F. *How Emotions Are Made: The Secret Life of the Brain*. Бостон; Нью-Йорк: Houghton Mifflin Harcourt, 2017. 448 с.
2. Gile D. *Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training*. Амстердам; Філадельфія: John Benjamins, 2009. 283 с.
3. Pavlenko A. *The Bilingual Mind: And What It Tells Us about Language and Thought*. Кембридж: Cambridge University Press, 2014. 328 с.
4. Röschhacker F. *Introducing Interpreting Studies*. 2nd ed. Лондон; Нью-Йорк: Routledge, 2016. 260 с.
5. Seeber K.G., Kerzel D. Cognitive load in simultaneous interpreting: Model meets data. *International Journal of Bilingualism*. 2012. Т. 16, № 2. С. 228–242.
6. Skrylnyk S. Linguistic and cognitive modelling of concentration and inhibition in simultaneous interpreting quality assessment. *East European journal of psycholinguistics*. 2025. Т. 12, № 2. С. 387–408. URL: <https://doi.org/10.29038/skr> (дата звернення: 30.01.2026).

Наталія Сліначук

*(Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка)*

ПРАГМАТИЧНІ ФУНКЦІЇ ДИСКУРСИВНИХ МАРКЕРІВ В ОПОВІДАННІ В.С. МОЄМА “THE VERGER”

Сучасна лінгвістика розглядає мовлення як форму соціальної взаємодії. Значення висловлення формується не лише через слова, а й через наміри мовця, ситуацію спілкування та соціальні ролі учасників комунікації. Тому аналіз дискурсу передбачає дослідження не тільки змісту тексту, а й способів його мовного оформлення.

Важливу роль у цьому процесі відіграють дискурсивні маркери. У працях Д. Шиффрін та Б. Фрейзера вони визначаються як мовні одиниці (зазвичай службові слова або стійкі вирази), що не додають нової інформації, але допомагають організувати висловлення та спрямувати його сприйняття [3]. До таких маркерів належать *well, you see, you know, I mean, so, but, of course, I'm afraid, I suppose* та інші.

Значення дискурсивних маркерів залежить від контексту. Вони можуть пом'якшувати висловлення, показувати перехід до нової теми, виражати оцінку або створювати відчуття спільного розуміння між співрозмовниками. Часто вони допомагають зменшити комунікативний тиск і зробити мовлення більш ввічливим. У художньому тексті дискурсивні маркери виконують ще одну важливу функцію. Вони допомагають розкрити характер персонажів і показати соціальні відносини між ними. Через мовлення героїв автор передає їхній статус, рівень освіти та позицію в суспільстві.

Оповідання В.С. Моема *"The Verger"* є вдалим прикладом для такого аналізу, оскільки в ньому зображено інституційне спілкування між представниками церковної влади та церковним служителем. У тексті дискурсивні маркери виконують різні функції: організують мовлення (*well*), виражають логічний зв'язок (*so, but*), пом'якшують накази (*I'm afraid, I suppose*), або пояснюють позицію мовця (*you see*).

Наприклад, у репліці *"Well, Foreman, I've talked the matter over..."* [2] маркер *well* готує співрозмовника до неприємної інформації та знижує різкість висловлення. Подібну функцію виконує й пояснювальний маркер *"You see, I'm not as young as I was..."* [2], який спрямовує адресата до *"правильного"* розуміння причин прийнятого рішення, створюючи враження раціональності та виправданості дій мовця.

Ще виразніше стратегія пом'якшення реалізується у фразі *"I'm afraid you'll have to go"* [2]. У цьому випадку конструкція *I'm afraid* зменшує категоричність повідомлення про звільнення і створює ефект співчуття. Аналогічну функцію підтримки соціального етикету виконує маркер *"Of course we appreciate your service"* [2], де *of course* допомагає зберегти формальну ввічливість перед повідомленням негативної інформації.

Аргументація рішення підкріплюється логічними маркерами. У реченні *"...but we haven't the right to take the risk"* [2] сполучник *but* вводить протиставлення та підкреслює нібито об'єктивний характер рішення. Повторне використання маркера *you see* додатково апелює до спільного розуміння ситуації, легітимізуючи позицію мовця.

У фінальній сцені з банківським менеджером маркер припущення *"I suppose you can read"* [2] формально звучить нейтрально, проте прагматично підкреслює соціальну дистанцію між співрозмовниками та створює приховану напругу.

Натомість у мовленні самого героя дискурсивні маркери відображають внутрішню зміну його позиції. Репліка *"That's an idea," he said* [2] фіксує момент когнітивного зсуву. Перехід від роздумів до активного рішення. Вираз *"Well then..."* [2] виконує функцію структурного завершення теми та демонструє прийняття ситуації без відкритої конфронтації.

Отже, в оповіданні В.С. Моема “*The Verger*” дискурсивні маркери виконують не лише технічну функцію організації тексту. Вони допомагають передати соціальні відносини, показати владу та залежність, а також розкрити внутрішні зміни героя. Аналіз цих мовних одиниць дозволяє глибше зрозуміти взаємодію мовлення і соціального контексту в художньому тексті.

Список використаних джерел

1. Levinson S.C. Pragmatics. Cambridge: Cambridge University Press, 1983. 417 p. URL: <https://uogbooks.wordpress.com/wp-content/uploads/2014/10/138865467-pragmatics-levinson-1.pdf>
2. Maugham W.S. The Verger. URL: <http://studvenglishwords.com/book/>
3. Shiffrin D. Discourse markers. Cambridge: Cambridge University Press, 1987. 364 p.
4. Van Dijk T.A. Pragmatic connections. *Journal of pragmatics*. 1979. № 3. P. 447-456. URL: <https://discourses.org/wp-content/uploads/2022/07/Teun-A.-van-Dijk-1979-Pragmatic-connectives.pdf>

Валентина Слюзко

(Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія)

ХУДОЖНІЙ ТЕКСТ ЯК СОЦІАЛЬНО-ТЕРАПЕВТИЧНА КОМУНІКАЦІЯ

У сучасному гуманітарному знанні художній текст дедалі частіше осмислюється не лише як естетичний артефакт, а як форма соціальної комунікації та простір інтерпретації людського досвіду. В межах когнітивно-комунікативної парадигми текст постає як динамічна структура, що моделює взаємодію автора, героя й читача, формуючи поле емпатії, рефлексії та ціннісного переосмислення реальності. Саме тому в сучасному міждисциплінарному дискурсі актуалізується проблема психолого-педагогічного й соціально-терапевтичного потенціалу художнього тексту.

В умовах соціальних криз, військової травматизації та зростання психологічної вразливості суспільства гуманітарні практики набувають особливого значення. Однією з таких практик є бібліотерапія, яку ми розглядаємо як ресурс емоційної підтримки, саморефлексії та внутрішньої стабілізації особистості. У цьому вимірі література виступає не лише засобом естетичного переживання, а й формою символічної взаємодії, у якій читання перетворюється на акт співпереживання та смислотворення.

Сучасна когнітивно-комунікативна парадигма трактує художній текст як форму співпереживання, що активує механізми ідентифікації, катарсису та переосмислення досвіду. Це символи-

чний простір, у якому читач може проживати травматичні або складні емоції без прямої загрози для власної психіки [1; 2].

Література може бути як терапевтичним, так і ризикогенним чинником, особливо у випадках некритичного сприйняття тексту. Прикладом є роман В.Й. Гете «Страждання молодого Вертера», який призвів до низки самогубств через нерозділене кохання. На прикладі творчості Оноре де Бальзака і Гюстава Флобера простежимо різні моделі соціально-терапевтичного функціонування художнього тексту: від емпатійного впізнавання до критичного викриття ілюзій.

Художній світ творів Оноре де Бальзака, зокрема цикл «Людська комедія», можна розглядати як своєрідний терапевтичний архів соціальних переживань. Персонажі виступають носіями граничних станів: самотності, соціального краху, морального виснаження, розчарування в близьких людях. У повісті «Батько Горію» тема старості й покинутості набуває універсального звучання. Образ батька, який жертвує всім заради дітей і врешті помирає в самотності, створює сильний емпатійний ефект. Читач не лише співчуває герояві, а й переживає власні страхи втрати, непотрібності, емоційної ізоляції. Механізм впізнавання робить текст терапевтичним: індивідуальне страждання осмислюється як частина загальнолюдського досвіду. Подібний ефект спостерігаємо в повісті «Євгенія Гранде», де психологічна травма героїні формується в умовах емоційної скупості та соціальної замкненості. У бібліотерапевтичному вимірі такі художні тексти виконують нормалізуючу функцію: читач отримує можливість осмислити власні переживання через художній досвід іншого. Отже, у Бальзака домінує терапія впізнавання, яка забезпечує м'яке проживання соціальної травми через емпатійну ідентифікацію [3].

На противагу Бальзакові, творчість Гюстава Флобера демонструє інший аспект бібліотерапевтичного дискурсу, продукуючи деструктивний потенціал читання. Роман «Пані Боварі» можна розглядати в контексті художнього дослідження феномена некритичного сприйняття літератури. Емма Боварі формує свої життєві очікування під впливом романтичних текстів, які створюють ілюзорну модель реальності. Читання стає не терапією, а джерелом фрустрації: невідповідність між книжковими уявленнями та повсякденним життям породжує хронічне незадоволення, психологічну дезорієнтацію й, зрештою, трагедію. У цьому сенсі Флобер актуалізує критичну функцію літератури: текст виступає не засобом втіхи, а інструментом викриття ілюзій. Роман попереджає про небезпеку некритичного читання, демонструючи, що бібліотерапевтичний ефект можливий лише за умови рефлексивного ставлення до тексту. Таким чином, текст роману «Пані Боварі» Флобера дозволяє нам розглядати поняття умовної «антибібліотерапії», ситуації, коли література не лікує, а поглиблює внутрішній конфлікт [4].

Аналіз романів Бальзака й Флобера на предмет бібліотерапії дозволяє зробити висновки: художній текст здатен виконувати емпатійну та нормалізуючу функції, сприяючи психологічній стабілізації особистості через механізми ідентифікації та катарсису. В той же час він може формувати деструктивні моделі сприйняття реальності за відсутності його критичного осмислення .

Отже, дискурс художнього тексту в контексті бібліотерапії відкриває перспективи для міждисциплінарного діалогу між літературознавством, психолого-педагогічною наукою і соціальною роботою, утверджуючи читання як важливу гуманітарну практику підтримки особистості в умовах сучасних соціальних викликів.

Список використаних джерел

1. Бібліопсихологія, бібліопедагогіка, бібліографістика, бібліотерапія в освіті: теорія і практика: збірник тез доповідей III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, м. Мукачєво, 27 жовтня 2023 р. Мукачєво, 2023. 122 с.
2. Марценюк М.О. Терапевтичні можливості бібліотерапії як сучасного методу психологічної допомоги. *Науковий журнал «Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія»*. 2020. Т. 31 (70) № 4. С. 218-224.
3. Бальзак Оноре де. Євгенія Гранде. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/tvory-zl/printit.php?tid=6008>
4. Флобер Гюстав. Пані Боварі. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=4172>

Тетяна Соловійова

*(Карпатський національний університет
імені Василя Стефаника)*

КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ ЯК ІНДИКАТОРИ МОДИФІКАЦІЇ СУЧАСНОГО МІЖНАРОДНОГО ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

Сучасний міжнародний політичний дискурс переживає період трансформацій, що зумовлені не лише швидким розвитком інформаційних технологій, а й геополітичною кризою світового масштабу. Найперше такі трансформації відзеркалюються в економічній системі та політичній комунікації, які все глибше проникають одна в одну. Відстежити ознаки таких змін можна на таких заходах як Всесвітній економічний форум в Давосі.

Ми зосередили увагу передусім на промовах найпотужніших політичних спікерів, чії промови викликали резонанс і фактично відобразили тенденції до змін, а місцями – і задали їх. Ці зсуви мо-

жна прослідкувати через тональність, тематику та стратегії, які були застосовані політиками у їх виступах. За основною метою (інтенцією) більшість науковців поділяють стратегії на кооперативні (спрямовані на досягнення консенсусу) та конфліктогенні (спрямовані на протистояння та дискредитацію опонента) [1; 3]. Відповідно до основних характеристик міжнародного політичного дискурсу, серед яких: ритуальність та конвенційність [1; 2], двозначність та приховані смисли [4; 5], пом'якшена та «ввічлива» критика [6], тяжіння до конструювання «ми-групи» та солідаризації [2; 5], персуазивність [3; 2; 4], у промовах цього типу дискурсу мали б переважати стратегії кооперативного характеру, і лиш в поодиноких випадках могли траплятися стратегії конфліктогенної інтенції.

Проаналізувавши обрані промови світових лідерів [7] відповідно до окресленої класифікації, можна засвідчити, що кожна промову важко уналежнити лише до одного типу стратегій, зазвичай у ній поєднуються кілька, що не дивно, адже міжнародний політичний дискурс має розширену мету і розширеного адресата. Проте домінантну мету все ж можна окреслити. Так промова президента Європейської комісії Урсули фон дер Ляєн за своїм змістом більше тяжіє до кооперативної стратегії: у ній містяться заклик до солідаризації, переосмислення економіки крізь призму національної (європейської) безпеки, трактування радикальних змін у політиці через історичні аналогії, аргументація необхідності мобілізації ресурсів у сучасних геополітичних умовах. До кооперативних можуть бути уналежнені і стратегії, використані у промові президента Франції Емануеля Макрона: стратегія солідаризації, стратегія переконання, стратегія самопрезентації. Проте простежуємо у цій промові стратегію попередження (алярмізму), а стратегія самопрезентації містить серед інших і тактику дискредитації.

Промова президента США Дональда Трампа насичена конфліктогенними стратегіями. Тут прослідковуємо дискредитацію опонента (і дискредитацію політичної фігури-опонента Дж. Байдена, і дискредитацію ідеологічних концептів, відстоюваних Європою – «зеленої енергії зокрема», і дискредитацію конкретних спікерів форуму), тактику шантажу через вигоду (питання тарифів та зазіхань на Гренландію), приписування унікальності досягненням, апеляція до страху та візуалізація загроз. Стиль мовця абсолютно руйнує канони міжнародної взаємодії: ігнорування ритуалів і етикетних форм, прямолінійність у звинуваченнях і погрозах, пряма критика, максимальна гіперболізація власної персони і спрощення геополітичних проблем до бізнесових вигод та збитків.

Промова прем'єр міністра Канади Марка Карні може бути витлумачена і як кооперативна, оскільки там важливе місце посідає заклик до єднання, орієнтація на цінності і правила, які здатні забезпечити; і як конфліктогенна: тут має місце дискредитація завуальованого «опонента» та дискредитація сучасного світопо-

рядку. Виступ президента України Володимира Зеленського містить стратегію солідаризації, однак через виклик; стратегію дискредитації ворога та його спільників: аргументація висловлюється досить прямо, що нетипово для міжнародного політичного дискурсу; ословлюється руйнування «ілюзії безпеки» Європи і майже пряме звинувачення у пасивності, що теж порушує усталені норми міжнародної комунікації такого типу. Тому ця промова відповідно до окреслених рис більше тяжіє до конфліктогенного типу стратегій.

Результати аналізу підтвердили висловлену гіпотезу про трансформаційні процеси, що відбуваються в міжнародному політичному дискурсі, однак вони взаємозалежні із цілою системою комунікативних та екстралінгвальних чинників: від геополітичних загострень у сукупності із економічним розвитком до якісних змін когнітивної свідомості окремих націй та світового соціуму. Міжнародна політична комунікація водночас і регулює систему світопорядку, і віддзеркалює тенденції, зміни й кризи у ній. Це дослідження актуальне і може бути продовжене як у розрізі вивчення інших лінгвістичних та лінгвопрагматичних характеристик, так і в соціально-політологічному напрямку.

Список використаних джерел

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. Київ: Академія, 2004. 344 с.
2. Кондратенко Н.В. Український політичний дискурс: текстуалізація реальності: монографія. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2007. 156 с.
3. Славова Л.А. Комунікативні стратегії та тактики у сучасному масмедійному політичному дискурсі. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2010. Вип. 52. С. 185–188.
4. Fairclough N. *Language and Power*. New York: Longman, 1989. 259 p.
5. Van Dijk T.A. Ideology and discourse analysis. *Journal of Political Ideologies*. 2006. P. 115–140.
6. Wodak R. *The Discourse of Politics in Action: Politics as Usual*. 2nd ed. London: Palgrave Macmillan, 2011. 252 p.
7. World Economic Forum. Annual Meeting 2026 (videos of speeches). URL: <https://www.youtube.com/playlist?list=PL7m903CwFUgmYkE5HorVe2w0R44argXEJ>

PRAGMATYCZNE FUNKCJE GRZECZNOŚCI I DYSTANSU JEZYKOWEGO W KOMUNIKACJI POLSKIEJ

O grzeczności językowej powiedziano w polskiej lingwistyce bardzo wiele, od fundamentalnych prac Małgorzaty Marcjanik [1], po analizy Marka Łazińskiego [2] czy Kazimierza Ożoga [3]. Jednak żyjemy w czasach gwałtownej renegotjacji norm komunikacyjnych. Obserwujemy proces, który roboczo nazwałabym „erozją dystansu”, przy jednoczesnym wykształcaniu się nowych, cyfrowych i korporacyjnych rytuałów grzecznościowych. Celem referatu jest analiza tego, jak współcześni Polacy wykorzystują narzędzia językowe do zarządzania relacją „ja – ty”, oraz jaką rolę w tym procesie odgrywa dystans.

W ujęciu pragmatycznym, według Anny Starzec [4], grzeczność nie jest jedynie zestawem uprzejmych formułek. To skomplikowana strategia ochrony „twarzy” – zarówno własnej, jak i rozmówcy. W komunikacji polskiej szczególnie silnie zarysowana jest opozycja między grzecznością pozytywną (dążeniem do zbliżenia, podkreśleniem wspólnoty) a grzecznością negatywną (szanowaniem terytorium rozmówcy i zachowaniem dystansu).

Tradycyjny polski model grzeczności opierał się na dystansie hierarchicznym. Formy tytułarne („Panie Profesorze”, „Pani Dyrektor”, „Panie Pośle”) pełniły funkcję stabilizatora społecznego. Dystans nie był tu barierą negatywną, lecz bezpiecznym buforem. Pragmatycznie rzecz biorąc, użycie tytułu zdejmuje z nadawcy ciężar odpowiedzialności za ewentualne naruszenie intymności adresata. Dystans językowy był – i w wielu rejestrach nadal jest – formą szacunku dla autonomii drugiego człowieka.

Najciekawszym zjawiskiem jest proces demokratyzacji języka, objawiający się w masowym przechodzeniu na formy tykalne (*tuteizm*). Widzimy to najwyraźniej w komunikacji zapośredniczonej przez technologię oraz w kulturze korporacyjnej.

Z punktu widzenia pragmatyki, skrócenie dystansu ma pełnić funkcję inkluzywną. Ma budować poczucie wspólnoty, szybkości i efektywności. Jednakże, jako badacze języka, musimy zadać pytanie: czy zniesienie wykładników dystansu faktycznie niweluje dystans psychologiczny? Często dzieje się odwrotnie. Przymusowe „tykanie” w sytuacjach niesymetrycznych (np. na linii klient-producent, w mediach społecznościowych) bywa odbierane jako akt agresji komunikacyjnej, naruszenie wspomnianej „negatywnej twarzy” odbiorcy.

Dystans językowy w polszczyźnie pełni bowiem funkcję ochronną. Pozwala na wyrażenie niezgody lub krytyki w sposób cywilizowa-

ny. Gdy znosimy dystans (formę „Pan/Pani”), każda różnica zdań staje się bardziej osobista, a przez to – potencjalnie bardziej konfliktogenna.

Dystans językowy realizujemy w polszczyźnie nie tylko przez zaimki, ale także przez:

✓ Stronę bierną i bezosobową: Zamiast „Zrobiłeś błąd”, mówimy „Został popełniony błąd”. To klasyczny zabieg dystansujący, który przenosi środek ciężkości z osoby na czynność, łagodząc potencjalny atak.

✓ Tryb przypuszczający: „Chciałbym prosić...” zamiast „Proszę”. Operator *by* pełni tu funkcję pragmatycznego osłabiacza, tworząc przestrzeń na odmowę rozmówcy.

✓ Metaforykę przestrzenną: Zwroty typu „z całym szacunkiem”, „z mojej perspektywy” – one również budują architekturę dystansu, pozycjonując nadawcę i odbiorcę w określonych punktach pola komunikacyjnego.

Współczesna polszczyzna sieciowa wypracowała specyficzny rodzaj „dystansu hybrydowego”. Z jednej strony mamy do czynienia z dużą swobodą, z drugiej – z nową etykietą e-mailową. Spory o to, czy „Witam” jest błędem, czy przejawem wyższości nadawcy, pokazują, jak bardzo wrażliwi jesteśmy na punkcie dystansu.

Pragmatycznie, „Witam” sytuuje nadawcę w roli gospodarza, co w komunikacji służbowej jest często nadużyciem. Z kolei „Pozdrawiam” na końcu e-maila stało się tak wyświechtane, że straciło swoją pierwotną funkcję grzecznościową, stając się jedynie sygnałem zamknięcia kanału (funkcja fatyczna). W takich sytuacjach dystans staje się pusty, staje się „grzecznością zautomatyzowaną”.

Konkludując, pragmatyczne funkcje grzeczności i dystansu w polskiej komunikacji ulegają obecnie dynamicznym przesunięciom. Dystans przestał być jedynie wyrazem hierarchii, a stał się narzędziem strategicznym. W świecie wymuszonej bliskości i „tykania”, zachowanie form Pan/Pani staje się sposobem na zaznaczenie własnej odrębności i profesjonalizmu. Współczesna polszczyzna dąży do skracania komunikatów, co często mylone jest z niegrzecznością. Tymczasem jest to nowa forma ekonomii językowej, w której dystans jest redukowany na rzecz szybkości transferu informacji. Mimo naporu wzorców anglosaskich, polski system grzecznościowy pozostaje silnie przywiązany do rozbudowanej tytulatury w sytuacjach oficjalnych, co świadczy o tym, że dystans językowy jest wciąż postrzegany jako fundament polskiego etosu komunikacyjnego.

Język polski bez dystansu stałby się językiem wyłącznie emocjonalnym. To właśnie dystans pozwala nam na bycie racjonalnymi obywatelami sfery publicznej. Grzeczność nie jest przeżytkiem – jest technologią współlistnienia.

Список використаних джерел

1. Marcjanik M. W kręgu grzeczności. *Wybór prac z zakresu polskiej etykiety językowej*, Kielce. 2001. 225 s.
2. Łaziński M. *O Panach i Paniach. Polskie rzeczowniki tytułarne i ich asymetria rodzajowo-płciowa*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2006. 360 s.
3. Ożóg K. Model współczesnej polskiej grzeczności językowej. *Programy dydaktyczne. Bibliografia. Etykieta językowa*, red. J. Bartmiński. Lublin, 2004. S. 143-149.
4. Starzec A. Grzeczność czy grzeczności, czyli różne warianty kulturowego wzorca grzeczności. *Sztuka życia, zasady dobrego zachowania, etykieta: o zmienności obyczaju w kulturze*, pod red. Katarzyny Leńskiej-Bak i Magdaleny Sztandry. Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, 2008. S. 239-254

**Irina Stepanova,
Svitlana Nykyporets**

(Vinnytsia National Technical University)

LACUNAE IN TECHNICAL TRANSLATION: A COGNITIVE APPROACH TO NON-EQUIVALENT VOCABULARY

Technical translation increasingly operates at the edge of innovation, where new concepts outpace established terminological norms in the target language. This gap generates lacunae – recurrent zones of non-equivalence that challenge both accuracy and communicative adequacy in specialised discourse. From a cognitive standpoint, lacunae reflect discrepancies between conceptual frames rather than simple lexical absence, therefore demanding principled decision-making. In Ukrainian-language practice, the problem is intensified by rapid technologisation and the need for consistent terminology across documentation, education, and industry. The present abstract outlines a cognitive interpretation of non-equivalent vocabulary and proposes pedagogically oriented strategies for managing lacunae in translator training. Technical translation systematically produces lacunae when the target language lacks a conventionalised term for a specialised concept, or when the concept is categorised differently across professional communities. From a cognitive perspective, such non-equivalence is not merely lexical but frame-based: translators must align [1; 2] conceptual structures, not isolated words, to ensure terminological coherence in documentation and training materials.

The purpose of the study is to interpret lacunae in technical translation as cognitive mismatches between source and target conceptualisations and to outline pedagogically actionable compensation strategies. The objectives are: (1) to typologise lacunae in technical

texts; (2) to describe the cognitive operations involved in selecting a solution; (3) to propose training tasks that stabilise non-equivalent vocabulary choices.

The study relies on a small parallel dataset of English-Ukrainian technical fragments (user manuals, specifications, incident reports) and student translations, complemented by targeted terminology extraction and qualitative analysis of decision rationales during revision. The analytical lens integrates non-equivalence typologies in translation studies [3] with Cognitive Translation Studies (CTS) constructs (framing, attention, inferencing) [4].

Lacunae cluster around (a) emergent technologies, (b) polyfunctional terms, (c) compressed multiword concepts, and (d) culture-embedded professional routines. Illustrative cases include *fail-safe*, *grounding*, *hardening*, where a literal match is often unavailable, and the translator must choose between borrowing, calque, or explanatory nomination while preserving genre constraints (brevity, procedural clarity). In practice, the same lacuna may admit several competing renderings, e.g., *fail-safe* – *відмовобезпечний* / *безпечний у разі відмови*, where the first compresses meaning but risks opacity, while the second increases clarity at the cost of brevity. In IT-operations discourse, items such as *hardening* – *підвищення стійкості (захисності) системи* and *air-gapped* – *фізично ізольований від мережі* demonstrate that Ukrainian often requires explicit profiling of the security frame (threat – barrier – control) to avoid vague calques. Procedural terminology intensifies the problem: *lockout-tagout (LOTO)* – *блокування-міткування* and *deprovisioning* – *виведення з експлуатації / деактивація (облікового запису)* reveal how translators must decide whether the target unit names a process, a status, or an action. Version-control and change-management terms regularly drift without frame control, e.g., *rollback* – *відкат / повернення до попередньої версії* and *hotfix* – *хотфікс / термінове виправлення*, where uncontrolled borrowing may fragment a document set into mixed registers. Finally, system-architecture and access-control collocations like *single point of failure* – *єдина точка відмови* and *least privilege* – *принцип найменших привілеїв* show that stable solutions emerge when students first reconstruct the underlying concept network and only then select a Ukrainian term-formation model consistent across all occurrences. The most stable solutions arise [5] when students are taught to reconstruct the underlying frame (agent-action-condition-result) before selecting a Ukrainian term-formation model, reducing inconsistent renderings across a document set.

Conclusion. A cognitive approach reframes lacunae as diagnosable conceptual gaps and supports explicit instruction in “frame-first” decision-making. Further research should operationalise these insights into micro-modules for ESP and technical translation peda-

gogy (frame glossaries, concept maps, controlled revision protocols) and evaluate their effect on terminological consistency in wartime-constrained educational settings.

References

1. Faber P. Frames as a framework for terminology. *Terminology. Journal of Theoretical and Applied Issues in Specialized Communication*. 2015. Vol. 21, № 1. P. 14-39. URL: https://www.researchgate.net/publication/266392844_Frames_as_a_Framework_for_Terminology
2. Rogers M. *Specialised Translation: Shedding the 'Non-Literary' Tag*. London: Palgrave Macmillan, 2015. 291 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/303378012_Rogers_M_2015_Specialised_Translation_Shedding_the_'Non-literary'_Tag
3. Leńko-Szymańska A. Discovery learning in the language-for-translation classroom: corpora as learning aids. *Cadernos de Tradução*. 2016. Vol. 36, № 1. P. 135-154. DOI: <https://doi.org/10.5007/2175-7968.2016v36nesp1p14>
4. Kot S.O., Nykyporets S.S. Activating students' cognitive engagement in technical English learning with AI tools. *Science and education in the third millennium: information technology, education, law, psychology, social security and work, management. International collective monograph*. Volume I. Institute of Public Administration Affairs. Lublin, Polska, 2025. 532 p., Pp. 295-332. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.16942267>
5. Stepanova I.S., Nykyporets S. S. Some functional-stylistic features of the modern scientific text. *Grail of Science*, № 2-3, 2021. Pp. 338-340. URL: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/31927/80367.pdf?sequence=2>
6. Stepanova I. S., Nykyporets S. S. Bridging the void: understanding and addressing lexical lacunae in English. *Матеріали ЛІІІ Всеукраїнської науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 20-22 березня 2024 р.* 2024. URL: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/41328/145137.pdf?sequence=2>

Олена Тереховська

(Карпатський національний університет ім. Василя Стефаника)

ПЛАНЕТА «АРРАКІС» ЯК ПОПЕРЕДЖЕННЯ ПРО НЕМИНУЧІСТЬ ЕКОЛОГІЧНОЇ НЕБЕЗПЕКИ В РОМАНІ Ф. ГЕРБЕРТА «ДЮНА»

Ф. Герберт розпочав працювати над «Дюною» у 1960 році під час виконання журналістського завдання, пов'язаного з рухом піщаних дюн на західному узбережжі Сполучених Штатів. Усвідомлюючи всю серйозність і небезпеку ситуації, письменник уважно вивчав журнали Міністерства сільського господарства США зі стабілізації сипучих пісків методом використання прибережних

європейських рослин, нерідко навіть літав над піщаними дюнами, з метою глибше вивчити об'єкт свого інтересу. Це завдання настільки його захопило, що він почав цікавитися життям пустелі, вирішивши навіть відпочити в Аравії, де пекучі дюни та екзотичні бедуїни і надихнули його на написання «Дюни». Робота над книгою тривала більше семи років. Майже шість з них – це спостереження і дослідження, а півтора року – це робота над створенням тексту. Слід зауважити, що світ фантастики у Ф. Герберта максимально наближений до реальності, оскільки письменник чітко усвідомлював, що тільки так можна втримати увагу читача. Його книга описує реальні загрози і небезпеки, як от надзвичайні екологічні ситуації, проблеми геополітики чи трансгуманізму.

Як зазначають дослідники, науково-фантастичний роман Ф. Герберта «Дюна» не стільки про технології, скільки про екологію, оскільки вигаданий світ «Дюни» побудований на реальній основі, яка полягає у зверненні до проблем навколишнього середовища. Це один із перших прикладів так званої «кліматичної фантастики», яка пов'язана із зображенням взаємозв'язків і взаємодії між організмами та середовищем їхнього побутування. Як справедливо зазначає професор і біолог Алекс Олівейра, «...основний сенс «Дюни» можна визначити, як вічна дискусія про екологію... Це твір, що привертає увагу до проблем, пов'язаних зі збереженням довкілля. Саме це робить його дуже сучасною та необхідною книгою, яку потрібно читати й тримати в «екологічній рамці», тому що його ідеї залишаться назавжди актуальними» [Цит. за: 3]. Окрім того, художній текст «Дюни» містить численні алегорії, що змушують читача вбачати зв'язок між вигаданим світом та реальністю.

Як відомо, значне місце в романі відведено опису так званого «пряного меланжу», або «спайсу», який виробляють гігантські піщані черв'яки на віддаленій пустельній планеті Арракіс. Меланж – це аналог сучасної нафти. Майже всі галактичні фракції залежать від цього меланжу, включно з Гільдією, що відповідає за міжзоряні подорожі, та орденом Бене Гессерит, де меланж слугує засобом підсилення розумових здібностей.

Отже, Арракіс є джерелом меланжу (спайсу) – найважливішого для Імперії ресурсу, який має широкий спектр практичного застосування, однак основне його призначення – забезпечувати далекі космічні подорожі. Без меланжу навігатор не в змозі передбачити відносно безпечний маршрут корабля серед зірок, а високорозумні обчислювальні машини, які могли б виконувати цю складну роботу, були заборонені після повстання штучних інтелектів і Батлеріанського джихаду. Таким чином, меланж є безцінною речовиною, а той, хто його контролює – керує всесвітом: *«Arrakis ... Dune ... wasteland of the Empire, and the most valuable planet in the universe. Because it is here – and only here – where spice is found. The spice. Without it there is no commerce in the Em-*

pire, there is no civilization. Arrakis ... Dune ... home of the spice, greatest of treasure in the universe. And he who controls it, controls our destiny» [2, с. 436].

Арракіс був віддаленою, забутою, нікому не потрібною географічною локацією. Однак раптово все змінилось через відкриття і видобуток тут родовищ меланжу, що перетворило Арракіс на ласий шматок, за володіння яким «хазяї світу» готові були перерізати один одному горлянки. Тут неважко побачити аналогію з сучасним політично-економічним світом, зокрема питанням нафти і конфліктами, що виникають навколо неї. Про це Ф. Герберт сам неодноразово говорив у своїх інтерв'ю.

Невипадково у «Дюні» часто повторюється фраза «спайс має текти». В логіці роману це означає, що видобуток та надходження спайсу не повинні припинитися, інакше це порушить встановлений у Всесвіті порядок. Ф. Герберт явно натякає на реальне джерело палива – нафту, без якої впали б цілі країни. Її нескінченний потік дуже нагадує спайсовий статус-кво «Дюни». Йдеться, звичайно ж, про таке саме значення нафти на Землі [4]. Звідси стає зрозумілим, чому другою улюбленою темою Ф. Герберта після екології є війна за стратегічні ресурси. Відомо, що до «Дюни» письменник видав роман «Під тиском», в якому розповідається хитра шпигунська історія про світ, де ядерні субмарини борються за нафтові родовища.

На Арракісі побутувала легенда, що життя пішло від Творця (Шай-Хулуда) і – подібно до виникнення життя на Землі – воно зародилось у пустелі-морі. В такий спосіб Ф. Герберт, удавшись до надзвичайних метафор, проводить паралель між Арракісом і Землею та екстраполює на сучасну світову суспільно-політичну, економічну та екологічну реальність. «Тому вигадані тут системи та персонажі не дуже відрізняються від таких людей, як ми» [3].

Повітря на Арракісі є придатним для життя, оскільки вміст кисню тут майже не відрізняється від вмісту кисню в повітрі Землі. Втім, якщо на Землі основним джерелом кисню є фотосинтез і більше половини O₂ синтезується фітопланктоном, і тільки залишок припадає на зелені рослини, то на Арракісі, через відсутність океану і малу кількість зелених рослин, існує брак кисню, а за його постачання в атмосферу відповідає Творець, Прадід пустелі, Шай-Хулуд – так місцеві жителі називають піщаних хробаків [1].

Поверхня Арракіса – це виключно сухі дюнні пустелі, чим, власне, пояснюється друга назва планети – Дюна. Через надмірно сухий клімат та страшну спеку на Арракісі майже не було життя, а ті форми життя, що існували, були в полоні піщаних хробаків, які блукали безмежною пустелею планети, агресивно захищаючи свою територію від людей та інших живих істот. Як вже згадувалось, саме піщані черв'яки відігравали важливу роль у виробництві меланжу (спайсу): «....*the sand surface often reached tempera-*

tures of 344° to 350° (absolute). Next, the nutrients: sand of Arrakis is mostly a product of worm digestion; dust (the truly omnipresent problem there) is produced by the constant surface creep, the «saltation» movement of sand» [2; с. 557].

Серед інших форми життя на Арракісі були піщана форель (яка сильно взаємодіє з піщаним черв'яком) і миша-кенгуру, відома фрименам як «Муад'Діб». В екосистемі планети існували також різноманітні птахи та кажани. Деякі з них були одомашнені фрименами. Існували на Арракісі і деякі форми флори, зокрема креозотовий чагарник.

Корінним населенням Дюни є фримени, що мешкають у печерах скелястих гірських хребтів. Найбільшою цінністю для них є вода, тому що на планеті існує великий дефіцит вологи. Придатні для життя території зосереджені переважно навколо полярних шапок – основного джерела води на планеті. Весь інший простір планети – це велика рівнина, де вирують небезпечні коріолісові шторми – джерело потужної вітрової ерозії, як у американській Орегоні, лише води тут майже немає. Щоб вижити в пустелі, фримени використовують так звані «стилкостюми», здатні переробляти надлишки води, з метою максимально оптимізувати використання водного ресурсу. Показово, що вітання та договори довіри укладаються тут за допомогою вологості слини, а трупи перед утилізацією проходять спеціальну обробку для вилучення води: *«There's little to tell them from the folk of the graben and sink. They all wear those great flowing robes. And they stink to heaven in any closed space. It's from those suits they wear call them 'stillsuits' that reclaim the body's own wate. <...> «You'll learn about the funeral plains, – she'd said, – about the wilderness that is empty, the wasteland where nothing lives except the spice and the sandworms»* [2, с. 53].

Нині людство майбутнього, про яке хвилювався і до якого апелював Ф. Герберт, має усвідомлювати, що дефіцит води на Арракісі – це попередження про велику імовірність дефіциту прісної чистої води на Землі, якщо люди не отямляться і не почнуть ставитися до води та інших природних ресурсів бережно та ошадливо. Автор наголошує: попри те, що за воду, на відміну від нафти, поки ще не ведуться війни, однак її, як і будь-який інший природний ресурс, можна використовувати в цілях прибутку, а це вже дуже небезпечно. Тому слід тримати це питання під ретельним контролем і пам'ятати, що чиста вода потрібна для життя не тільки людині, а й іншим формам життя, і не тільки сьогодні, а й у майбутньому.

«Дюна» як і будь-яка велика фантастика містить важливі меседжі, що яскраво відображають авторські переживання та хвилювання за майбутнє людства і його планети. Зокрема це можна побачити в розширених описах різноманітних природних катак-

лізмів, що відбуваються через безконтрольне використання природних ресурсів, зокрема меланжу, на Арракісі, в описі штучно змінених станів людської свідомості (адже меланж – це не тільки валюта, а й наркотик), в зображенні різних озброєних сутичок і конфліктів, що мають місце на планеті Арракіс, але за якими не складно побачити суспільно-політичні реалії і конфлікти, що відбуваються на різних континентах нашої планети (російська агресія проти України, нестабільність ситуації на Близькому Сході, конфлікт між Китаєм і Тайванем) [4]. У цьому аспекті «Дюна» є свого роду романом-пророцтвом або романом-попередженням, що глибоко віддзеркалює відчуття людини в потоці часу та історії і водночас надсилає в майбуття важливі меседжі про необхідність бережного ставлення до природи та її ресурсів, про важливість миру на Землі, про те, що людина – єдина відповідальна істота за все, що довкола неї відбувається.

Підсумовуючи наведе вище, можна стверджувати, що в романі про далеку пустельну планету Арракіс Ф. Герберт наголошує на тому, що людству необхідно вибудовувати довгострокові цілі, дбаючи про майбутнє. Для цього слід системно і стратегічно мислити, раціонально використовувати ресурси планети, дбати і примножувати їх, щоб не перервалася так звана нитка життя. Основна думка «Дюни» саме так і звучить: «спайс має текти», що означає наступне: незалежно від встановленого людиною порядку (режиму) життя має продовжуватися заради майбутніх поколінь.

Список використаних джерел

1. 'Dune', water scarcity, and saving our planet Arrakis. November 15, 2024. URL: <https://www.popmythology.com/dune-water-scarcity-and-saving-our-planet-arrakis>
2. Herbert F. Dune. URL: <https://madbook.org/view?book=776&page>
3. Zuin L. The ecological message of Dune, a classic sci-fi that is back in the movies, Nov 15, 2024. URL: <https://lidiazuin.medium.com/the-ecological-message-of-dune-a-classic-sci-fi-that-is-back-in-the-movies-561fe83b6336>
4. Nardi D.-J., Trevor N., McFarland B. Discovering Dune: Essays on Frank Herbert's Epic Saga. August 2024. 284 p. P. 19.

ПОСТКОЛОНІАЛЬНИЙ ДИСКУРС У РОМАНІ МАЙКЛА ОНДАТЖЕ «КОТЯЧИЙ СТІЛ»

Роман Майкла Ондатже «Котячий стіл» («The Cat's Table» [1]) після публікації у 2011 р. викликав значний інтерес літературної критики й академічного літературознавства. Фахівці відзначали оригінальність трансформації в ньому жанрової матриці «історії дорослішання», вдале використання сучасних нарративних стратегій [1; 4], почасти спираючись і на думку самого автора, висловлену в інтерв'ю [2]. Менше уваги було приділено постколоніальній проблематиці твору, що зумовлює актуальність теми нашої розвідки.

Авторський акцент на постколоніальній проблематиці чітко простежується в системі персонажів твору. Опосередковано це відображує назва твору, адже на кораблі «Оронсей», що є місцем дії роману, за «котячим столом», який так називається через свою найбільшу віддаленість від «капітанського стола», зібрано представників різних маргіналізованих соціальних і етнічних груп.

Корабель «Оронсей» у 1954 році являв собою своєрідний плавучий мікрокосм Британської імперії, що переживає складні часи. Цейлон (Шрі-Ланка) вже отримав незалежність (1948), але вся структура мислення, вся ієрархія – ще імперська. Як і сам корабель, «котячий стіл» у романі втілює гетеротопний простір, тобто «інше місце». Це реальний, фізичний простір, який функціонує як «контр-простір» по відношенню до того простору, що його оточує. Котячий стіл є специфічним «світом-у-світі», який одночасно відображає, заперечує та інвертує всі інші реальні простори в культурі.

«Офіційна культура», втілена в «капітанському столі», намагається зберегти форму, коли зміст (тобто реальна влада) вже вислизає. Її «формальність» фіксується в ритуалах, вечірніх вбраннях, суворій ієрархії, беззмістовних розмовах. Натомість у діях персонажів, яких умовно можна назвати колонізованими, переважає, не форма, а зміст.

11-літній Майкл, від імені якого ведеться розповідь, має подвійне етнічне походження, він поступово відкриває складний світ ієрархізованої дорослості. Він перебуває під впливом низки людей, кожний із яких має свій особливий стосунок до ситуацій колоніальності.

Сер Гектор де Сільва, цейлонський мільйонер, їде в Англію лікуватися від сказу після собачого укусу. Він є ідеальним продуктом колоніалізму, оскільки так глибоко засвоїв «офіційну культуру» британців (аристократичні манери, титул), що став карикатурою на

них. Трагічна і комічна історія з собаками, яких він прагне піддати суду, демонструє фальшиву ідентичність цього персонажа.

Опосередкованим антиподом сера Гектора в романі виступає містер Гейсті. Він ділить із Майком одну каюту, є керівником собачого загону, і таємним гравцем у карти. Гейсті також належить імперії, але позбавлений маски ввічливості. Він гучний, самовдоволений, має відверто расистські погляди. Містер Гейсті не приховує свого презирства до «не-британців», демонструючи ту саму ідеологію, яку Капітанський стіл елегантно драпірує в етикет.

Роль містера Гейсті стає абсолютно зрозумілою у його взаємодії з іншим пасажиром «котячого стола», містером Фонсекою. Цей персонаж ілюструє радикальну зміну в класичному колоніальному наративі. Центром такого наративу завжди був рух із метрополії на периферію з метою «цивілізувати», керувати або вчити. Натомість містер Фонсека здійснює зворотний рух. У романі ніби побіжно сказано: «*he was travelling to England to be a teacher*» [1, р. 78], тобто містер Фонсека (його ідентичність хоч і не прописана прямо, але, вочевидь, судячи з зовнішності і поведінки, не є «чисто» британською) як представник колоніальної чи постколоніальної периферії, їде вчити «центр», метрополію. Через цю ситуацію в романі здійснюється тонка, але потужна деконструкція імперської ідеї про те, що знання рухається лише в одному напрямку. Фонсека везе свої знання до Англії, а не з неї, і в його ситуації відзеркалюється доля постколоніального інтелектуала, який намагається знайти своє місце і бути почутим у серці колишньої метрополії, що все ще отруєна власною зверхністю.

Містер Гейсті і містер Фонсека є основними антагоністами за «котячим» столом. Саме через ставлення Гейсті до Фонсеки ми бачимо всю нищівність колоніального расизму. Фонсека стає мішенню для грубої ксенофобії: Гейсті постійно дозволяє собі расистські образи на адресу Фонсеки. Але в реакції останнього проявляється стоїчна гідність. Він не відповідає агресією. Його сила – у внутрішній самоповазі та в його знаннях, до яких Гейсті просто не має доступу. Для Майкла і його друзів – Кассія і Рамадана – цей конфлікт слугує першим уроком дорослого протистояння ксенофобного хамства і людської гідності.

Таким чином, постколоніальний дискурс у романі «Котячий стіл» розгортається як конфлікт між двома художніми просторами та їхніми представниками – закоснілої імперської системи та молодих бунтівних сил, що прагнуть індивідуальної рівності і соціальної справедливості.

Список використаних джерел

1. Charles, Ron. 'The Cat's Table,' by Michael Ondaatje. *The Washington Post*. 25.10.2011.
2. Ondaatje M. *The Cat's Table*. London: Vintage Books, 2012. 372 p.

3. O'Malley JP. «I came from a tussle with the sea»: An interview with Michael Ondaatje. *Gulf Coast. A Journal of Literary and Fine Arts*. Issue 24.2. Summer/Fall 2012. URL: <https://gulfcoastmag.org/journal/24.2/i-came-from-a-tussle-with-the-sea-an-interview-with-michael-ondaatje/>.
4. Strehle Susan. Ondaatje's *Cat's Table*: The View from «the Wrong End of the Telescope». *Critique: Studies in Contemporary Fiction*. 2014. Vol. 55. No. 4. Pp. 448-461.

Андрій Фаріон

*(Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка)*

ДИСКУРС ТІЛА І ІЖИ В РОМАНІ МО ЯНЯ «КРАЇНА ВИНА»

Сучасне літературознавство дедалі активніше звертається до когнітивно-дискурсивного аналізу художнього тексту як інструменту виявлення прихованих смислів, механізмів впливу та ідеологічних настанов, закодованих у мові й образній системі твору. Такий підхід дає змогу розглядати літературний текст не лише як естетичний об'єкт, а як простір взаємодії дискурсів, у якому формуються, деформуються й нав'язуються певні моделі сприйняття світу, тіла, влади, моралі тощо. Актуальним є когнітивно-дискурсивний аналіз текстів, побудованих на принципах гротеску, сатири й гіперболізації, адже саме в них мова стає інструментом викривлення та водночас оголення соціальної правди.

У філософській, філологічній і культурологічній традиції тіло, їжа осмислюються як простір соціального контролю, ідентичності, символічного насильства. Вони є мовою культури, ідеології та влади, носіями колективних смислів [1; 2; 3; 4; 5].

У романі «Країна вина» Мо Янь розповідає про розслідування інспектора Дін Гоера чуток про канібалізм. Його направляють до провінції Цюго, що буквально перекладається як країна вина. Цюго – не просто вигадана географічна локація, а алегорична модель суспільства, де алкоголь, їжа й влада зливаються в єдину систему. Назва провінції вже є головною метафорою твору: країна, що живе вином, тобто фізичним і моральним сп'янінням.

Головний герой має перевірити чутки про канібалізм, однак поступово сам занурюється в атмосферу алкоголю, гастрономічних надмірностей і моральної розмитості. Сцени бенкетів з його участю мають чітко виражений ритуальний характер. Їжа виступає засобом демонстрації статусу й водночас формою тиску, а відмова від алкоголю й страви сприймається як порушення правил гри, як загроза встановленому порядку. Чинovníки не просто пригощають гостя – вони випробовують його межі, змушуючи

прийняти логіку всездозволеності й стати одним із них. Їжа й алкоголь у романі – це мова влади, користуючись якою система приборкує людину.

Мо Янь саркастично описує сцени спокуси Діна Гоуера спиртним, вишуканими стравами, доступними жіночими принадами й умінням гостей пити багато не п'яніючи. Головний герой переживає мить алкогольного катарсису, споглядаючи сцену поглинання спиртного Цзінь Гандцзуанем, начальником відділу пропаганди міськкому партії, котрий може бути одним із підозрюваних: *«Дін Гоуер у захваті дивився на цього чоловіка, який не змигнувши оком, разом випив тридцять чарок...»* [4, с. 85]; *«...очи Діна Гоуера зволожилися, і здалося, що в тій чарці горілки він побачив чисте джерело, яке струміло поміж камінням і впадало в бірюзовий ставок. Він починав любити цього чоловіка. Зрештою його свідомість розійшлася з тілом, вона голосно закликала не пити, але неслухняна рука перехилила чарку за чаркою»* [4, с. 84]. Гротесковою є сцена, коли на столі з'явилась позолочена таця, на якій сидів *«...надзвичайно ароматний, весь добряче промашений золотавий хлопчик»* [4, с. 120].

Паралельно в сюжет роману вплітається історія молодого письменника Лі Ідоу, який у листах до свого вчителя Мо Яня описує фантастично-гротескні сцени поїдання дітей як витончений гастрономічний феномен. Історії «м'ясних дітей» викликають шокową реакцію, моральний дискомфорт, заставляють читача постійно балансувати між реальністю та художнім вимислом, розмивають межу між реальністю й вигадкою, посилюють відчуття абсурду. У підсумку роман показує, як у країні вина тіло людини, втрачаючи духовність, перетворюється на об'єкт впливу, а мораль – на жертву системи влади та корупції.

«Країна вина» Мо Яня постає яскравим прикладом художнього простору, в якому дискурси тіла й їжі формують цілісну систему символічного насильства над людиною. Тілесність у творі втрачає індивідуальність і сакральність, перетворюючись на об'єкт споживання, контролю та ідеологічної маніпуляції, а їжа виходить за межі біологічної потреби й набуває значень влади, підпорядкування, корупції та моральної деградації. Гастрономічний гротеск у романі не виконує розважальної функції, а стає формою соціально-філософської критики, у якій через шок, відразу й абсурд розкривається травматичний досвід колективної свідомості китайського народу.

Список використаних джерел

1. Вороновська Л. Універсальні та специфічні особливості визначення ознак художнього дискурсу. *Теоретична і дидактична філологія*. Перяслав-Хмельницький, 2015. Вип. 20. С. 155–166.

2. Ісаєва Н.С. Особливості моделювання художньої дійсності у прозі Мо Яня 1980-х років. *Світова література на перехресті культур і цивілізації*. 2012. Вип. 7. Ч. I. С. 73 – 81.
3. Мерло-Понті М. Феноменологія сприйняття / пер. з фр., післямова та прим. О. Йосипенко, С. Йосипенко. Київ: Український Центр духовної культури, 2001. 552 с.
4. Мо Янь Країна вина: роман / переклад з китайської М.В. Савченко. Харків: Фоліо, 2015. 525 с.
5. Hallucinatory Realism in Chinese Literature: Essays on Mo Yan and His Novels in China / ed. by Jiand L.. Singapore: Springer Nature, 2023. 233 p. URL: <https://dokumen.pub/hallucinatory-realism-in-chinese-literature-essays-on-mo-yan-and-his-novels-in-china-> (дата звернення 28.01.2026).
6. Kovpik S. The Poetics of the Grotesque in the Novel “The Republic of Wine” by Mo Yan. *Chinese Studies*. 2021. No. 3. P. 217-226. URL: <https://chinese-studies.com.ua/en/Archive/2021/3/15> (дата звернення 02.02.2026)

Інга Федькова

*(Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка)*

АВТЕНТИЧНИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ ДИСКУРС ЯК ОСНОВА ДЛЯ СТВОРЕННЯ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Сучасна парадигма іншомовної освіти характеризується орієнтацією на формування здатності здобувачів освіти використовувати іноземну мову у реальних професійних і комунікативних ситуаціях. У цьому контексті особливої актуальності набуває проблема створення тестових завдань, які б адекватно відображали реальне використання мови у професійній сфері. Одним із перспективних підходів до розв'язання цього завдання є використання автентичного професійного дискурсу як основи для конструювання тестових матеріалів.

У сучасній теорії мовного тестування автентичність є однією з ключових принципів розроблення мовних тестів. За визначенням Л. Бахмана та А. Палмера, автентичність означає ступінь відповідності характеристик тестового завдання характеристикам реальних комунікативних завдань використання мови (target language use tasks) [1, с. 23]. Таким чином, тестові завдання мають моделювати ситуації реального мовленнєвого спілкування, у яких ті, хто тестуються повинні застосовувати мовні знання та комунікативні стратегії.

Звернення до автентичного мовного дискурсу у процесі створення тестових завдань зумовлене необхідністю підвищення

валідності мовного тестування. Валідність тесту визначається тим, наскільки результати тестування відображають реальний рівень мовної компетентності та здатність виконувати комунікативні завдання у професійній сфері [2, с. 27]. Використання матеріалів з реальних професійних контекстів (наукові статті, професійні інструкції, службове листування, звіти, інтерв'ю, фрагменти професійних дискусій), сприяє наближенню тестових завдань до умов реального мовного використання.

На думку дослідників, автентичність тестових завдань може проявлятися у кількох аспектах: природності мовного матеріалу, контекстуалізації завдань, тематичній релевантності та відтворенні реальних комунікативних дій [3, с. 39]. Тестові матеріали повинні містити природну лексику і граматику, характерну для відповідної професійної галузі, а також відображати типові комунікативні ситуації.

У контексті навчання англійської мови за професійним спрямуванням (English for Specific Purposes, ESP) особливу роль відіграє аналіз професійного дискурсу. Такий аналіз дає змогу визначити топові жанри, комунікативні стратегії, лексико-граматичні особливості та прагматичні характеристики мовлення, які є характерними для певної професійної спільноти. Саме ці характеристики можуть бути використані як основа для розроблення тестових завдань, що перевіряють не лише знання мовних форм, а й здатність використовувати мову у професійних ситуаціях.

Використання автентичного професійного дискурсу у тестових завданнях також сприяє формуванню позитивного педагогічного ефекту тестування (washback), оскільки стимулює викладачів і здобувачів орієнтувати навчальний процес на реальні комунікативні потреби майбутньої професійної діяльності [3, с. 41]. У результаті тестування перестає бути лише інструментом контролю та перетворюється на важливий компонент навчального процесу.

Водночас варто враховувати, що повна автентичність у тестуванні є відносним поняттям, оскільки будь-яка тестова ситуація лише моделює реальні комунікативні умови. Тому головним завданням розробників тестів є досягнення максимально можливої відповідності між тестовими завданнями та ситуаціями реального використання мови [4, с. 5].

Отже, використання автентичного професійного дискурсу як основи для створення тестових завдань з англійської мови сприяє підвищенню валідності та практичної спрямованості мовного тестування. Такий підхід дозволяє оцінювати не лише мовні знання здобувачів освіти, а й їхню здатність ефективно використовувати англійську мову у професійній комунікації. Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробленням методики відбору автентичних професійних текстів та створенням системи тестових завдань, що відображають специфіку різних галузей професійної діяльності.

Список використаних джерел

1. Bachman L.F., Palmer A.S. Language Testing in Practice: Designing and Developing Useful Language Tests. Oxford: Oxford University Press, 1996. URL: <https://octovany.wordpress.com/wp-content/uploads/2013/12/language-testing-in-practice-bachman-palmer.pdf>
2. Hughes A. Testing for Language Teachers. 2nd ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2003. URL: <https://catdir.loc.gov/catdir/samples/cam034/2003268576.pdf>
3. Brown H.D. Language Assessment: Principles and Classroom Practices. New York: Pearson Education, 2004.
4. Fulcher G., Davidson F. Language Testing and Assessment: An Advanced Resource Book. London: Routledge, 2007. URL: <http://ndl.ethernet.edu.et/bitstream/123456789/18211/1/92pdf.pdf>

Валентина Філінюк

(Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія)

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ МОРЕ В ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКІЙ КАРТИНІ СВІТУ ЮРІЯ ЯНОВСЬКОГО

Концепт МОРЕ розглядають не просто як велику кількість солоної води, а як складне ментальне утворення у свідомості людини, що має втілення в різних типах дискурсу. Аналіз цього концепту може охоплювати базові знання про об'єкт, образно-асоціативний шар, ціннісні ставлення.

Концепт МОРЕ активно досліджують в українській філології. На думку Б. Тихолоза, море – це потужний національний топос поетичної мариністики [7, с. 123]. Це також «самотність і безпорадність, грізна стихія, тривога перед невідомістю, останній притулок і спасіння від страждання» [3, с. 242]. Індивідуально-авторська рецепція моря як складника концепту ВОДА поєднується з фольклорною символікою і становить частину національної картини світу [2, с. 68]. Семантика образу моря зазнає еволюції «від означення простору пригод, подорожей ... до концептуального його насичення як парадигми гармонії – дисгармонії світу, психологічних, ментальних, соціальних аспектів соціуму і стану людини» [1, с. 77]. Національна специфіка передбачає об'єднання морського та степового простору.

Юрій Яновський у романі «Майстер корабля» [8] описує море не стільки в географічному значенні, скільки в психологічному [5, с. 5]. Використання символіки моря – одна із стильових доміант митця [6, с. 23]. Романтика моря – наскрізна тема в романі, розкрита через лексичні засоби, яка втілює волелюбність, творче мислення й руйнівну силу [4, с. 49–51].

Аналіз концепту МОРЕ виявляє трансформацію об'єкта природи в складний символ.

Понятійний шар охоплює характеристики моря як водного простору: запах, колір, стан моря: *пахне гнилою морською травою, йодом, гіркою сіллю, холодним ефіром, вурчить і гуде, тихо й блискуче, зовсім не синє, синє срібло*; географічні межі: *степ зустрівся з морем; вихід в інші моря, за море*; середовище людини: *де його притулить дорога: на морі, на повітрі, в лісі й в снігах, на екваторі, в піщаній пустелі*; діяльність людини: *ловили бичків, наловив скумбрії, моря визнають дуб і сосну*; явища природи: *шторм лютував, шторм, як розлютований оркестр, благодатна бунаца, насунув туман*.

На рівні образно-асоціативному море – це компонент метафори, порівняння: персоніфіковані образи: *море – це розпутна красива жінка, торкаюсь рукою до холодного чола нареченої [до води], таке ж воно гнівне, хвилі покірно лягають до її ніг*; синтез моря і степу: *море – це великий степ, море – пустельний степ одного обарвлення*; море як шлях у майбутнє: *на ньому кожна дорога нова і кожне місце – дорога, море перед ними без берегів*. Море викликає спектр емоцій у персонажів: *закричав від радості: далеко внизу був берег, ранкове повітря несло з моря лагідність, опинившись біля моря, починаєш відчувати нудьгу*. Ю. Яновський, описуючи море, додає емоційне тло: *навкруги чорне страшне море, безодня води й гніву, море спокійне й темне, натура його зрадлива, зовуча й сувора, розлютоване море, море билося скажено й грізно*.

Ще один шар відображає ідеологічне, етичне та філософське значення моря для автора та персонажів: море як символ культури та нації: *Для неї я полюбив море, поставив на гербі якір... Культура нації – зуть її; як може країна жити без моря? У мене ж батьківщина – море*; море як простір свободи та вітаїзму: *хочеться ухопити повітря з вільного моря, сиділи обличчям до вільного моря, біля моря ми почували себе сильнішими, біля моря добре думається, і звичайні слова набирають таємного й великого змісту*; море як джерело романтики та сенсу життя: *дивувався на море, стільки любові розхлюпали ми на хвилях моря, зачитуються романтикою старого моря*; море як екзистенційний простір: *перед морем завжди себе відчуваєш ніби винуватим, на якір дивляться з надією, море не забавка*; море як суб'єкт часу: *море, що молоде є завжди через свою старість*.

Письменник застосовує діалог з іншими текстами, щоб розширити змістові межі концепту МОРЕ та роману загалом: так з'являється неоромантична варіація народної казки, а також вихід у дискурс світової культури – через згадку картини «Кущі» Вінсента Ван Гога.

Отже, у романі «Майстер корабля» Ю. Яновського концепт МОРЕ є однією з домінант, розкритою як природний об'єкт, простір діяльності й переживань людини, складний символ.

Список використаних джерел

1. Заверталюк Н.І. Море і степ як онтологічні парадигми українства у романістиці Олеся Гончара. *Актуальні проблеми слов'янської філології*. 2011. Випуск XXIV. Ч. 1. С. 77–84.
2. Манжос С.В. Функційна специфіка словообразу море як репрезентанта концепту ВОДА в поезії Тараса Шевченка. *Science and Education a New Dimension. Philology*, VIII(65), Issue: 217, 2020 Feb. P. 66–69.
3. Негодяєва С.А. Міфологічний концепт моря в рецепції Чайки Дніпрової (на матеріалі циклу віршів у прозі «Морські малюнки»). *Актуальні проблеми слов'янської філології. Серія: Лінгвістика і літературознавство: міжвуз. зб. наук. ст. / відп.ред. В.А. Зарва*. Бердянськ: БДПУ, 2011. Вип. XXIV. Ч. IV. С. 241–248.
4. Ніколенко К. «Диалог культур» у романі Ю. Яновського «Майстер корабля». *Філологічні науки: наук. журн. / Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка*. 2018. Вип. 28. С. 48–55.
5. Панченко В. Морський рейс Юрія Третього. Кіровоград: Мавік, 2002. 146 с.
6. Проценко О.А. Історія української літератури першої половини ХХ століття: навчально-методичний посібник. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2025. 108 с.
7. Тихолоз Б. Філософсько-поетична мариністика Г. Сковороди та І. Франка (Диалог через століття). *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2003. № 6. С. 122–132.
8. Яновський Ю. Майстер корабля. Нью-Йорк, 1954. 240 с.

Наталія Фрасинюк

*(Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка)*

ЛІНГВОПРАГМАТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ СТРАТЕГІЙ ПОЗИТИВНОЇ ОЦІНКИ В АНГЛО-АМЕРИКАНСЬКОМУ НЕФОРМАЛЬНОМУ СПІЛКУВАННІ

Сучасна лінгвістична наука приділяє значну увагу вивченню комунікативних стратегій, оскільки саме вони значною мірою зумовлюють ефективність міжособистісної взаємодії. Серед них особливе місце посідають стратегії оцінювання, які відображають позицію мовця щодо співрозмовника, об'єкта обговорення або конкретної комунікативної ситуації.

У межах актуальних лінгвістичних підходів поняття стратегії трактується як цілеспрямована й логічно організована мовленнєва діяльність, орієнтована на досягнення визначеного комунікативно-

го результату [1, с. 31]. Вона охоплює не лише свідомий добір мовних засобів, а й ширший спектр когнітивних, прагматичних і соціокультурних чинників, що впливають на перебіг та структуру комунікації. У когнітивній лінгвістиці комунікативна стратегія розглядається як відображення ментальних процесів, пов'язаних із плануванням висловлення, формуванням смислів і прогнозуванням реакції адресата [2, с. 12]. У цьому контексті стратегія постає результатом взаємодії знань, інтенцій мовця та його здатності адаптувати мовлення до конкретних умов спілкування.

Комунікативні стратегії позитивної оцінки є важливою складовою міжособистісного спілкування, оскільки вони сприяють підтриманню соціальних зв'язків, зміцненню взаєморозуміння та створенню атмосфери співпраці й доброзичливості [3, с. 10]. Мовне вираження позитивних емоцій завжди ситуативно – ситуація обумовлює вибір засобів. Той чи інший спосіб вираження емоції, обраний мовцем в певній ситуації спілкування, несе прагматичну функцію.

У серіалі «Теорія брехні» лексика, пов'язана з позитивними емоціями, спрямована на їх об'єктивізацію в мові (номінативна функція), тоді як емоційно забарвлена лексика виконує роль вираження почуттів мовця та його оцінного ставлення до предмета мовлення (експресивна та прагматична функції). Попри те, що комунікація в серіалі має вторинний, відтворений характер (на відміну від спонтанного живого мовлення), завдяки акторській грі, спрямованій на передачу емоцій персонажів, а не власних почуттів акторів, мова героїв максимально наближена до природного розмовного мовлення.

У серіалі позитивна оцінка використовується для вираження схвалення та захоплення співрозмовника, а також для зміцнення соціальних контактів і довіри. Герої передають позитивну оцінку через комбінацію вербальних, інтонаційних та невербальних засобів.

З погляду вербальної реалізації, схвалення виражається за допомогою прямих оцінних висловів, емпатичних реплік і фраз із позитивною конотацією:

“He smiled only with his mouth, not his eyes. That’s a fake smile”

“Good job! You caught that right away”

“You were right about him! I should’ve listened to you earlier”

Вислови *“Good job!”*, *“That’s impressive!”*, *“You were right about him!”* демонструють позитивну оцінку дій або висловлювань співрозмовника. Репліка *You were right about him!* реалізує комплексну інтенцію схвалення і визнання. Вона виконує функцію виправлення попередньої оцінки та виражає вдячність за професійну точність. Лінгвістично конструкція вжита у минулому часі (*were right*), що підкреслює завершеність ситуації та визнає факт компетентності співрозмовника.

Іншою формою вираження схвалення є м'які, ввічливі фрази, що поєднують раціональну оцінку з емпатійністю, наприклад: "I like the way you handled it", "That was a smart move", "You've got a good eye for this" Такі конструкції виконують підтримувальну функцію, створюючи атмосферу взаємної поваги й партнерства.

Значну роль відіграють і емфатичні вислови, що супроводжуються підвищеною інтонацією та невербальними засобами: "Exactly!", "Brilliant!", "That's what I mean!". Вони посилюють емоційне забарвлення репліки, слугуючи засобом емоційного підкріплення співрозмовника. Схвалення (*Good call*) має форму прямої позитивної оцінки. Епітет *perfectly* підсилює ступінь схвалення.

Комунікативна стратегія вираження захоплення реалізує емоційну підтримку, визнання та повагу до співрозмовника. На відміну від простого схвалення, захоплення має вищий ступінь емоційності, часто виражає подив, захоплення здібностями, інтелектом або вчинком іншої людини. Його комунікативна функція полягає у зміцненні довіри, створенні позитивного емоційного зв'язку та вираженні щирої симпатії.

До основних лексичних засобів належать вигуки, оцінні прикметники та емфатичні структури: "That's amazing!", "I can't believe you did that!", "You're incredible!", "That's impressive!", "Wow!", "Brilliant!". Такі вислови передають високий ступінь позитивної емоції, що супроводжується підвищеною інтонацією, усмішкою або жестами, які виражають подив чи симпатію.

У мовленні часто використовується прикметник *impressive*, який має позитивно-оцінну семантику та позначає здатність викликати подив або повагу. Інтонаційно виділяється підвищенням тону на першому слові. Невербально підсилюється усмішкою і схвальним кивком. Репліка *Wow, you've got guts!* передає захоплення сміливістю співрозмовниці. Експресивна частка *wow* посилює емоційність вислову. Такий тип захоплення поєднує емоційну та соціальну функції – підкреслює індивідуальність персонажа й утверджує його авторитет у команді.

До невербальних компонентів, які підсилюють вербальні акти позитивної оцінки належать усмішка, кивок, стабільний зоровий контакт, пом'якшена інтонація. Саме комбінація вербальних та невербальних засобів створює повний прагматичний ефект і дозволяє точно інтерпретувати інтенцію мовця.

У серіалі «Теорія брехні» позитивні комунікативні стратегії виконують низку прагматичних функцій, які реалізуються через різноманітні мовні засоби, що виражають схвалення та захоплення, які сприяють гармонізації комунікації та зміцненню довіри між співрозмовниками.

Вербальні форми схвалення ("Good job!", "That's impressive!", "You were right about him!") виконують функції оцінки й заохочення, вказуючи на професійну компетентність або успішність

дії. Вислови захоплення (“*You’re amazing!*”, “*That was brilliant!*”, “*I’ve never seen anything like that!*”) мають емоційно-експресивний характер і підкреслюють позитивне ставлення до співрозмовника, створюючи атмосферу щирого визнання.

Отже, комунікативні стратегії позитивної оцінки в англо-американському неофіційному спілкуванні, реалізуються через комплекс вербальних, інтонаційних і невербальних засобів і виконують важливу соціально-прагматичну функцію – підтримує довіру, знімає емоційну напругу, формує відчуття безпеки та сприяє ефективності комунікації.

Список використаних джерел

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. Київ: Академія, 2004. 344 с.
2. Белова А.Д. Комунікативні стратегії і тактики: проблеми систематики. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2004. Вип. 10. С. 11–16.
3. Комунікативні стратегії англійської мови: навчально-методичний посібник. Слов'янськ: Вид-во Б.І. Маторіна, 2021. 71 с.

**Наталія Фрасинюк,
Снежана Черноморець**

*(Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка)*

МОВНА РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЛІМЕНТУ В АНГЛОМОВНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ

У сучасному соціальному просторі, для якого характерне переважає негативних емоцій і споживчих моделей взаємодії, особливої значущості набувають позитивні комунікативні ситуації. Людина не здатна тривалий час перебувати в умовах емоційного напруження, оскільки потребує схвалення та доброзичливого ставлення, зокрема у формі приємних висловлювань, адресованих їй. До мовленнєвих тактик емоційного впливу такого типу належить комплімент – один із найбільш поширених мовленнєвих актів в англійських культурах, що використовується з метою вихваляння. Висловлюючи комплімент, мовець здійснює оцінювання співрозмовника та позитивно характеризує його дії.

Комплімент розглядається як важливий елемент сучасної комунікації та складова системи мовленнєвих актів, що виконує функцію встановлення й підтримання міжособистісних взаємин [4, с. 331]. Він постає як інтерактивна єдність, реалізація якої можлива лише за наявності відповідної реакції адресата, тобто у структурі «комплімент – відповідь» [2, с. 74]. У межах теорії мов-

леннєвої поведінки комплімент визначається як регулятивний мовленнєвий акт та одиниця мовленнєвої діяльності [1, с. 100].

Комплімент вирізняється серед інших мовленнєвих актів своєю здатністю поєднуватися з різними комунікативними діями, унаслідок чого він може функціонувати як самостійний акт або як реакція на інші мовленнєві акти. Досить часто комплімент використовується з метою підсилення подяки, прохання чи вихваляння. За допомогою компліменту мовець реалізує власну комунікативну інтенцію, прагнучи викликати в адресата певну емоційну реакцію, вплинути на його психологічний стан та, у разі потреби, скоригувати його поведінку [4, с. 332].

Кожен комплімент неодмінно передбачає наявність позитивної оцінки. Відповідно, ілокутивна мета компліменту полягає в інформуванні адресата про позитивне ставлення мовця до нього, тобто про те, що мовець оцінює його схвально. Хоча позитивне оцінне судження зазвичай входить до структури ілокутивного акту компліменту й становить його пропозиційний зміст, саме по собі воно ще не є достатнім показником ілокутивної мети висловлювання [3, с. 95]. Висловлювання, пропозиційний зміст яких включає позитивну оцінку, можуть бути спрямовані на реалізацію різних ілокутивних цілей і, відповідно, виконувати різні ілокутивні акти, зокрема оцінювання, привітання, подяки, поради, вихваляння тощо [4, с. 331]. Водночас слід наголосити, що на відміну від зазначених ілокутивних актів, для компліменту позитивна оцінка – експліцитна або імпліцитна – є обов'язковою складовою його пропозиційного змісту.

Головним формальним показником ілокутивного значення компліменту, як уже зазначалося, є позитивне оцінне судження, яке може реалізовуватися як за допомогою лексичних, так і синтаксичних засобів. До лексичних маркерів позитивної оцінки належать одиниці, семантичне ядро яких містить значення позитивності, що представлено різними частинами мови: іменниками (*angel, beauty*), прикметниками (*good, nice, wonderful, lovely*), дієсловами (*to like, to love, to admire*) та прислівниками (*well, nicely, wonderfully*). Крім того, у компліментарних висловлюваннях часто використовуються інтенсифікатори – службові слова, які підсилюють зміст висловлювання (*quite, such, very, so, really, awfully, terribly*).

На синтаксичному рівні компліменти демонструють різноманітність конструкцій, оскільки мовець прагне переконати співрозмовника у правдивості або доцільності висловленої оцінки, обираючи відповідні типи речень та синтаксичні схеми. Серед них можна виділити такі основні форми:

1) You + V be / look + Adjectival compliment: *“You are sweet. You did all in the best way”*.

2) You + V be + Adjectival complement + Noun: *“You are the best company in the world, Charles,” she told him.*

3) You + V be + Noun compliment: “Well, Mr. Mont, thank you – you’re a gentleman, we all say that”.

4) Noun Phrase + V be + Adjectival compliment: “Your wife’s a nice woman,” was his surprising remark”.

5) Окличне речення з підсилюючими інтродукторами what або how: “What pretty hair you have,” said Julia.

“That was awesome. Seriously”. – You’re very welcome.

6) використання конструкцій “there is/are”;

“There is a really comfortable air in this house” said Julia.

7) конструкції зі зворотами “I know”, “I think”, “I am sure”, “I hope”, “I dare say”, “I assure you”;

“I am sure, you are the most talented in this company”.

8) компліменти, побудовані за схемою складного речення умовного способу:

“Like religious views, political views, people who inspire you. – Jules Ostin. I’m not trying to brown-nose you, but I’ve been in business a long time and I’ve never run across anyone quite like you. You do inspire, Jules...”

Також прямі мовленнєві акти компліменти можуть мати в своєму складі інтенсифікатори – службові слова, які підсилюють зміст висловлювання (quite, such, very, so, really, awfully):

She said very quietly: “Fleur is awfully attractive, Jon, but you know— Val and I don’t really like her very much”

Отже, комплімент є специфічною формою суб’єктивного висловлювання, за допомогою якого адресант не лише оцінює та вихваляє мовця, а й реалізує низку соціально-комунікативних функцій. Він сприяє зміцненню міжособистісних зв’язків, формуванню атмосфери довіри та взаєморозуміння, встановленню солідарності та рівноваги у комунікації. Крім того, комплімент виконує етикетну функцію, демонструючи ввічливість, повагу та позитивне ставлення до співрозмовника, що робить його важливим засобом регуляції соціальних взаємодій у процесі мовленнєвої взаємодії.

Список використаних джерел

1. Велівченко В.Ф. Комунікативні стратегії і тактики мовця в сучасному англійському емотивному дискурсі. *Вісник Черкаського університету*. 2010. Вип. 193. С. 99 –106.
2. Кисельова Н.М. Лексичні і стилістичні особливості компліменту в англійській мові. *Перекладацькі інновації: матеріали II Всеукр. студ. нау.-практ. конф.* (Суми, 15–16 берез. 2012 р.): СумДУ, 2012. С. 74–76.
3. Колодзько М.К. Комплімент і похвала в сучасній лінгвопрагматиці. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені*

М.П. Драгоманова. Сер. 9: Сучасні тенденції розвитку мов. 2012. Вип. 8. С. 93–99.

4. Микитюк Ю.В. Розуміння компліменту як мовленнєвого акту в працях учених ХХ – поч. ХХІ ст. *Наукові записки. Серія: Філол. науки (мовознавство)*. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2009. Вип. 81 (2). С. 330-333.

Роман Чорний

*(Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка)*

НАРАТИВНА СТРУКТУРА РОМАНУ С. РУЩІ «ФЛОРЕНТІЙСЬКА ЧАРІВНИЦЯ»

В основі сюжетного полотна «Флорентійської чарівниці» лежить мандрівка італійця Ніколо Веспуччі приблизно в середині ХVІ-го ст. до імперії Великих Моголів і його перебування при дворі Акбара Першого. Головний герой прагне переконати правителя Великих Моголів у своєму високому походженні, стверджуючи, що він є сином могольської принцеси Кара Кьоз та флорентійського аристократа Аго Веспуччі.

Географія роману вражає своєю масштабністю: від двору Акбара Великого в історичному регіоні Хіндустан до Флоренції епохи Відродження, від Мерва й Андижана, найдавніших міст Центральної Азії часів Шаха Ісмаїла I до Стамбулу періоду правління Селіма Першого Грізного та Лондона епохи королеви Єлизавети I. Автор вибудовує цікаву дзеркальну композицію, якщо маршрутом Ніколо Веспуччі став шлях із Флоренції до Північній Індії, то, згідно з його версією історії принцеси Кара Кьоз вона здійснювала свою мандрівку у зворотному напрямку: землі моголів через Персію і Османщину до Флоренції, а потім ще далі, до ново-відкритої Америки. Загалом у романі багато представлений історичний контекст: події періоду Римської імперії, протистояння християнського й ісламського світів доби середньовіччя, перший етап освоєння Нового світу. Водночас історичні події у романі вправлені у фентезійно-міфологічну оболонку, що надає творові особливого шарму. Твір насичений багатим історичним бекграундом, де реальні події минулого майстерно переплітаються з магчним реалізмом та міфологією.

Наративна стратегія, яку впроваджує автор, має чітко вибудовану архітектуру, що нагадує систему концентричних або вкладених одна в одну сфер. Зовнішній шар розповіді тримається на голосі «всезнаючого» оповідача, яка ведеться від третьої особи та майстерно імітує стиль сухої історичної хроніки. Середній же рі-

вень оповідного процесу (де домінує перспектива Ніколо Веспуччі) зосереджений на динамічному інтелектуальному та культурному діалозі між іноземним гостем та правителем Акбаром. Осердяж же всього роману є легенда про могольську принцесу / «флорентійську чарівницю», в якій ідея містичних трансформацій підтримується цілим віялом аналогій, подібностей, відповідностей (мотив дзеркальності). Особливу увагу привертає те, як уже в епізоді першої зустрічі Ніколо з імператором взаємодіють різні рівні та реєстри оповіді. На початку сцени голос від третьої особи діє як кінокамера. Ми бачимо Фатхпур-Сікрі, пишність двору і чужинця в жовтому одязі. Оповідач зберігає об'єктивність, описуючи зухвалість Ніколо. Проте, як тільки Ніколо починає говорити, відбувається симптоматичний зсув. Оповідач від третьої особи починає фіксувати не лише зовнішні дії, а й те, як слова Ніколо змінюють сприйняття реальності Акбаром. І хоча нарація залишається безособовою, вона ніби підлаштовується під той магічний тон, який задає Ніколо, а безособовий наратор не намагається підкоригувувати історію персонажа, відтак імператор починає коливатися: вірити чи не вірити іноземцеві. Дуже показовими є стилістичні метаморфози тексту при зміні «могольського» плану на «флорентійський». Відстороненість розповідача-хроніста при загальній надмірній деталізації описів двору імператора, що зазвичай характеризує «східний» стиль, у «флорентійських» розділах змінюється на більш суб'єктивовану й водночас поліфонічну розповідь. Історія Кара Кьоз і Агостіно Веспуччі передається з використанням мови, яка властива не сторонньому спостерігачеві, а самій Чарівниці або її оточенню. Завдяки цьому текст наповнюється автентичними метафорами ренесансної Флоренції, тогочасними пристрастями, специфічними забобонами та живим духом епохи.

Отже, підсумовуючи аналіз роману «Флорентійська чарівниця», можна зробити висновок, що цей твір є складним і багатограним інтелектуальним полотном, де історія та міф не просто сусідять, а взаємопроникають одне в одного. «Флорентійська чарівниця» постає як літературний лабіринт, у якому межа між «всезнаючим» літописцем та суб'єктивним творцем міфу остаточно розмивається, залишаючи простір для вічної гри сенсів та образів.

Список використаних джерел

1. Рущді С. Флорентійська чарівниця. Київ: Вид-во Жупанського, 2010. 288 с.
2. Ponnulexmi V., Ambika S. Meaning and method in Salman Rushdie's *The Enchantress of Florence*. *International journal of scientific development and research (IJS DR)*. 2022. Vol. 7. No. 8. P. 1-3.
3. Suhasini V. Classical Configurations and Reconfigurations in Salman Rushdie's *The Enchantress of Florence*. *Academia Letters*. 2021. 2519.

АНГЛОМОВНА ЛІТЕРАТУРНА КАЗКА ЯК ФЕНОМЕН ПОСТМОДЕРНІСТСЬКОГО ДИСКУРСУ (НА МАТЕРІАЛІ КАЗКИ НІЛА ҐЕЙМАНА «КОРАЛІНА»)

Сучасний постмодерністський дискурс у гуманітарних науках осмислюється як складна система текстотворення, що ґрунтується на принципах інтертекстуальності, жанрової гібридизації, множинності смислів і активної ролі реципієнта в інтерпретації тексту. У межах цього дискурсу трансформацій зазнають не лише «високі» літературні жанри, а й традиційні форми, зокрема літературна казка, яка у ХХІ столітті набуває нових поетикальних і семантичних характеристик.

Англомова авторська казка постає як гібридний жанр, що поєднує зовнішні структурні ознаки фольклорної традиції з наративними та семіотичними стратегіями постмодернізму. З одного боку, зберігаються лінійність сюжетного розгортання, інваріантність функцій персонажів, усталений набір ролей і фантастичний хронотоп, з іншого – текст втрачає однозначність інтерпретації, набуваючи рис багаторівневої дискурсивної конструкції, орієнтованої на різні типи читачів.

Показовою у цьому контексті є казка Ніла Ґеймана «Кораліна», яка функціонує як приклад постмодерністського «відкритого» тексту. Твір вибудовується як наративний простір, у якому кожна інтерпретація співвідноситься з іншими, а смисли не фіксуються остаточно, а перебувають у постійному русі. Активна позиція читача стає необхідною умовою актуалізації потенційного змісту тексту. На перший погляд, сюжетна архітектоніка цієї казки є доволі прозорою: вона постає як класична чарівна казка-квест із лінійною композицією, традиційною системою персонажів (герой – Кораліна, антагоніст – «інша» мати, помічник героя – кіт тощо) та набором сюжетних функцій (подорож, здобуття магічного предмета, проміжне випробування тощо). Саме такою її сприймає «наївний» читач-дитина, проте дорослий реципієнт здатен осягнути в оповіді глибші сенси та жанрові коди, розпізнавши у казці і класичний «роман виховання», і естетичні маркери готичного роману та горору.

Важливим компонентом постмодерністського дискурсу казки є мотив трансформації, який у творі Ґеймана має деструктивний характер. «Інший» світ не продукує нових сутностей, а лише спотворює наявну реальність, що підкреслює контрпродуктивну природу антагоністичного начала. Ідея дзеркальності є основним

принципом побудови нарративу в казці Геймана. При цьому жодна з подібних, проте не тотожних, сутностей характеризується внутрішньою дуальністю, маніфестуючи протилежні ознаки. Образ «іншої» матері, який спершу репрезентується як ідеалізоване втілення материнської опіки й альтруїзму (на противагу відчуженій реальній матері), зазнає радикальної трансформації, виявляючи деструктивну природу. У процесі розвитку сюжету відбувається метаморфоза архетипного образу: «прекрасна пані» (*belle dame*) перетворюється на відьму (*beldam*) [2], а початкова антитеза трансформується у складний синтез, що значно поглиблює образну структуру персонажа.

Суттєву роль у формуванні множинності інтерпретацій відіграє інтертекстуальність, реалізована через систему аллюзій, ремінісценцій і культурних кодів. Кожен образ у казці вибудовується як поєднання кількох аллюзивних ланцюгів, що активізують інтерпретаційний потенціал тексту та забезпечують його відкритість до різних рівнів прочитання. Так, багатогранний образ «іншої» матері є складною інтертекстуальною конструкцією, що синтезує фольклорні архетипи лихих мачух і відьом, вікторіанську літературну традицію (зокрема, повість Л. Кліффорд «Нова мати») та психологічну модель поглинальної материнської любові. Маніфестація загрози реалізується через соматичні деталі: очі-гудзики як символ відсутності душі та довгі пальці, що нагадують кінцівки павука. Міфопоетична паралель із Медузою Горгоною – через опис волосся, подібного до змії чи щупалець, – підкреслює амбівалентну природу персонажа, який поєднує в собі хаос і порядок, жах та фатальну привабливість.

Отже, англійська літературна казка в постмодерністському дискурсі постає як динамічний, багатовимірний текст, у якому поєднуються традиційні жанрові моделі та новітні нарративні стратегії.

Список використаних джерел

1. Гейман Н. Кораліна. Київ: Вид. група КМ-БУКС, 2023. 192 с.
2. Rudd D. An Eye for an I: Neil Gaiman's "Coraline" and the Question of Identity. *Children's Literature in Education*. 2008. № 39 (3). P. 159-168. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10583-008-9067-7>

МІФ ПРО ДЕМЕТРУ ТА ПЕРСЕФОНУ В РОМАНІ АЛЕКСА МАЙКЛІДСА «ДІВИ»

Сьогодні античні сюжети та образи переживають справжній ренесанс, трансформуючись із музейних експонатів у живі, гостроактуальні бестселери. Популярність феміністичної реінтерпретації Маргарет Етвуд «Пенелопада», інтелектуальної прози Медлін Міллер («Цирцея»), циклу романів Скарлетт Сент-Клер «Гадес і Персефона» доводить: класичний міф залишається ідеальним каркасом для сучасних сенсів. Питанню рецепції античної спадщини сучасною літературою присвячені розвідки О. Кеби [3], Г. Бітківської [1], Н. Городнюк [2] та ін., проте творчість А. Майклідса все ще потребує ґрунтовного дослідження.

Сучасний британський письменник кіпрського походження Алекс Майклідс активно звертається до античної спадщини при створенні психологічних трилерів («Мовчазний пацієнт», 2019; «Діви», 2021), які принесли йому світову популярність. Сюжетом роману «Діви» є розслідування серії жорстоких ритуальних убивств студенток Кембриджського університету, яке веде психотерапевт Маріана Андрос, підозрюючи у злочинах професора Едварда Фоску.

З перших сторінок роману читач зустрічає головну героїню занурену у глибоке горе через загибель коханого чоловіка, Себастьяна. Автор неодноразово порівнює Маріану з Деметрою, яка нетямилась від горя, *«коли Аїд викрав її любу доньку, Персефону, і забрав до підземного царства, щоб вона стала його нареченою»* [4, с. 54], але водночас Маріана нагадує і Персефону, яка опинилась у підземному царстві, потойбіч: *«Життя стало бляклим, сірим, воно минало десь звіддаля – потойбіч. За габою смутку»* [4, с. 14].

Як і автор роману, Маріана має грецьке походження: вона виросла на околицях Афін, недалеко від Парфенона, який дитиною споглядала *«з побожним страхом»* [4, с. 14]. Тому для неї є абсолютно природним переносити образи грецької міфології на власне життя: *«...їй здавалося, ніби якась злостива богиня з грецьких міфів прирєкла її на те, щоб вона втрачала всіх, кого полюбить»* [4, с. 47]. Під час двотижневої відпустки на Наксосі, опинившись в храмі Деметри і Персефони, Маріана молиться богиням *«за Себастьяна і за себе – за їхнє щастя, за їхнє кохання»* [4, с. 52]. Смерть коханого чоловіка вона також пов'язує із заздрістю Персефони, яка забрала Себастьяна до підземного царства. Ма-

ріані навіть здається, що вона чує *«холодний, знущальний сміх богині»* [4, с. 53].

Таким чином, автор поступово вводить в оповідь елементи міфу про Деметру і Персефону, нагадуючи читачеві, що ці античні богині – *«дві сторони однієї монети – мати і донька, життя і смерть»* [4, с. 52]. Більше того, він підкреслює важливість цих елементів, вказуючи на паралель із назвою роману: *«Греки часто називали Персефону Корою, що означало просто «діва»* [4, с. 52].

«Діви» – це також назва таємного товариства студенток Кембриджу, учасниці якого стають жертвами таємничих вбивств. Організатором товариства є професор Едвард Фоска, харизматичний викладач курсу грецької трагедії. Фоска захоплений поціновувач таємниць Елевсінських містерій – давньогрецьких таїнств, пов'язаних із міфологічними циклами про Персефону та Деметру, змістове наповнення яких визначається досвідом помирання-воскресіння. Таємничі ритуали проводили учасників через яскраве переживання загибелі, занурення в небуття з якого народжувалося нове, трансформоване життя, а почуття туги й муки змінювалися полегкістю, катарсисом, духовним оновленням. Саме на цій зміні наголошує Фоска під час лекції, присвяченій Елевсінським містеріям: *«Люди, яким пощастило пережити цей досвід, уже ніколи не ставали такими, як були до того»* [4, с. 140].

Для Маріани Едвард Фоска – головний підозрюваний, Аїд, який забирає «Дів» у царство смерті. Остаточо її у цьому переконує розповідь Зої (племінниці Маріани) про участь у ритуалі посвяти у «Діви» з імітацією смерті та споживанням кікеона (напою з ячменю, що був заражений особливим видом чорного грибка та набував галюциногенних властивостей).

Образ Зої в романі є складним і пластичним. Спочатку дівчина викликає у тітки жалість і співчуття, оскільки вона рано залишилася сиротою і здавалася замкнутою та самотньою. Думками Маріана ототожнює Зої з Корою-Персефоною (Дівкою), перебираючи на себе роль матері (Деметри). Іронія полягає в тому, що Персефона – богиня смерті та підземного царства, а Зої виявилася безжальною вбивцею, яка зарізала кількох однокурсниць і мріє вбити Маріану. Зображуючи сутичку знетямленої Зої з шокованою Маріаною, письменник порівнює юну студентку з фурією та мстивою Клітемнестрою: *«Я нарешті чітко усвідомила себе. Я знаю тепер хто я. Я наче Клітемнестра, уявляєш? Або наче Медея. От, виявляється, із якого я тіста»* [4, с. 336].

Проте «помста» Зої виявляється виконанням ретельно продуманого плану покійного Себастіана, який прагнув убити дружину, заволідати її спадком та одружитись на закоханій в нього Зої. Коли таємниця відкрилась, автор порівнює Маріану з Іфігенією, яка сприйняла насильство за любов, а Себастіана – з Агамемноном (тираном і психопатом). Водночас, потрясіння, яке пережила

Маріана, призводять до результату, подібного до обрядів Елевсінських містерій: вона ніби народжується заново, повертається з потойбічного світу: «Вона почувалася (...) живою (...). Світ (...) уже не був десь там, потойбіч» [4, с. 336].

Отже, міф про Деметру та Персефону в романі «Діви» є не лише інтелектуальним декоративним тлом, а структурним каркасом твору: через призму міфологічних образів автор досліджує теми втрати, горя, ритуального очищення та трансформації особистості. Водночас, Алекс Майклідіс пропонує оригінальне трактування образу Персефони в контексті детективного сюжету, де за маскою безневинної Кори-жертви приховується іпостась нещадної володарки підземного світу.

Список використаних джерел

1. Бітківська Г.В. Інтерпретація міфу про Деметру і Персефону в романі-фентезі Скарлетт Сент-Клер «Доторк темряви». *Як Гомер став Сімсоном: інтерпретація класичної літератури в сучасному літературному та медіапросторі*: матеріали Міжнародної наукової конференції / ред. кол. О.Д. Харлан, Г.І. Табакова, Т.В. Свіца. Бердянськ: БДПУ, 2025. С. 11-15
2. Городнюк Н.А. Трансформація міфу про Деметру, Гадеса та Персефону у циклі романів Скарлетт Сент-Клер «Гадес і Персефона». *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філологія*. 2024. Вип. 30. С. 7–17.
3. Кеба О.В. Рецепція грецької античності в сучасному англійськомовному романі. *Султанівські читання*: зб. статей. Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2020. Вип. IX. С. 33-47. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/culs_2020_9_5 (дата звернення: 10.02.2026).
4. Майклідіс А. Діви / пер. з англ. Д. Березіної. Харків: Віват, 2023. 352 с.

Юлія Шекань

*(Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка)*

КОНСТРУЮВАННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ В ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ РОМАНУ МОНІ АВАД "ЗАЙЧИК": КОГНІТИВНИЙ АСПЕКТ

Конструювання ідентичності в художньому дискурсі роману «Зайчик» канадської письменниці Мони Авад відбувається через складну взаємодію когнітивних механізмів, наративних стратегій та символічних моделей. Текст функціонує як простір ментального моделювання, у межах якого «Я»-конструкт не задається наперед, а постає результатом безперервного переписування, зміни

способу мислення під впливом соціального оточення та внутрішнього конфлікту між автономією й потребою належності.

Саманта – наратор роману, подає власний досвід крізь призму постійного порівняння з академічним середовищем, яке вона сприймає як штучне та загрозливе. На когнітивному рівні актуалізується схема сприйняття простору як загрозливого та відчуженого. Опис університетського кампусу, поведінки колег і навіть їхньої мовної манери супроводжується лексикою відрази, гіперболізованими образами та саркастичними характеристиками: *«Місто заслужило всі назви, які я йому вигадую, коли лежу, тремтячи в ліжку. Земля Зінсутих Акваріумів. Тюрмавіль. Чорне Небо Сіра Земля. Зомбісіті. Ззовні розверзлося справжнє пекло, інтернет це підтверджує»* [1, с. 230].

Входження до замкненого кола «зайчиків» запускає інший когнітивний процес – асиміляцію [2]. Якщо раніше сприйняття ґрунтувалося на чітких опозиціях («я» – «вони», «автентичне» – «театралізоване»), то поступово ці межі розмиваються. У свідомості героїні починає діяти механізм концептуального злиття реального та уявного: елементи реального досвіду, фантазійні конструкції та літературні алюзії поєднуються в нові смислові утворення. Саманта не лише спостерігає за ритуалами групи, а й включається в них, що призводить до зміни ментального стану та критичного оцінювання ситуації. Відбувається трансформація: сприйняття змінюється разом із мовленням, іронія поступово змінюється на участь: *«Вони вважали нас дурненькими дівчиськами. Бо ми часто обіймаємося. Бо причепурюємо одна одну на їхніх дурних вечірках у світлі їхніх дурних багать, поки вони все закочують і закочують очі, аж доки не видно білки»* [1, с. 150].

Наративна організація тексту відіграє ключову роль у цьому процесі. Роман вибудований як монологічне свідчення, однак ненадійність наратора поступово стає очевидною. Часті зміни тональності, фрагментарність спогадів, порушення причинно-наслідкових зв'язків створюють ефект когнітивної дестабілізації [2, с. 46]. Читач змушений постійно реконструювати логіку подій, сумніваючись у достовірності зображеного. Така стратегія демонструє, що образ «Я» є результатом інтерпретації, а не відображення об'єктивної реальності. Тілесний дискурс доповнює цю картину. Образи трансформації, надмірності, розмитих фізичних меж символізують внутрішню нестабільність [4].

Академічний простір у романі також постає як когнітивна модель, що задає певні сценарії поведінки. Саманта, студентка-стипендіатка, страждає від творчої кризи і синдрому самозванця у престижному навчальному закладі, де ставки на її способи вираження щоразу підвищуються. Її ізоляція посилюється легким успіхом «зайчиків», чиї провокативні твори отримують похвалу від викладача поезії. Середовище вводить читача в оману щодо

того, що цінується у світі «Зайчика». Від снобістських студентів, які створюють незрозуміле, бездушне мистецтво, до елітарних професорів, що йому аплодують, здається, що всі грають свою роль [3, с. 2]. «*Цей текст ні про що, він нічого не дає читачеві. Що я його не розумію, і, мабуть, ніхто ніколи не зрозуміє*» [1, с. 73]. Група «зайчиків» відтворює ритуалізовані форми комунікації, насичені надмірною сентиментальністю та театральністю. Повторюваність цих практик формує колективну схему сприйняття, у межах якої індивід або приймає правила гри, або стає чужим. Саманта проходить обидві фази: спочатку вона відчуває ізоляцію, згодом – тимчасове злиття з групою. Ці зміни відбуваються протягом всієї книги.

У фінальній частині тексту межі між вигаданим і фактичним остаточно стираються. Реальність набуває ознак художньої конструкції, а внутрішній досвід – ознак зовнішньої події. Це свідчить про завершення процесу когнітивного зсуву: «Я»-конструкт більше не має стабільної опори, а існує як множинність версій. Роман демонструє, що індивідуальність формується через дискурсивні практики, метафоричні моделі та соціальний вплив, а її цілісність є радше ефектом оповіді.

Отже, художній дискурс «Зайчика» репрезентує людину як відкриту систему, чутливу до зовнішніх впливів і водночас здатну до креативного самотворення. Когнітивний аналіз дозволяє побачити, що трансформація героїні відбувається не лише на сюжетному рівні, а передусім у рамках ментальних структур, які організують її досвід і визначають спосіб осмислення реальності.

Список використаних джерел

1. Авад М. Зайчик / пер. з англ. Г. Литвиненко. Київ: Жорж, 2024. 368 с.
2. Велитченко Л.К. Когнітивні процеси як суб'єктна динамічна система свідомості. *Наука і освіта*. Одеса, 2011. № 9. С. 45–52. URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2011/9_2011/10.pdf (дата звернення: 13.02.2026)
3. Hsu L. The SCUM of Daddy's Girls: Monstrous cuteness as gender resistance in *Bunny*. *Embodied: The Stanford Undergraduate Journal of Feminist, Gender, and Sexuality Studies*. 2023. Vol. 2. No. 1. P. 1–9. URL: <https://ojs.stanford.edu/ojs/index.php/sjfgss/article/view/2382/1604> (дата звернення: 13.02.2026)
4. Monstrous Cute: An Interview with Mona. *The Paris Review*. 12 June 2019. URL: <https://www.theparisreview.org/blog/2019/06/12/monstrous-cute-an-interview-with-mona-awad/> (дата звернення: 14.02.2026)

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Бабій Ірина Михайлівна – Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови та славістики.

Беркешук Інна Степанівна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови.

Бугайчук Олена Вікторівна – Волинський національний університет імені Лесі Українки, старший викладач кафедри німецької філології.

Виноградов Андрій Сергійович – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кафедра української мови, здобувач третього освітньо-наукового рівня.

Воробйова Оксана Сергіївна – Донецький національний університет імені Василя Стуса, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і практики перекладу.

Галайбіда Оксана Василівна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської мови.

Голубішко Ірина Юріївна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри германської і слов'янської філології та зарубіжної літератури.

Дарманська Ірина Миколаївна – Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, доктор педагогічних наук, професор, декан факультету початкової освіти та філології.

Дворницька Наталія Іванівна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри германської і слов'янської філології та зарубіжної літератури.

Дейкун Олексій Петрович – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, доктор філософії в галузі філології (PhD), асистент кафедри теорії і практики перекладу з англійської мови.

Дейкун Петро Васильович – Ніжинський фаховий коледж НУБіП України, викладач-методист іноземної мови циклової комісії соціально-гуманітарних дисциплін.

Желізняк Марія Михайлівна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кафедра української мови, здобувач третього освітньо-наукового рівня.

Задужна Ольга Олексіївна – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і практики перекладу з англійської мови ННІ філології.

Кеба Олександр Володимирович – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри германської і слов'янської філології та зарубіжної літератури.

Кикилик Аліна Миколаївна – Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри української мови та літератури.

Коваленко Наталія Дмитрівна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови, учений секретар Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Козак Софія Веніамінівна – Волинський національний університет імені Лесі Українки, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри німецької філології.

Крук Аліна Анатоліївна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри германської і слов'янської філології та зарубіжної літератури.

Луценко Роман Іванович – Київський національний лінгвістичний університет, доктор філософії (PhD), викладач кафедри англійської мови і перекладу.

Маховська Світлана Вікторівна – Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови і літератури.

Малишівська Анастасія Іванівна – Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня факультету іноземних мов.

Малишівська Ірина Василівна – Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології.

Матковська Марія Василівна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, старший викладач кафедри англійської мови.

Мельник Ірина Валеріївна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської мови.

Мрачковська Агата Русланівна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня факультету іноземної філології.

Никипорець Світлана Степанівна – Вінницький національний технічний університет, старший викладач кафедри іноземних мов.

Окрема Маріанна Андріївна – Донецький національний університет імені Василя Стуса, здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 035 Філологія.

Оленяк Мар'яна Ярославівна – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, доктор філологічних наук, доцент кафедри теорії і практики перекладу з англійської мови ННІ філології.

Свідер Ірина Анатоліївна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської мови.

Скирда Алла Євгенівна – ДВНЗ «Донецький національний технічний університет», кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри мовної підготовки.

Скрильник Сергій Вікторович – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри теорії і практики перекладу з англійської мови.

Сліпачук Наталія Миколаївна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, завідувач кафедри германської і слов'янської філології та зарубіжної літератури.

Слюзко Валентина Іванівна – Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри української мови і літератури.

Соловйова Тетяна Олександрівна – Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, доктор філософії, доцент кафедри англійської філології.

Стахнюк Наталія Олександрівна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри германської і слов'янської філології та зарубіжної літератури.

Степанова Ірина Сергіївна – Вінницький національний технічний університет, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов.

Тереховська Олена Володимирівна – Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри світової літератури і порівняльного літературознавства.

Трембовецький Павло Павлович – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кафедра української мови, здобувач третього освітньо-наукового рівня.

Фаріон Андрій Євгенович – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кафедра української мови, здобувач третього освітньо-наукового рівня.

Федькова Інга Анатоліївна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри германської і слов'янської філології та зарубіжної літератури.

Філінюк Валентина Анатоліївна – Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови та літератури.

Фрасинюк Наталія Іванівна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської мови.

Черноморець Снежана Андріївна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня факультету іноземної філології

Чорний Роман Анатолійович – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кафедра української мови, здобувач третього освітньо-наукового рівня.

Шаповал Ольга Григорівна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри германської і слов'янської філології та зарубіжної літератури.

Щекань Юлія Вікторівна – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня факультету іноземної філології

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка

Наукове електронне видання

**ТЕКСТ І ДИСКУРС:
КОГНІТИВНО-КОМУНІКАТИВНІ
ПЕРСПЕКТИВИ**

**МАТЕРІАЛИ ІХ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

Електронне видання

Підписано 19.03.2026. Гарнітура «Bookman Old Style».
Об'єм даних 1,6 Мб. Обл.-вид. арк. 6,9. Зам. № 1232.

Видавець і виготовлювач Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка, вул. Огієнка, 61, м. Кам'янець-
Подільський, 32300

Свідоцтво про внесення до державного реєстру суб'єктів видавничої
справи серії ДК № 3382 від 05.02.2009 р.